
UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01261351 9

Sebrané spisy Ignáta Herrmanna.

I. BLEDNOUCÍ OBRÁZKY. Vzpomínky nejstarší a drobné episody z maloměstské kroniky. — Vydání čtvrté, 325 stran. V tisku.

II. OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA. Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání dvanácté, 487 stran V tisku

III. TCHÁN KONDELÍK A ZEŤ VEJVARA. Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání osmé, 536 stran. V tisku

IV. Z CHUDÉHO KALAMÁŘE. Drobné náčrty.
PRAŽSKÉ FIGURKY. Rázové obrázky ze života.
PAN MELICHAR. Obrázek z „tiché" pražské domácnosti. Vydání páté. 453 stran Kč 20·—

V. Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ. Humoristické a rázové kresby ze života. Vydání čtvrté, 213 stran . . . . Kč 10·—

VI. STAŘÍ MLÁDENCI. Humorné obrázky ze života „přespočetných". — Vydání třetí. 225 stran . . . . Kč 14·50

VII. U SNĚDENÉHO KRÁMU. Líčení z pražského života. Vydání páté. Část I. a II. 284 stran . . . . Kč 13·50

VIII. U SNĚDENÉHO KRÁMU. Vydání páté. Část III. a IV., 346 stran . . . . Kč 16·80

IX. BODŘÍ PRAŽANÉ. Postavičky z pražských zdí a ulic. Vydání třetí, 300 stran . . Kč 9·20

X. RODINY A RODINKY. Drobné výjevy z pražského života. Druhé vydání. 264 stran Kč 15·80

XI. DVĚ PRAŽSKÉ IDYLLY. Třetí vydání 244 stran . . . . Kč 19·20

XII. DOMÁCÍ ŠTĚSTÍ. Dva stínové obrazy z manželského života Třetí vydání. 220 stran . . . . Kč 18·—

XIII.	ŽENITBA PÁNĚ KARAFIÁTOVA a jiné povídky staromládenecké. Vydání druhé. 272 stran	Kč 12·—
XIV.	PÁTE PŘES DEVÁTÉ. Třicet nedělních povídek. Vydání třetí. 305 stran . . .	Kč 25·50
XV.	ZTŘEŠTĚNÉ HISTORKY. Vydání třetí.	Kč 28·50
XVI.	KANCELÁŘSKÝ PRACH. SMÍŠENÉ ZBOŽÍ. Drobné črty z ovzduší kancelářského a kupeckého. Vydání druhé.	Kč 15·—
XVII.	FOXL-VOŘÍŠEK a jiné historky kratochvilné. Vydání třetí	Kč 16·—
XVIII.	BURLESKY. Vydání druhé.	Kč 19·50
XIX.	Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA a jiné historky kratochvilné. Vydání druhé .	Kč 14·—
XX.	O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH. Vyd. druhé.	Kč 24·—
XXI.	PŘÍBĚH DUŠIČKOVÝ. Rodinná historka. Vydání druhé.	Kč 21·50
XXII.	Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY I. Vydání druhé.	Kč 12·—
XXIII.	Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY II. Vydání druhé. . . . . . :	Kč 13·50
XXIV.	VDAVKY NANYNKY KULICHOVY A CO SE KOLEM NICH SBĚHLO. Část první. Vydání druhé.	Kč 21·—
XXV.	VDAVKY NANYNKY KULICHOVY A CO SE KOLEM NICH SBĚHLO. Část druhá. Vydání druhé.	Kč 19·—
XXVI.	EVIČKA A JINÉ VÝJEVY RODINNÉ. .	Kč 18·—
XXVII.	DROBNÍ LIDÉ. Řada I.	V tisku.

(K cenám dočas. rež. přir.)

Naprodej v každém knihkupectví.

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
v Praze I., Národní třída 11.

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

DÍL XXVII.

DROBNÍ LIDÉ.

ČRTY ZE VŠEDNÍHO ŽIVOTA.

V SEBRANÝCH SPISECH
VYDÁNÍ PRVÉ.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1921.

IGNÁT HERRMANN:

DROBNÍ LIDÉ.

ČRTY ZE VŠEDNÍHO ŽIVOTA.

ČTVRTÉ, PROHLÉDNUTÉ
A POZMĚNĚNÉ VYDÁNÍ.

ŘADA PRVNÍ.

V PRAZE.
NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC
1921.

Tiskem knihtiskárny "VELESLAVÍN" sp s r. o v Praze. 1921.

Památce

JOSEFA VÁCLAVA FRIČE,

neohroženého bojovníka
za drahou českou věc

Co schází v Kuchařce Magdaleny Dobromily Rettigové.

Paběrka štědrovečerní.

1885

„Co pak pořád šukají v té almaře?“ houkl pan rada na diurnistu Konopáska, s nímž na Štědrý den v úřadě osaměl.

Bylo pozdě po poledni, pan rada dodělával chvatně některé resty, aby toho neměl mnoho po svátcích, a zlobil se na diurnistu, který už po několikáté vstal od opisování a šťoural v almaře. Brzy mu scházelo posejpě, brzy hledal delší pravítko, a zas hrabal se v kouskách pečetního vosku. Až dosud neříkal pan rada nic, jen potahoval nosem — když se uvnitř zlobil, potahoval vždy nosem — ale konečně ho stálé odbíhání šedivého, hubeného diurnisty dopálilo, a pan rada si houkl.

„Nic, pane rado, nic,“ odpověděl rychle Konopásek, a popelavá jeho tvář podestřela se mdlým ruměncem; „došla mi tamhle šňůrka — rád bych

sešil ještě ten inventář, jdu si pro čerstvé klubíčko —"

„A co pak oni sapramente neviděj' tamhle na stole klubko jako hrom?" houkl zas rada zlostně a ukazoval na klubko černožluté šňůrky k sešívání akt, jež leželo Konopáskovi téměř před nosem. „Oni jsou z těch smažených kaprů už také celej pitomej, mně se zdá — však jim to neuteče."

Konopásek všecek červený usedl na místo a sešíval dále. Po malé chvíli však vstal opět, přikročil spěšně ke dveřím, sňal s opažení klíček a vyšel chvatně z úřadovny.

Když vyšel, vzchopil se pan rada, jakoby ho něco bodlo, a přistoupil drobnými kroky k almaře. Otevřel ji a podíval se, v čem se Konopásek vlastně pořád hrabe. Nebylo tu skoro nic: Něco papíru, něco motouzu, několik hůlek pečetního vosku a dvoje nůžky. V koutě přihrady stálo několik okrouhlých krabiček, na jejichž víčkách bylo nalepeno po kulatém bílém oplatku zvíci krejcaru, jakých se užívá k pečetění úředních listin. Jedna z těchto krabiček stála opodál ostatních. Pan rada se jí maně dotkl, aby ji přisouvl k ostatním, ale pojednou ji zvedl. Krabička byla nápadně lehká — prázdná. Pan rada pozdvihl druhou, zatřepal jí — prázdná. Vzal třetí, čtvrtou, pátou, všecky byly prázdné — a jen dvě poslední byly naplněny kulatými běloučkými oplatky. Pan rada pošinul okuláry na čelo. Co pak tuhle to znamená?...

Vždyť je před čtrnácti dny koupil — kam pak se to všecko vylepilo? A ještě stál u almary, když Konopásek vstupoval zas do úřadovny. Spatřiv pana radu u almary, zbledl jako stěna.

„Ano, kam pak dali všecky oplatky oni, poslouchaj'!"

„Herr rath!" vykřikl bledý a chvějící se diurnista a sepjal ruce, „neničejí mne — mám ženu a šest dětí!"

Pan rada až dosud na nic nepomyslil, teprv teď tušil něco nekalého, ale nechápal, co by to bylo. Oplatky — co se stalo?

A zničený, zsinalý, třesoucí se diurnista sáhl kostnatými prsty do šosu odřeného, zelenavého kabátu a vytahoval odtud kapesní šátek, na cípkách svázaný a nabubřelý.

„Tuhle jsou všecky," jektal zuby, „já je dám zas do škatulek." Rozvázal cípky a vysypal na arch papíru hromádku oplatků.

Teď rada chápal, že je diurnista vzal, ale jen proč a nač? A zvědavost přemohla povinné úřední rozhorlení a rada vyhrkl nedočkavě:

„Co pak s tím chtěli dělat, Konopásku?"

„Večeři — abendmahl, herr rath!" jektal Konopásek. „Je štědrý den, nemám ani šesták, slíbil jsem ženě, že přinesu oplatky — ona je chtěla upéci se škvarkama — mám šest dětí, vždyť jim musím udělat štědrý večer — nejedí od rána, nebylo co..."

Pan rada sesouvl okuláry s čela, zahleděl se na hromádku bílých, nemastných, neslaných, škrobovitých oplatků, pak se chtěl podívat na Konopáska, ale rázem smekl pohled s té ubohé, sivé, poškubávající se tváře s namodralými rty, nad nimiž se chvěly řídké, prošedivělé kníry, utkvěl očima na vyrudlém, potřísněném nákrčníku diurnistově a tázal se:

„Jedli to už někdy, Konopásku?"

„Jedl, pane rado," třáslo se na rtech diurnistových.

„Je to k jídlu?" ptal se udivený rada.

„Je, pane rado — ach bože, jen kdyby jich bylo...!"

„Daj' to zas do těch škatulek, oni jeden!.." poručil rada hlasem pojednou zkostrbatělým a odstoupil ke svému pultu.

Diurnista shraboval oplatky hubenými, inkoustem potřísněnými prsty, a plnil vyprázdněné krabice. Když tuto věc vykonal, usedl na židli, aby ve své práci pokračoval. Ale nemohl. Prsty se mu třásly, v očích mu nějak mžikalo a ve spáncích bušilo. Ostuda, propuštění, bída — a děti přece dnes nebudou jíst!

Pan rada pohlédl na Konopáska několikrát a vytíral si skla i oči, načež několikráte prudce šňupl. Nemohl také pracovat — byl asi rozhněván na ničemného diurnistu, který krade oplatky, aby

je pekl se škvarky dětem ke štědrovečernímu hodu. Vrtěl sebou chvíli na židli — konečně vstal a pokročil do středu kanceláře. Diurnista se znova zachvěl. Teď uslyší svůj ortel.

Rada přistoupil blíže ku provinilci a nehledě na Konopáska velel:

„Vezmou si kabát a klobouk a jdou na trh! Tam koupěj kapra, hodně velkého, a donesou ho paničce domů, brzy, aby postačila, rozuměj'? Pak koupěj' dětem ořechy a jablka, a pro paničku můžou koupit láhvičku punče, nebo rumu do čaje, nebo co chtěj' pít po večeři. Tu maj' a jdou!"

Při těch slovech vytahoval již z kapsy peněženku, otevřel ji, sáhl do ní a vyňav papírek položil jej na stůl. Užaslý Konopásek spatřil před sebou desítku.

„Jesus Maria, herr rath!" vydralo se z úst Konopáskových. Ale dalšího slova nemohl pronésti. Proto snad, že pan rada učinil prudký, odmítavý posunek, a ještě spíše proto, že sanice nebohého diurnisty se rozjektaly jako v zimnici. Úžasem, překvapením, radostí — čím vším!

Za okamžik potom osaměl pan rada v kanceláři, ale do práce nebylo mu již. Vstal po chvíli, oblekl krásný kožich, vrazil ruce do huňatých moderních vlněných rukavic, a zavřev kancelář odcházel. Šel tak lehce, tak radostně — vzpomínal na svých š e s t d ě t í a těšil se na jejich radost

z dárků, jež byly po celý týden v zadním pokoji shromažďovány. Ale chvílemi přepadala ho jakási stísněnost a truchlivost. To bylo, když bezděky pomyslil na Konopáska a na jeho „oplatky se škvarkama“, jak diurnista povídal.

Pekelný stroj.

1885.

Snad se bude zdáti někomu podivným, směšným, nepřirozeným, ano nemožným a nepravdivým, co hodlám vyprávěti — ale nemohu za to. Všecko pověděl sám starý Karásek jednou ve slabé chvíli vlastní ženě své, žena vyprávěla to po delším čase, snad po několika letech, paní Jandurové, kteráž opakovala věc na všeobecnou zábavu v rodině páně Klomínkově, právě když tam malíři malovali pokoj. Jeden z nich měl výtečnou paměť, a jednou, když seděl v hospodské společnosti, kdež bylo každému uloženo, aby něco vyprávěl, dal on „k lepšímu" historii o pekelném stroji. V hostinci však za kamny seděl můj přítel a milý kamarád Ferdinand, kterýž jest náruživým lovcem rozličných historek a dá si záležeti, aby je vypravoval vždy lépe, než je byl slyšel, a ten, sotva ke mně poprvé zapadl, opakoval vypravování malířovo. Nu, a že bych konečně já byl, jak se říká, něco při-

básnil, dokonce již nemyslete. Předně nejsem básníkem a za druhé jsem novinářem, jenž mluví vždy čirou a světitou pravdu.

Myslím tedy, že jsem náležitě prokázal, že je tato historie na slovo pravdiva, a konečně tedy s ní začínám.

Bylo jednoho jarního dopoledne — (račte odpustit, jen v téhle příčině se zprávy dotčených osob poněkud rozcházejí. Paní Jandurová řekla totiž u Klomínků, že jí paní Karásková řekla, že muž povídal, že to bylo na jaře. Ale malíř později tvrdil zcela určitě, že to bylo okolo svaté Anny, a když mi historii vyprávěl přítel Ferdinand, řekl: „To se ti stal nedávno jux.“ A poněvadž mi to přítel Ferdinand řekl před několika dny, bylo by nedávno = v zimě; bude snad lépe, když věc trochu zaokrouhlím a řeknu:) — tedy jednoho jarního dopoledne, okolo svaté Anny, nedávno v zimě, vstoupil pan Karásek do pokoje, vraceje se z trafiky, a vypadal trochu rozčilen. Rozčilen proto, že četl v trafice noviny, v nichž byla mimo jiné také zpráva o strašném neštěstí na moři, způsobeném nešlechetným člověkem Thomasem, jenž posílal přes moře rozličné věci do Ameriky, kteréžto věci však nikdy do Ameriky nedošly, neboť vždy vyletěly cestou do povětří. A toho dociloval nešlechetný Thomas tím, že místo košil, bot nebo jiného zboží galanterního zabednil do své americké zásilky jen hromádku cihel neb kamení, doprostřed vložil natažené hodiny, a k těm přisypal střelného

prachu nebo dynamitu. Takovému aparátu říká se v průmyslovém světě pekelný stroj. Pekelný proto, že zápalka do hodin vložená jednoho dne zapálí prach či dynamit — a to všechno ničemný Thomas dělal proto, aby za věc, kterou si u asekurace vysoko pojistil a která pak vyletěla na moři do povětří i s lodí, tak že ji kapitán při nejlepší vůli nemohl v Americe na pravou adresu dodati, aby za tu věc dostal pojištěný obnos a mohl být nějaký čas beze starosti živ.

Touto novinou byl pan Karásek velice rozčilen. Dlužno podotknouti, že pan Karásek, takto ryjec, jehož řemeslo však zavedením kaučukových razítek značně upadlo, byl tehdáž ve veliké tísni, neřku-li na mizině.

Tři dny chodil se sklopenou hlavou jako spiklenec; nemluvil, nejedl, ba, ani nepil, jenom nesmírně kouřil a zahaloval se dýmem jako sopka. Zdálo se, že se v něm děje něco strašlivého. Konečně po třech dnech řekl náhle k ženě, paní Karáskové:

„Píše mi strýc z Ameriky, že by měl náramně rád ten náš zelený šifonér, co je na půdě."

Při tom hleděl pan Karásek do podlahy. Paní Karásková vyvalila oči a všecka udivena se otázala:

„My máme v Americe nějakého strýce?"

Pan Karásek chvíli neodpovídal, ale pak řekl rozhodně:

„Ano, já myslil, že už dávno zemřel, a on teď píše o šifonér.“

„Ukaž psaní,“ řekla paní Karásková.

„Jo, psaní nemám; nechal jsem je u advokáta, protože mi psal strýc po amerikánsku. Já tomu nerozuměl.“

To vše pronášel pan Karásek zcela věrohodně.

„A chce ten šifonér zadarmo?“ ptala se paní Karásková.

„To, to!“ odpovídal manžel; „píše, že nám něco pošle.“

„No, však bychom potřebovali,“ mínila manželka.

„Musíš mi pomoci, abychom šifonér snesli dolů,“ řekl ještě pan Karásek k choti.

Za hodinu byl šifonér s půdy a stál uprastřed pokoje páně Karáskova.

Za další hodinu vidíme pana Karáska v „Židech“. Stojí v Úzké ulici a smlouvá s vetešníkem o dva předměty. Konečně mu dá zlatý a dvacet nových a chápe se věcí, jež byl koupil. Zabalil je pečlivě do modrého šátku a odnáší domů.

Následující noci počala v bytě páně Karáskově tajemná práce. Budiž poznamenáno, že toho večera paní Karásková jako zkušená žena byla povolána k sousedce do třetího patra, kdež očekávali radostnou událost, a nevrátila se domů, až ráno. Každý by řekl, že se tu mohl pan Karásek spokojeně vyspati. Právě naopak, nezamhouřil ani oka. Zastřev pečlivě okna jediného poko-

jíku, na dvůr vedoucí, sáhl pod postel pro kořist ze Židů, zabalenou do modrého šátku, a počal pracovat. Z truhly u kamen vyšťáral rozličné nástroje, kladivo, kleště, vývrtec, dláto, vrták, hřebíky — a pak se ozývalo opatrné, co nejtišší klepání, vrtání, dlabání a jiné podobné zvuky. Do vnitřku šifonéru zarazil množství hřebíků i háčků, skobek i kroužků, pak vyňal oba tajemné předměty z uzlíku a upevnil je dobře mezi ty hřebíky a skobky, natáhl křížem krážem silný motouz, pak nějaký drát, podíval se na vše ještě, zkusil, zdali vše pevně drží a — zavřel šifonér. Zavřel jej na klíč, zatloukl všady po stranách hřeby, aby se dvířka nijak nemohla otevřít, a hned potom zásilku do Ameriky obaloval a pobíjel hadry a kusy voskovaného plátna. Práce trvala panu Karáskovi až do rána, a když za svítání skončil, byl zpocen a utahán jak tramvajový kůň na trati do Vinohrad.

Neulehnuv ani vybral se do města a zamířil rovnou cestou k dovozníku Kocourkovi.

„Mám něco do Ameriky," řekl tam písaři jaksi roztržitě a s nepokojem, „ale věc spěchá, dnes to musí přijít na dráhu, aby to bylo co nejdříve v Hamburku — oni na to v Americe čekají."

„Co pak je to!" tázal se písař.

„Harmonium!" vydechl pan Karásek a zapálil se.

„Harmonium. Posílám je strýci, který dává v Americe koncerty... Pak dovolte ještě: musíme

na to vzít asekuraci. Takové harmonium stojí mnoho peněz..."

K poledni dostavili se do bytu páně Karáskova čtyři silní nosičové, aby odnesli harmonium. Povídali si, když aparát vynášeli, že mohli přijít jen dva. „Harmonium" bylo nějak lehké. A také takhle do Ameriky nemůže, v hadrech. Musí do bedny, velmi silné bedny, jinak se takové zboží na loď nepřijímá. Než to prý obstarají panu Karáskovi u dovozníka.

Do večera do pěti hodin bylo „harmonium" na dráze a pan Karásek dostal od speditéra účet, jehož zaplacení vyžadovalo, aby zastavil vše, co mu ještě z lepších dob zbývalo. Ale pan Karásek učinil tak bez reptání, a manželka jeho divila se, s jakou lhostejností to činí.

Týden po odeslání šifonéru chodil pan Karásek skoro jako pomaten. Zase nemluvil, nejedl, nepil, jen kouřil a chodil do trafiky číst noviny. Zdálo se, že čeká dychtivě nějakou zprávu, ale zpráva ta nepřicházela.

Pan Karásek měl nejistý pohled; mluvě s někým nedíval se mu do očí, spatřil-li někde strážníka, vyhnul se mu zdaleka, a nikdy nešel teď ulicí, v níž byl speditér Kocourek, ač si musil zacházeti. Paní Karáskové se zdálo, že manžela trápí nějaké strašné tajemství. Konečně se jednoho večera odhodlala a rovně uhodila na manžela:

„Poslouchej, Filipe, ty máš nějaké zlé svědomí!"

Svědomí! Svědomí! Ano, bylo to svědomí, jež Karáska užíralo. Nejspíše svědomí! Což jiného. Ale Karásek neodpověděl. Pohlédl toliko na ženu, ale byl to asi pohled strašlivý, neboť paní Karásková povídala pak později paní Jandurové, že jí bylo, jako by na ni hleděl oběšený.

Paní Karásková tak se ulekla tohoto pohledu manželova, že na ni padla alterace, a musila si lehnout mnohem dřív než obyčejně. Ležela v posteli a cvakajíc zuby pohlížela na muže, jenž seděl u stolu, hlavu ve dlaních, a těžce oddychoval. Tu zraky paní Káraskové padly na staré švarcvaldky, jež denně sama natahovala, a viděla, že právě docházejí. I vystrčila hlavu z peřin a povídá potichu:

„Filipe, podívej se, zapomněla jsem natáhnout hodiny.“

Karásek při posledních slovech vztyčil hlavu a vytřeštil oči na ženu. Hleděl na ni chvíli, jako by si vzpomínal, co mu povídala, a náhle vyskočiv od stolu, skoro zařval:

„Hodiny natáhnout! Ženo, dej ti pánbůh tisíc let — já také zapomněl hodiny natáhnout! Ach, bože, to je štěstí, já je také zapomněl natáhnout!“

A skočiv ke švarcvaldkám popadl za řetízek a trhl jím tak prudce, že závaží vyletělo vzhůru jako střela, ale hned zase spadlo a bouchlo na podlahu. Řetízek se přetrhl.

A pan Karásek sedl potom k ženě na postel a zpovídal se jí. Jak si historii se strýcem

v Americe vymyslil, jak potom koupil v Židech staré ponocenské hodiny a bambitku, jak bambitku nabil, jak oba předměty do šifonéru zabednil, jak tam pověsil pytlík s prachem, zkrátka, jak seřídil „pekelný stroj", aby to na moři někde vyletělo i s parníkem, se vším všudy. Ale pak — a tu si pan Karásek oddychl a setřel s čela krůpěje potu — ale pak! Když dle jeho výpočtu došel pekelný stroj do Hamburku a když dva dni potom vyplula loď „Fidelia" na moře, do Ameriky — (pan Kocourek řekl mu, že to popluje na Fidelii) — o čemž pan Karásek četl v Pražském Denníku, tu se v něm probudilo zlé svědomí a hryzlo jej a strašilo, že se mohl zbláznit. Viděl ubohé vystěhovalce na lodi, ty chudáky z Táborska a od Budějovic — také o nich bylo v novinách — kteří mu ničím neublížili, kteří s poslední peřinou vydali se přes oceán, s malými dětmi, s kojeňátky — ti všichni vyletí nyní s pekelným jeho strojem do povětří, a pak se utopí, anebo budou sežráni žraloky — — ach, ach, to bylo utrpení!

„Ale zaplať pánbůh," skoro tu zařičel Karásek — „já zapomněl hodiny natáhnout!"

Pekelný stroj tedy nespustí, prach nechytne, šifonér nevyletí, parník také ne — a svědomí Karáskovo zůstane čisto.

(Tuto třeba poznamenati, že přítel Ferdinand podotkl, že to vůbec nebyl žádný pekelný stroj podle předpisu, že by to nebylo vyletělo, byť i byl Karásek hodiny natáhl, a že vůbec Karásek vyvedl

nehorázné oslovství a žádný pekelný stroj. Nevím, ale přítel Ferdinand mohl mít pravdu. Ostatně pan Karásek ani nevěděl, jak se pekelné stroje vyrábějí.)

Ano, jednu starost měl nešťastný hotovitel pekelných strojů s krku, ale nyní před ním vystupovalo nové strašidlo: Co se stane, až dojde šifonér do New-Yorku, až tam budou marně hledati pana „Františka Karáska, hudebníka v čísle 157.", jak adresa zněla, a až snad otevrou bednu, aby dali „harmonium" do licitace, když adresáta nenašli! Najdou šifonér, v něm hodiny a bambitku s prachem, shledají, že věc jest na vysokou cenu pojištěna a že tedy tu běží nejprve o podvod a pak ještě o zločin mnohem horší, o pokus, aby vyhozena byla do povětří loď i s nákladem a s lidmi. A budou pátrati po zasílateli! Panu Karáskovi dělalo se zle, když na to pomyslil...

Než nelekej se nikdo, panu Karáskovi nestalo se nic, ba naopak, bedna s „harmoniem" nedošla do New-Yorku a panu Karáskovi skutečně bylo vyplaceno pojištění, skoro šest set zlatých, čímž svému řemeslu zase na nohy pomohl.

Stalo prý se tak, že loď při nějaké náhlé zatáčce na moři trochu se nahnula, a bedna se šifonérem, jež byla naložena nejvýše a hned na kraji, nešikovným tím obratem se zřítila na palubu, nárazem praskla a na všecky strany se rozletěla a do moře spadl jen šifonér v hadrech za-

šitý. V tom okamžiku plaval za lodí ohromný žralok, otevřel tlamu a chlamst — spolkl šifonér i s pekelným strojem.

Tak mi vyprávěl přítel Ferdinand a poznamenávám důrazně, že mne přítel Ferdinand ještě nikdy nepřelhal.

Malíř a fiakrista.

Výjev před okresním soudem přestupkovým.

1885

Zapisovatel okresního soudu otevřel dveře soudní síně čís. 23, vykřikl do dlouhé chodby dvě jména, a hned potom vcházejí do světnice dvě postavy: jedna zavalitá se slušným břichem, s tvářemi širokými, kulatými a červenými jako čerstvé mazance, s červenými štětinkami pod nosem, s očima mžouravýma, do světa vesele se usmívajícíma. Druhá postava jest kostnatá, vytáhlá, v kostkovaných spodkách, v sametovém kabátě, má umělecký klobouk na hlavě a dlouhé, prokvetalé vlasy pod kloboukem. Vysoké čelo, šedivé chuchvalce nad očima, šedivé kníry pod nosem, šedivá koza na bradě. Tváře vyhublé, vpadlé, pohled, jenž chce být vážným, ale je mrzutý, široký límec na košili, pod límcem vázanka s dlouhými, vlajícími konci. Za onou malou, zavalitou postavou vchází do síně ještě jedna malá, méně zavalitá postava s ryša-

vými vlasy a kníry, červených tváří, živých očí, potutelného výrazu.

Soudce: Pan Slabihoudek?

„Ano," chraptí postava s mazancovým obličejem.

Soudce: Pan Kalivoda?

„Zde," pronáší hlubokým hlasem vysoký, kostnatý muž v sametovém kabátě.

Soudce: Když jste zde, tedy smekněte! V úřední síni se smeká!

Kalivoda zahanben snímá umělecký širák, Slabihoudek se utajeně směje, poněvadž sám smekl již na chodbě.

Soudce: Má někdo z vás zástupce, či jste sami?

Slabihoudek: Prosím, vážnosti, já si vedu doktora.

Méně zavalitá postava za Slabihoudkem činí panu soudci hlubokou poklonu a pak s líčenou skromností a s mnohými okolky sedá ke stolu po jeho pravé straně. Zapisovatel, sedící po levé straně soudcově, mrská očima po „partajích" a usmívá se. Tuší, že to bude veselý proces.

Soudce: Pane Kalivodo, jste žalován tuhle panem Slabihoudkem, že jste mu nečistě vynadal. Řekněte, nechtěl byste ho odprosit, abychom to srovnali po dobrém? Jste v jednom domě, jste si stále na očích, nedopusťte, aby došlo k rozsudku...

Kalivoda (vydechne z hluboka): Slavný

soude! Já nemohu být odsouzen, poněvadž jsem nevinen jako porcelán. On mi ubližuje — jak bych já ho mohl odprošovat!

Soudce: Pane Slabihoudku, vy mu nechcete odpustit?

Slabihoudek (rychle a chraptivě, se stálým úsměvem): Vážnosti slavný soude! Ať se to projedná, když je v ňom taková pejcha a když nechce odprosit. Já nejsem za krejcar, abych si takhle dal nadávat, a zákon ať má průchod. Já si přiveď doktora, kdo pak by mi ho zaplatil?

Soudce: Tedy dobře; je to nehezké, že se nechcete smířit, sousedé z domu...

Slabihoudek (rychle): Prosím, vážnosti, já jsem nájemník, on je hausmistr.

Kalivoda vrhá vzteklý pohled na Slabihoudka.

Soudce přistupuje k sepsání protokolu. Ke Kalivodovi: Jak se jmenujete?

Kalivoda: Arnošt Kalivoda.

Slabihoudek (posměšně): Arnošt! Ale křtěn je na Matěje!

Soudce: Nevyrušujte! Také na vás dojde. (Ke Kalivodovi.) Jak je to s tím Matějem?

Kalivoda (vážně): Prosím, to byla mýlka. Moje matka přála si, abych byl pokřtěn na Arnošta, ale nebožtík otec zmýlil se v tom okamžiku, když se farář na jméno ptal, a řekl svoje — tak jsem pokřtěn na Matěje, ale jmenuji se Arnošt.

Soudce (k zapisovateli): Pište: Matěj Arnošt Kalivoda. Jak jste stár?

Kalivoda: Dvaapadesát let.

Soudce: Ženat? Máte děti?

Kalivoda (s povzdechem): Ženat, prosím, a šest dětí k tomu.

Soudce: Jaké jest vaše zaměstnání?

Kalivoda (pokročí): Malíř, slavný soude, malíř.

Slabihoudek čekal již na tuto odpověď a bojoval těžký boj. Tváře jeho zrudly ještě více, štětinky pod nosem se mu zježily. Konečně vyhrkne, jedva že Kalivoda dopověděl): Malíř! — Hausmistr je, vážnosti slavný soude, hausmistr!

Soudce: Opakuji, abyste nás nevyrušoval, sice vás dám vyvést! (Ke Kalivodovi.) Jak je to, pane Kalivodo, jste akademický malíř, malíř porculánu nebo pokojů?

Kalivoda (jehož rty se rozčilením chvějí): Slavný soude, jsem původně a vlastně malíř akademický, ale rozličným týráním osudu musil jsem vysokou školu opustit a pak jsem se přidržel jen malby ornamentální a okrasné vůbec. Okrašluji příbytky...

Soudce: Zkrátka, jste malíř pokojů?

Kalivoda: Když se to tak vezme, ano, slavný soude, ale slohový, čistě slohový — maluju jenom štyl. (Oddechne z hluboka.)

Soudce: Dobře. Slyšte žalobu. Pan Slabihoudek žaluje na vás, že jste mu dne prvního září špinavě vynadal. Vyběhl prý jste na dvůr a

křičel prý jste, že je Slabihoudek divoký koňák, namrzlý valach, špatný chlap, koňské ucho, střevo, a že patří do chléva ke svým hovadům a ne mezi lidi. Co říkáte? Je tomu tak? Řekl jste tohle všecko? Proč pak se jako umělec špiníte takovými nadávkami?

Kalivoda: Slavný soude, to nebyly nadávky, to bylo rozčilení. Ten muž, který tu stojí, přivede mě do hrobu a připraví šest mých dětí o živitele.

Soudce: Řekl jste to nebo ne? Odpovězte.

Kalivoda (stísněně): Všecko bylo jinak, slavný soude! Tohle je vymyšlenost a navedenost — on mne utýrá.

Soudce: Jak pak navedenost a vymyšlenost! Žalující má na to šest svědků, samé nájemníky z domu. A proč vy takhle nájemníkům nadáváte, když jste tam domovníkem?

Kalivoda (skoro plačtivě): Prosím za slovo, slavný soude. Všecko to vysvětlím...

Soudce Nechte dlouhého vysvětlování a řekněte, zdali jste tak nadával čili nic?

Kalivoda (mne si v nesmírném rozčilení ruce, odevzdaně): Když ani tady nesmím mluvit, tedy je se mnou konec. On přišel se žalobou, doktora si přivedl, slavný soud je proti mně a já musím mlčet — ať tedy jsem odsouzen.

Soudce (outrpně): No tak, co pak nám chcete říci? Mluvte, vysvětlete nám...

Kalivoda (z hluboka oddychuje): Slavný

soude! Pane doktore! Pane protokolisto! Nebeský pokoj byl by u nás v domě, kdybychom tam neměli pana Slabihoudka. (Slabihoudek se potutelně usmívá.) Osud mě pronásleduje od maličkosti, ale teď na stará kolena teprv je to k nevydržení. Žili bychom v míru, kdyby on měl úctu k mému umění. Jeho samého mrzí, když mu někdo řekne drožkář, protože je fiakrista, mne však týrá stále a bez oddechu. Nemohu za to, že jsem jaksi nucen býti správcem domu, ale proto nejsem žádný sprostý domovník. Vybírám nájemné od partají, to je vše, ale ostatní práce vykonává moje manželka. Mete dvůr a chodby, meje schody, čistí tratuár před domem a v noci odmyká nájemníkům. Já však jsem skoro pořád mimo dům a maluji u samých nóbl a solidních pánů...

S o u d c e: No dobře, ale tohle všecko sem nepatří, trvá to dlouho...

K a l i v o d a: Hned, prosím, teď to přijde. Já tedy nevykonávám žádné práce domovnické, ale proto přece pan Slabihoudek zamanul si na mne a kdekoli mě potká, vždycky na mne volá: Voni, domovníku, zas maj' tamhle na dvoře ňáké svinstvo! Hausmistr! Všimnou si přece trochu něčeho, kanál je zacpaný. Koukaj', koukaj', domovníku, tuhle jim teče z děravého žlabu... a tak to jde bez ustání, slavný soude! Pořád mi otlouká toho hausmistra a domovníka o hlavu, a přec dobře ví, že jsem m a l í ř. Já nežádám, aby mi dával nějakou extra čest, ale ať na mne nemluví, ať si to vyjedná

s mojí manželkou! A když chce se mnou mluvit, ať mi říká: Kalivodo! (Rychle, prosebně.) Kdyby tak mu chtěl slavný soud nakázat, aby mi neříkal domovníků, já bych ho dnes odprosil a byli bychom zadobře...

Soudce: Soud mu nemůže poroučet, jak vás má oslovovati, to závisí na jeho dobré vůli.

Slabihouděk se posměšně šklebí a hladí si břicho.

Kalivoda (s povzdechem): Na jeho dobré vůli! To jsem ztracen!

Soudce: Ale pořád ještě jste nám neřekl, zdali je pravda, co žaloba uvádí, nebo ne.

Kalivoda: Slavný soude, to je docela jinak, Poslal jsem učedníka — Pepíka — aby vylil trochu zelené barvy, která už nebyla k potřebě. Pepík jde, vylévá ji do kanálu a trochu ustřik' tadyhle na drožku pana Slabihoudka. Slabihoudek vyletěl ze stáje, kde krmil, a začal mně nadávat! To bylo hrozné, co všechno řek'. Mazalové, pačokáři, smradlaví řemeslníci, mor na kvartýry — to všechno platilo nám všem, i mým dělníkům, ale mně extra vynadal ještě prasáků a že jako hausmistr mám dbát o čistotu v domě. Na to já mu mírně — ale docela mírně, slavný soude — a beze vzteku: Pane Slabihoudku, styděj' se, oni jsou vzděláním pod ty své koně — ty aspoň žerou a nemluví a oni tady roztahujou hubu jako, no — jako drožkář! A to jsem řek' a nic více, a on mě

žaluje. Já — pánbůhví — nevím, jak si toho zasloužím.

Slabihoudek (který se již vztekem třese a všemi desíti prsty hraje): Inu krajc-himml-sakra-element...

Soudce: Tiše — co pak by to bylo, abyste zde klel!

Slabihoudek: Inu kraic-him — vážnosti slavný soude, já bych prask', já bych prask'! To je huba! Tady se staví jako nevinný a tenkrát mně nadával, že na mě psi po městě stěkali! On řekne: trochu ušplíchl! Vždyť mi polil ten kluk taškářská celý zadek fajetonu — ale to byl naveden tuhle hausmistrem! (Kalivoda sebou škubne.) Jestli mi nadal! A jak mi nadal! Ještě mi řekl, že ze mne přec jen čouhá na všech stranách ta konina — ale to mi tamhle pan doktor nedal ani do žaloby, že prý je dost těch ostatních nadávek. Pane doktor, řeknou taky něco!

Soudce marně se pokouší, aby odpůrce smířil. Slabihoudek nechce ani slyšet, „má prý na to plný dům svědků, a kdyby měl žrát i s koňmi samou řezanku, nepopustí".

Ale při dalším líčení vychází na jevo, že schází hlavní svědek, Slabihoudkův kočí Vaňura.

Kalivoda nepřivoluje, aby se četl protokol, a žádá, aby líčení bylo odročeno. Při tom navrhuje sám ještě další tři svědky výVodní, kteří mají dokázat, že nepronesl nadávky, jak v žalobě uvedeny.

Na chodbě vytýká Slabihoudkovi jeho zástupce: „Proč pak jste nepřivedl hlavního svědka, co? Mohlo to dnes být skončeno, a teď si vede žalovaný nové svědky!“

„Jo, pane doktor, dostal jsem ráno ryta do Stromovky, tak jsem tam poslal Vaňuru. Pětku tak hned nezahodím, a soud nám neuteče!“

— — — — — — —

Téhož dne večer je náramně živo ve formance u Štupartů, kam pan Slabihoudek denně chodívá. Dnes vypravuje sousedům a kumpánům z maxla o svém procesu. Znají sice již dávno jeho spory „s tím hausmistrem“, ale dnes po stání se vše znova ohřívá.

„Já mu dám, klukovi šibeničnému,“ řve Slabihoudek jako lev; „já mu dám říkat, že ze mě voní konina! Teď jsem si na to vzal doktora, a ať visím, když toho břídila malířského nezavrou aspoň na čtyry neděle. Stál mě už něco žluči, pacholek pitomá — on si domejšlí ještě teď na tu svou ankadémii — a já vám tuhle viděl jeden pokoj od něho — jakoby to na porážce krví malovali! Ale odstůně si to!“

Tučný obličej Slabihoudkův svítil jak výheň a z úst jeho chrlila se ještě dlouha spousta nadávek, týkajících se nešťastného mistra Kalivody.

— — — — — — —

Asi za týden objevili se oba odpůrci podruhé v soudní síni, tentokráte však rozhlížel se Kali-

voda veseleji, kdežto Slabihoudek hrbil se nějak stydlivě blíže kamen.

S o u d c e: No tak co, pane Slabihoudku, dnes byste se mohl snad smířit! Přibyla nám nová žaloba, pan Kalivoda žaluje vás, že jste mu u Štupartů před mnoha svědky nadal kluků šibeničných, břídilů malířských, pacholků pitomých, že jste dále řekl, že patří do káznice nebo ke svatému Václavu, a že je přec jedno domovnické hovado. Co tomu říkáte?

S l a b i h o u d e k: Prosím, vážnosti, slavný soude, to já pil pivo a jen se tak mluvilo!

S o u d c e: Pěkně mluvilo! Pan Kalivoda má na to sedm svědků, že jste začal nadávat již při druhé sklenici a že jste nadával pak půl hodiny. Víte sám asi nejlíp, co vám svědci mohou dokázat — tedy podejte panu Kalivodovi ruku, on vám odpustí, vy odvoláte svou žalobu, a je dobře.

Slabihoudek přikročí váhavě ke svému zástupci a mluví s ním chvilku šeptem. Načež se obrací k soudci (malomyslně):

„Já bych se tedy smířil, milostpane!“

S o u d c e: No tak, pane Kalivodo, odpustíte mu to?

K a l i v o d a: Když tu slíbí, slavný soude, že mi nebude dělat příkoří, tedy mu odpustím.

S o u d c e: Tak tedy, pane Slabihoudku, buďte rozumný, a vy také, pane Kalivodo. Vy ho nedrážděte „domovníkem“, a vy zas mu nemažte barvou drožky — —

Slabihoudek (rychle): Fiakry, milostpane, fiakry...

Soudce: Tedy fiakry. Podejte si ruce. Tak. Je odbyto, žaloby padly, jděte domů.

Oba odpůrci vycházejí ze síně, za nimi se tlačí řada svědků. Dostali se až na ulici, slova nemluvíce. Ale pojednou obrátí se Slabihoudek ke Kalivodovi a povídá:

„No vědí, teď jim to dopadlo dobře, že jsem jim také nadal. Ale proto jsem já přece fiakrista Slabihoudek a oni jsou u mne jeden obyčejný hausmistr, rozumějí?“

Po těch slovech přistupuje fiakrista ke svému zástupci, a malíř Kalivoda, pojednou zase zbledlý, potácí se s výrazem zoufalství, se zaťatými rty přes Ovocný trh k Týnské uličce.

Okamžik na slané vodě.

(Paběrka z výletu.)

1885

Jeli jsme vstříc první výpravě bratří amerických až do Hamburku. Abychom užili Hamburku a jeho rozkošného okolí, vyjeli jsme z Prahy o tři dny dříve.

Bylo krásné, ale chladné červnové jitro, právě půl šesté z rána, kdy jsme vyskočili — ne, abych pravdu mluvil, tedy hezky pomaloučku vylezli z vagonu rychlovlaku, v němž jsme seděli ode tří hodin odpoledne předešlého dne. Byli jsme jako rozmláceni jízdou, jež trvala půlpatnácté hodiny. Po celou tu dobu nevystoupili jsme z vozu ani na minutu, ba ani na hranicích v Podmoklí nemusili jsme dolů, neboť saský celní úředník vstoupil velmi ochotně do vozu a vykonal povinnou revisi ve vagoně. Byli jsme ztrmáceni jako po denním pochodu, nevyspalí, oči a uši plné písku a prachu, a těšili jsme se, že si v Hamburku trochu zdřímneme. Ale nezdřímli jsme si pranic. Hledali

jsme byt v některém hotelu a měli jsme na vybranou tři, jež nám byly doporučeny již v Praze. První byl nacpán shora dolů, druhý byl nabit zdola nahoru, a teprve ve třetím vykázal nám ospalý sklepník pokojík s lákavou vyhlídkou na úzký dvoreček, jenž byl ku podivu krásně a rozmanitě naplněn soudky, starými hrnci, putynkami, rozbitými umyvadly a podobným hotelovým zařízením. Osvěživše se tímto pohledem a občerstvivše se důkladným umytím a čerstvým prádlem, pozbyli jsme chuti ke spaní a odebrali jsme se rovnou do příjemného salonu „Pařížského dvora" na snídani. Nevím, jaká jest hamburská káva, jež se rozesílá do všech končin v pětikilových pytlíkách, ale ona, jakou vaří Hamburáci pro sebe a pro hosty, neporazí ani komára, a barva její připomínala mi zcela živě onu rozředěninu malířů pokojů, jíž se pačokují stěny pokojů. Jsouce však pamětlivi pořekadla, jež jsme si hned v Praze vštípili do paměti: „jez doma, co máš, a jinde, co ti p r o dají", překonali jsme šťastně první h a n s o v n í snídani. Kořenilo nám ji ostatně šťastné a pohnutlivé shledání s několika krajany, kteří již seděli u velikých konvic, mazali černý a bílý chléb máslem a byli náramně veselé mysli. Seznámili jsme se vzájemně za minutku a dověděli jsme se ihned, že společnost má dnes namířeno do Cuxhavnu a třeba snad až na Helgoland.

„Až jaké bude to moře, prach sakra!" hlaholil statečný uzenář Koňadra. „Já bych se rád podíval

na tu mořskou nemoc hezky z blízka. Je prý to náramná junda, když tak žaludek začne pojednou lehtat!"

„Jo, junda je to snad pro žraloky a velryby, co s námi poplavou," mínil skromně kupec Konopka, „ale já myslím, že při tom nikomu není dobře."

„Nenechte se vysmát," hřmotil hlučně pan Koňadra. „Na Helgoland je odtud kousek cesty, a kdyby se to všelijak netočilo, moh' byste ho vidět odtud! Ostatně jsem si vzal v Praze u doktora ponaučení, jak na moře! Jenom ne s prázdným žaludkem! Hodně jíst a pít, aby měl žaludek stále práci, pak si na žádnou nemoc nevzpomene! Ostatně vám musím říci, že tady u Hamburku a Helgolandu nejsou ani žraloci ani velryby. To je až u nordpolu!"

„A co pak to bylo včera na nábřeží, jak to vezli na vozíku s tou kulatou hubou, co?" namítal pan Konopka. „Bylo to velké jako pařený bagoun!"

Koňadra se rozesmál: „Ježíšmarjá, vy jste znalec! To byla hauznbláz, co snáší kaviár!"

Teď se rozřehtal zase Konopka: „I pro Krista pána, vy jste coholog! Hauznbláz vůbec není žádná ryba, to je duše z ryby! Jak pak se honem jmenuje..."

Pan Koňadra hleděl chvíli na kupce v rozpacích, ale pak se vzpamatoval k odpovědi:

„Poslouchejte, nebudeme se o to hádat, těch potvor je v moři moc a všude tomu říkají jinak. Já bych se vám hned zeptal tady sklepníka, ale on českým názvům nerozumí a nepoví nám tedy, jak je hauznbláz po německu."

Přírodopisná hádka skončila a zase počal hovor o mořské nemoci. Všichni byli na ni svým způsobem připraveni. Pan Koňadra vypil hned před kávou dvakrát koňak, Konopka měl u sebe láhev pravé „nordhäuser", pan Lacina, majetník pražské plzeňské pivnice, choval velikou krabici větrových pokroutek, a pan Páčil konečně, statkář od Prahy, tvrdil, že hamburský vzduch je beztoho zcela takový, jako na moři, a poněvadž strávili už čtyři dni v Hamburku beze všech obtíží, nestane se jim také nic na vodě. Zamýšleli jsme rovněž podívat se na moře, a vidouce nyní veselou, otužilou tu společnost, a majíce tak snadnou příležitost k výletu beze ztráty času — „Patriot" měl vyplouti z přístavu o půl deváté — rozhodli jsme se, že poplujeme s krajany. Bylo sedm hodin, když jsme vyšli z „Pařížského dvora". Ku přístavišti „Patriota" bylo něco přes půl hodiny, i mohli jsme cestou ledacos prohlédnouti.

Ve čtvrt na devět byli jsme všichni — bylo nás nyní šest — na palubě. „Patriot" byl neveliký parník, jenž mohl udržovati spojení s Helgolandem za počasí poměrně příznivého. Jinak dojížděl jen do Cuxhavnu. Ale dnes bylo krásně. Sluníčko svítilo jasně a větřík byl hezky chladný,

skoro trochu tuze chladný. O půl deváté sprostili „Patriota" pout, jimiž byl připevněn ke kolům přístaviště, a vesele jsme se pustili po širokém Labi k moři. Aha, nyní při rychlé plavbě byl větřík proklatě chladný a všichni jsme se tak trochu tetelili zimou. Nejhůře bylo Konopkovi, jenž měl zcela lehoučký letní oděv a přes něj také lehoučký a tenoučký kaučukový pláštík do deště.

„Poslouchejte, Konopko," řehtal se přes tu chvíli uzenář Koňadra, jenž byl opatřen ze všech nejlépe, „vám asi je mrtvo v tom burnuse, co?"

Všeobecný smích, jenž nám všem byl velice vhod, neboť jsme beztoho klapali zuby. Jen Konopka se smál nuceně: „Holenku, to je dobré, víte, tohle nepropouští nic na tělo, poněvadž je kaučuk špatný vodič tepla."

„To věřím, že je špatný vodič tepla," řehonil se Koňadra dále, „ale dobrý vodič zimy. Je vidět, jak jste všecek rozpálen!"

Nová bouře smíchu. Chuďas Konopka byl modrý jako chrpa a rty měl jako papír.

Pluli jsme snad hodinu, když se Koňadra s paluby ztratil. Objevil se zas asi za půl hodiny a otíral si pysky.

„To jsem vám teď dole spolkl bifteček jak mandli," liboval si. „Jenom ne prázdný žaludek. Tenhle vítr tráví a člověk může jíst pořád. Pivo tu nemají zlé, jen že jsou zloději! Jako když vypijete vejce — a stojí to třicet fenyků."

Ala, všichni dolů do restaurace a jedli jsme

také bifteček. Jen pan Lacina chroustal na palubě své větrové pokroutky.

Pivo nebylo zlé, pravda, ale bylo drahé, Koňadra nelhal.

Co jsme dojídali biftek, pouštěl se již pan Koňadra do smažených zemáků s cibulí a pojídal pečenou plotici. Pak si objednal mísu maličkých ráčků, podobných našim ponravám, a za malou chvíli šukal již zas u okna kredence a poroučel si humra.

Pluli jsme do Cuxhavnu půl šesté hodiny, ale za tu dobu měl v sobě pan Koňadra vše, co jen bylo na jídelním lístku. Potom pil. Pivo, víno, konečně rozličné likéry, až zůstal při koňaku.

„Patriot" zarážel pomalu páru a zvolňoučka zastavil v Cuxhavnu blíže majáku. Někteří z krajanů rozvažovali, mají-li plouti dále či zůstati v Cuxhavnu na oběd a vrátit se pak do Hamburku po dráze.

„Já jedu na Helgoland!" pronášel velmi rozhodně pan Koňadra. „Když už jsme jednou zde, ať toho moře užijem! A stojí to jen o tři marky víc!"

Po krátké poradě rozhodli jsme se, že poplujeme všichni. Doplatili jsme, „Patriot" po nedlouhé zastávce odrazil, a teď teprve vyrazili jsme vesele na moře. Pravý břeh Labe byl se nám již dávno ztratil a za nějakých dvacet minut bylo před námi jen širé moře. Za námi ovšem bělel se stále Cuxhaven.

Hned v Cuxhavnu objednal si pan Koňadra v restauraci v podpalubí důkladný oběd a asi v půl čtvrté sešel do salonku, aby jej slupl. Sklepníci chodili kolem pana Koňadry s velikou úctou a hostinský pohlížel na něj s obdivem. Pasažéra s takovýmto vzácným žaludkem neviděli tak hned na palubě „Patriota". Po obědě vyzunkl zázračný náš uzenář černou kávu a vyšel na palubu. Tu usedl na předku lodi na ohromný kotouč lanoví, zapálil si desítitrojníkový doutník a řekl žertovně:

„No, teď by mohla švanda začít. Teď už nebudu jíst, až na Helgolandě."

Byli jsme všichni veselé mysli a nepozorovali jsme ani, že po plavbě as hodinu trvající počíná parník zarážet o vlny, jakoby přes ně klopýtal. Vítr vál hezky prudce a někdy přikvačila vlna, že až na palubu stříklo. Po další půlhodině ubývalo nám nějak hovoru a pozoroval jsem, že někteří z ostatních cestujících sestupují po schůdkách dolů, do kajuty, jiní polehounku bledli a opět jiní dívali se upřeně přes obrubeň do moře. Tam dole rvaly se vlny a jedna druhou pohlcovala. Pan Konopka počal zívat, pan Lacina strčil krabici s pokroutkami do kapsy a pan Páčil utíral si šátkem obličej. Na tváři všech jevila se jakási zmalátnělost a únava. Lodníci chodili po palubě a rozestavovali v malých vzdálenostech dřevěná vědra, přivázaná k pažení silnými provazy. Pan Koňadra zapaloval již asi třetí doutník. Loď nyní takřka tancovala. Kymácela se a houpala skoro současně a my,

kteří jsme zbyli na palubě, drželi jsme se pevně laviček. Pan Páčil, který se dosud procházel po palubě, musil co chvíle usednouti, aby nepadl. Pan Koňadra smál se ve svém lanoví z plna hrdla a čekal netrpělivě, až to u někoho začne. Konečně přistoupil Konopka k pažení a díval se také dolů do moře. Koňadra vypukl v hlučný smích. A jak třásl hlavou a ústa na nebe otevíral, přibatolila se tu vlna jak plachta, plácla na předek lodi, rozrazila se, vystřikla vysoko na zobák lodi a pan Koňadra měl v okamžiku plná ústa, div se nezadávil.

„Zatracené svinstvo!“ vykřikl, když vodu vyprskl a se vzpamatoval, a kvapně se zdvíhal ze svého hnízda. Chtěl kouřiti dále, ale doutník již mu nechutnal; chtěl sejíti dolů do restaurace, aby vypil nějaký koňak, ale nohy se již pod ním třásly a na čele vystupovaly mu veliké krůpěje potu. Unaven a těžce oddychuje usedl mezi nás ostatní.

Konopka obracel se zvolna od moře a vida Koňadru, pronášel mdle, ale přece posměšně:

„Nebojte se ničeho, vždyť jste se najedl...“

Ale Koňadra stál již u pažení na straně druhé a pozoroval vlnobití. Hlava sklesla mu přes obrubeň a krásný pohled na nepokojné moře dojímal jej tak, že prudkým pohnutím celé tělo sebou trhalo. Konopka se potácel se svého místa, chytaje se tu bradlení, tam lavice, a došoural se tak až ke Koňadrovi. Přišla chvíle, kdy se mohl pomstit za posměšky s kaučukovým pláštěm. Naklonil se

ke Koňadrovi, jenž hovořil důvěrně s mořem, a povídá mu zcela klidně:

„Koňadro, to je dobře, že jste se důkladně naobědval, vy té mořské nemoci užijete!"

A pak drcl do nešťastného uzenáře ještě jednou:

„Vidíte, za šest marek na Helgoland! To nám nikomu se tak cesta nevyplatí, jako vám."

A potom klopýtal zcela klidně zas na své místo.

*   *
*

Maličká poznámka jenom. Koňadra nejedl na Helgolandě už pranic a druhého dne při plavbě do Hamburku také ne. Jen večer, když se vzpamatoval a skromně povečeřel, prohodil:

„Rád bych věděl, jak vypadají ti, co plují až do Ameriky. Ti tam snad přijedou na ruby obrácení."

Co ve starém bytě zůstalo.

Kvartální historka.

1886

Na pana Mastihubku trhlo zase po několika letech klidu stěhování...

Mám za to, že se každý čtenář aspoň jednou za život stěhoval; myslím, že není nikoho, kdo by neznal rozkošné chvíle, kdy nám konečně vypršelo poslední čtvrtletí ve starém bytě a kdy přecházíme do nového. Tušíme již po celé tři měsíce — od okamžiku, kdy jsme výpověď dali neb dostali — co nás očekává, až se s celým majetkem počneme hýbat a se schodů strkat, ale když trapná ta doba přejde a nastane poslední den, kdy do poledne musíme byt vyprázdniti, tu teprve dopadne na nás bída stěhování celou tíhou. Do bytu našeho, do útulných těch míst, jež nás jindy odlučují od ostatního světa, vřítí se tři, čtyři nakladači povozníkovi, chlapi jako na trhání skal, a pak počíná děsné to drancování, kácení almar, rozebírání postelí, strkání stoly a židlemi, strho-

vání obrazů se stěn, vyhazování menšího nábytku na chodby a na schody. Za krátko změní se klidný jindy pokoj ve skladiště haraburdí, ve veřejnou ulici, zatarasenou barikádami, ve hromadu trosek, v nichž stěží poznáváme povědomé kusy nářadí, kteréž dotud stálo na svém místě jako přirostlé. Tu a tam řinčí sklo, sypající se ze skříní a se stojanů, knihovna jest vydrancována a knihy sebe skvostnější nacpávají neumělé, necitelné ruce do puten, do štoudví, do škopků, do necek, do truhlíků na uhlí. Ó bože, bože, jaké to dopuštění!

Podobných slastí užil do syta při kvartále květnovém pan Mastihubka, soukromý úředníček s prokvetalou již hlavou, s vráskovitým čelem. Zoufal si, vida tu spoustu, do níž řvalo ještě sedm dětí, do níž vřeštěla ječivě paní Mastihubková jako jenerál v rozhodné bitvě, do níž huhlala a brumlala, kašlala a chraplala paní tchyně, odpočívající ve staré lenošce na kolečkách, panička nemohoucí se hnouti, poněvadž trpěla dnou. Jinak byla zdráva paní tchyně a nejzdravějším jejím oudem byl jazyk, jímž bez únavy dávala panu zeti na srozuměnou, jakou hloupost vyvedl, dav výpověď, když pan domácí přirazil na byt padesátku. Raděj měl ten pakatýlek přidat, nežli se stěhovat! Jak o n a k tomu přijde, aby tolik zkoušela, aby přestála takový strašný den, kdy jí strkají s místa na místo, kdy není ani na minutu jista, že na ni něco nespadne a ji nezabije.

Pan Mastihubka chodil těžkomyslně s místa

na místo, urovnával, podával nakladačům a vzdychal bolestně, když ho páni stěhovači co chvíle přiráželi nějakým kusem nábytku ke zdi. A paní Mastihubková křičela stále:

„Muži, odstrč maminku dále — tamhle do kouta — tam k oknu — dovez ji do druhého pokoje — počkej, uhni se s maminkou, ať ji neuhodí věšákem — můj bože, nevidíš, tamhle ke kamnům ji posouvni —" atd., atd., až pan Mastihubka všecek pitoměl.

Konečně byly největší kusy na voze, nakladači oznamovali, že pojedou, a paní Mastihubková prohlásivši, že půjde s nimi do nového bytu, aby tam opět věci přijímala, nařídila muži, co ještě má všecko udělat a které maličkosti má nejdříve po dětech „do nového" posílat, jak je má brát a dávat.

„Ale nejdříve odvez maminku s fodelem do alkovničky — tam už je prázdno, ať má trochu pokoje, beztoho si teď na chvilku zdřimne po tom nešťastném harcování!"

Pan Mastihubka zatáhl odevzdaně lenošku s „maminkou" do přitmělé alkovničky, urovnal jí podušku pod hlavou, a stará paní, uchrchlaná a rozzlobená, kyselá jak ocet, probroukla ještě nějakou zlomyslnou poznámku, načež zaryla hlavu do podušky a za chvilku ozývalo se z alkovničky hlasité chrupání.

Pan Mastihubka zatím se potácel bytem, sbíral ulámané a zurážené nohy a nožičky židlí, stolů,

almar a almárek, nandával nádobí do nůší a košíků a vypravoval s těmito zásilkami děti a služky, z nichž byla jedna Mastihubkovic, druhá vypůjčená od paní švekruše.

Tento expeditorský úkol zastával pan Mastihubka svědomitě, shýbal se k podlaze, sbíral a naplňoval nůše, až mu ve kříži lupalo: cítil již, jak bude zítra polámán, a přisahal si v duchu, tohle že je jeho poslední stěhování; než by dal příště výpověď, raději přidá domácímu, kolik se mu zlíbí přirazit, a dostane-li sám někdy výpověď, ihned se zastřelí.

V těchto úvahách uplynula poslední hodina ve starém bytě. Nůše byla již naplněna, na podlahách pokojů nezbývalo nic než útržky papíru, trosky rozličných lepenkových krabic, tu i tam nějaký křivý hřeb a veliké chuchvalce pavučin a prachu, které se vždy vyrojí, odstavíme-li nábytek ode zdi. Pan Mastihubka přehlížel tyto památky truchlivými pohledy a zaradoval se, když se přišárala Pepi — také již všechna zchvácena a zondána — pro poslední nůši. Vyřizovala hned ve dveřích milostpánovi, „že se milostpaní dává poroučet a vzkazuje, aby šel milostpán na oběd do hostince. Že je tam v novém bytě plotna zanesena a že právě přišel kamnář, aby ji vymetl. Ale po obědě prý má milostpán přijít hnedle domů, aby pomáhal rozestavovat nábytek, kam co patří; ti chlapi prý všecko jen tak ledabyle přistrčili ke stěnám.“

Pan Mastihubka vysadil Pepče nůši na hřbet, otřel s čela špinavý, prachem zčernalý pot, oblekl kabát a zamknuv byt slézal se schodů.

Ve průjezdě stála domovnice.

„Už vystěhovali, vystěhovali, milostpane?"

„Ba vystěhoval, paní domovnice," přisvědčoval smutně pan Mastihubka. „Až na ten prach a smetí — budete pak tak laskava a umetete vše a trochu vysmejčíte — srovnáme se. Naši nemají k tomu času!"

„I vymetu, vymetu, milostpane," slibovala ochotně domovnice, „ale nechám si to až na večer. Slavíkovic vzkázali, že se dnes nemohou stěhovat — paničce není docela dobře, začnou až zítra ráno!"

„A my se tak honili!" vzdychl pan Mastihubka, načež odevzdav domovnici klíč odcházel do nejbližší pivnice k obědu.

Popřál si dnes za své trampoty dvě sklenice piva a ke druhé hodině stupal do půvabného kopečku vinohradského, do nového bytu v Puchmajerově ulici. Tu bylo vše nohama vzhůru a ubohému manželu a otci ježily se vlasy na hlavě při pomyšlení, že má ještě dnes všecko uvésti do pořádku. Byl zemdlen a obědem jaksi zlenivělý — ah, tam stála pohovka, do jejíhož klína se každého dne po obědě ukládal, ale dnes nesmí; drahá polovice strhla s něho ihned kabát a hnala jej do práce.

Mastihubková vařila na plotně v kuchyni kávu — oběd a svačinu zároveň. Za půl hodiny byla

s tím hotova a nesla i milému choti šálek černé pro vytrávení. Usedli na rychlo kolem stolu, umístěného prozatím v ložnici, a počali srkati horkou kávu. Paní Mastihubková, sedíc proti manželu, přelétla okem pokoj, zastavila se v každém koutě, pohled její svezl se na postele, a najednou — jako by na něco byla vzpomněla — zvolala s výrazem nejvyšší nevrlosti, ba úžasu:

„Ale muži!"

Pan Mastihubka vzhlédl překvapen od svého šálku a vida hrozivý pohled ženin ulekl se. Co se stalo?

„Ale muži!" zvolala panička opětně zvýšeným hlasem a vzchopila se; oči její hněvivě plály.

Pro pánaboha, co pak jsem udělal, pomyslil si pan Mastihubka, a vyvalil oči na ženu.

„Ale muži!" zvolala paní do třetice a zraky její sršely blesky, „tys ve starém bytě zapomněl maminku!"

Pan Mastihubka zdřevěněl. Ano, zapomněl ji tam, pravda. Nebyl mocen slova na omluvu a cítil také, že by tu ani tisíc slov nespomohlo. Bylo mu horko, pohledy manželčiny jej probodávaly — přál si, aby ve mžiku mohl zmizet. Nedopil už ani kávu, vzchopil se malomyslně, obul boty, oblékl kabát, chopil se klobouku a vyrazil ze dveří. Než to vše vykonal, snesla se naň spousta výčitek nejprudších. Necitelný, barbarský, zlomyslný,

strašlivý člověk — zapomenouti na maminku! Ubohá, nešťastná maminka, raní-li ji tam mrtvice — má to na svědomí!

Pan Mastihubka spěchal — ne, letěl z Vinohrad na Staré Město, svolal na blízku starého bytu drožku a dva posluhy, vrazil do brlohu paní domovnice, sebral tu klíč a pádil nahoru do bytu, aby osvobodil tchyni z vězení.

Když otevřel a vběhl do alkovny, shledal starou paní v lenošce tichou, klidnou — nepřivítala ho ani slovem. Spalať dosud! Oddechl si a zbudiv ji opatrně oznámil jí, že je byt vystěhován a že je nyní řada na ní. Snesli ji pozorně dolů, naložili do drožky, posluhové se chopili lenošky a za půl hodiny byla stará paní uvelebena zas do lenošky v novém bytě. Teď teprve zvěděla, co se stalo a jak byla opuštěna. Přispěla ovšem také svým dílem k rozezleným výčitkám dceřiným, a pan Mastihubka vystál dnes asi tolik jako hromosvod, na nějž ve strašném hromobití všecky blesky se snášejí. Do večera věděl celý dům, že pan Mastihubka zapomněl odstěhovati tchyni, a když na večer po skončeném pořádání utýrán a zvochlován mířil na sklenici piva, zastavil ho ve průjezdě domovník — starý jeho známý — a řekl k němu se šibalským úsměvem:

„Mně se zdá, pane Mastihubko, že tam nechali starou paní schválně!“

„Mlčte, člověče nešťastný!“ okřikl ho pan Mastihubka, všecek zděšen se ohlížeje, zdali ta

slova neslyšel taky někdo jiný, a pak přikloniv se k domovníkovi všeptl mu do ucha:

„Kdyby to tak mohlo být — ale však by ji za námi byli poslali, až by ji tam byli našli..“

A vycházel z domu již zcela klidně, spokojeně, aby u Možného spláchl prach a trampoty májového kvartálu.

Strašná událost v č 2997 na Novém městě.

1886

Jsme na omylu, velectění pánové, domníváme-li se, že dnešního dne již se nedějí nijaké strašné a nepochopitelné věci. Smějte se spiritistům, kteří žijí na pomezí cizích světů, vyšklebujte se čtenářům myšlenek, házejte si do starého haraburdí stolečky s pátou nožičkou, kteráž je zhotovena z olůvka a napisuje hrůzoděsné věštby a nevyzpytná tajemství — pánové, mne nepřesvědčíte, že by nebylo jistých věcí na světě, jimž pranic nerozumím a jimž snad nerozumíte ani vy. Jsou chvíle v životě našem, kdy se nám zdá, že mimo nás kráčí něco neviditelného, něco, co se nedá nahmatat, ale co nás ovane jakýmsi mrazivým dechem a sáhne na nás jako smrt. Jsou případy, že v nejbližším našem okolí kmitne se postava nějaká, jíž jsme nezahlédli, ale kteráž zanechala památku své tajemné přítomnosti a předtuchu opětného příští svého, ještě tajemnějšího. Než všemu takovémuto mínění — a kdyby vycházelo z nejhlubšího přesvědčení — nedáte víry, ctění

pánové, i dovoltež, abych vám uvedl na doklad událost skutečnou, kteráž se přihodila v pochmurné ulici pražské, v domě čísla 2997, událost, nad níž celému domu — řekněme třeba: nájemníkům celého domu — v žilách stydla krev a která došla podivného, neočekávaného vysvětlení.

Řekli byste, že na Novém městě pražském není těsných, pochmurných ulic. Jste na omylu, pánové. Dům č. p. 2997-II stojí v takové pochmurné ulici, dlouhé, úzké, křivolaké, s šedými domy se zaprášenými, opředenými, slepými okny, se sklepními otvory, z nichž vane věčně mrazivý, stuchlý vzduch podzemních kleneb, v nichž snad byly kdysi páchány nejčernější zločiny. Zdá se vám, že tamodtud doléhá k uchu vašemu tajemné, děsné, úpěnlivé lkání obětí, jejichž krev se dávno vpila do močálovité půdy ve sklepích, jejichž maso dávno bylo ohlodáno krysami a jinými netvory, jejichž kosti dávno zetlely a prachem svým kluzkou půdu sklepení pokryly. Tato ulice, v níž stojí č. 2997-II, jest pochmurná v létě, za jasného všedního dne, kdy nad Prahou slunce vesele svítí, ale mnohem děsnější jest času podzimního, za dne mlhavého, v neděli odpoledne, kdy téměř každý člověk zoufá sám nad sebou a byl by schopen vraždy — pánové, víte dobře, jak vám bývá za takové hrozné neděle.

Byla tedy podobná podzimní, mlhavá, mživá neděle, kdy obyvatelstvo pražské se potácelo z hospody do hospody, hledajíc a pátrajíc, kde je

pivo nejhorší; neboť toto obyvatelstvo hledalo v nedělní nudě smrt a nechtělo se dlouho trápiti. Nejrychleji sešli se světa, kdož zapadli do pivnic nuselských, práčských, vršovických, neboť tato piva účinkují rychle a spolehlivě. Kdo se zmýlili a zapadli na flekovské nebo tomášské, trápili se déle; a nešťastníci, kteří zalehli do plzeniny, zklamali se teprv šeredně, neboť po nějakém omámení probudili se opět k novému životu, aby příští neděle nanovo se trápili.

Dům č. p. 2997-II byl jako po vymření. Všemi jeho prostorami, průjezdem, chodbou, schodištěm, předsíněmi čišel chlad a puch téměř mrtvolný. Skoro celý dům byl prázdný. Jen z několika přízemních bytů ozývalo se zoufalé zívání, jakoby tam byly zavřeny hladové hyeny. V patrech bylo ticho, příšerné ticho. Zdálo se, že se všichni nájemníci navzájem povraždili, aby trudné, nekonečné, úmorné, pekelně traplivé nedělní odpůldne snáze přečkali.

Ve vratech stál, o kamenné opažení se opíraje, domovník Klapzuba, ve starém odřeném županě bez třapečků. Tento muž snášel trýzeň nevypsatelnou. Také na něj dolehla nuda podzimní neděle, ale nemohl se jí zbaviti. Neměl na pivo, aby se uchýlil do nějaké morny hospodské, a jsa si vědom důležitosti úřadu svého, nemohl se sám zavraždit. Ale hleděl ztrápeně, unyle do světa, a pohled jeho byl výmluvnou prosbou k mimojdoucím, aby se nad ním smilovali a do srdce nůž mu vrazili. Konečně

viděl, že tu stojí nadarmo. Zapotácel se na prahu, otočil se dvakráte kolem do kola, zívl, až mu za ušima zapraštělo, prořídlé vlasy jeho se rozježily jak štětiny a nohy zamířily ke schodům. Napadlo ho, že se podívá nahoru k půdě, je-li dobře zamčena. Tím zase urazí deset minut času.

A kráčel, kráčel po schodech, a bylo to, jakoby po nich vystupoval kostlivec. Kostnaté tělo Klapzubovo šramotilo podél zábradlí jako pytel soustružnického zboží, a klapot zubů jeho byl děsným průvodem k tomuto pochodu. Domovníka roztřásala zima. Minul prvé, druhé, třetí patro — všady ticho. Došel k půdě, trhl tu visutým zámkem a přesvědčiv se, že visí pevně, sestupoval zase. Sešel do třetího patra a maně pohlédl na dveře vpravo od schodů. Pohlédl na ně ještě jednou a přistoupil blíže. Co to? Nad klikou, poněkud mezi dveře zastrčen, tkvěl bílý lístek, a na něm byla napsána slova:

Bohatýre ducha! Přijdu — o půlnoci — čekej!!!

„Přijdu — o půlnoci — čekej!“ slabikoval ještě jednou domovník a chtěl sáhnouti po lístku. Pojednou však ruku strhl. Celým tělem jeho projelo zděšení, župan třásl se na něm a oči se poulily na lístek. Přišáral se až ke dveřím a — pošinuv ruku co nejdál od lístku — zaklepal na ně. Žádná odpověď. Zaklepal po druhé. Stejný výsledek. Klapzuba naslouchal chvíli, načež zabušil na dveře pěstí. Ani nyní nedostalo se mu odpovědi. Věděl teď najisto, že byt — totiž jediný pokoj, do něhož

tyto dveře vedly — jest prázden, a že nájemník jeho, pan Jan Kyselý, odešel z domu hned o druhé hodině, krátce potom, když se byl z hostince od oběda vrátil. Klapzuba stál tehdy již ve vratech a pozdravil nájemníka, kterýž pohodil hlavou, naklonil ji, pozvedl ukazováček levice ke střeše klobouku a zasyčel „Na zzzzdar!" Načež kráčel, vlastně klopýtal ulicí dále, neboť pan Kyselý vykračoval tak, jakoby ne on, nýbrž jeho boty měly kuří oka, a chodil téměř po nártech. Nuže, nájemník jest pryč, Klapzuba jej viděl, kterak lepě se takořka na zdi domů doškobrtal se až na roh ulice, tu se vyhnul patníku a zmizel pak za rohem, ano, zmizel nadobro. Domů se nevrátil. Klapzuba také neopustil své stanovisko ve vratech, leda na kratičko, když strčil hlavu do malého okénka ve dveřích, žádaje, aby mu žena podala tabatěrku; nemohl mu tedy nikdo proklouznouti — a nyní lpí na dveřích bytu pana Kyselého podivný, záhadný nápis. A jaký nápis! *Bohatýre ducha! Přijdu — o půlnoci — čekej!!!*

Bohatýre ducha! Komu to platí? Panu Kyselému? Což je pan Kyselý nějaký duch? A kdo ho chce navštívit? Jiný nějaký duch? Kdož pak chodí o půlnoci! A pojednou se Klapzuba otřásl, jakoby jím lomcovala zimnice, a hleděl vypoulenýma očima na dveře, jakoby očekával, že se náhle otevrou nebo že se klíčovou dirkou protáhne nějaké strašidlo. Kdož ví, není-li ten duch uvnitř, nechechtá-li se tam někde v koutku či nedívá-li

se klíčovým otvorem na něj, na pana Klapzubu. a kdo ví, nevyletí-li náhle, aby ho zatáhl dovnitř, aby mu tam vylámal zuby, vyloupal oči, vytrhal jeden vlas po druhém, zpřerážel hnáty! Klapzuba zachvěl se opětně. Pro Krista pána, jaký to nájemník, Kyselý, kterýž se schází s duchy, k němuž přicházejí o půlnoci, aniž o tom ví on, Klapzuba, domovník, a kdo ví, co se pak v tomto pokoji tropí! Ha, to nejde, to nemůže být! Takovýto strašlivý nájemník musí z domu. Neboť přicházejí-li k němu duchové, je to nejen hanebné, že si nedají otevřít jím, domovníkem Klapzubou, za desetník, jako každý pořádný člověk, ale je to taky ostuda pro dům, neboť takto nejlépe se může číslo 2997-II dostati do novin!

Klapzuba byl by rád horempádem utekl s třetího patra, ale jak? Obrátí-li se ke dveřím zády — hup! vyletí duch z pokoje a chopí se ho. A zůstati zde nemůže — kdyby to trvalo ještě deset minut, zblázní se nadobro — a bláznivého domovníka nemůže domácí pán potřebovat. Nedělní odpolední šero houstlo víc a více, na okno chodby kladla se mlha, od půdy fičelo sem podivné šumění — na Klapzubovi třásl se župan, jakoby visel ve větru na dvorečku. Konečně se hnul s místa a šoural se dolů pozpátku. Jaká to byla dlouhá cesta, jak se tentokráte nemohl dopočítat oněch devadesáti schodů, jež vedly dolů do bezpečného přízemku, kde meška srdnatá jeho žena, která se ani čerta nebojí, jak on ji zná.

Konečně sešel. Ah, oddechl si, když byl v domovní chodbě, a pak dvěma, třemi skoky octl se ve svém domovnickém útulku, bled, se studeným potem na čele, oči vytřeštěné. Na ústupu ztratil čepičku, řídké vlasy jeho byly v nepořádku, jakoby je byl prudký vítr rozčechral...

„Co je ti, že jsi jak vyjevený?“ otázala se Klapzuby nemilostně manželská jeho polovice, domývající právě nádobí od oběda.

Klapzuba zavřel za sebou dveře a funěl pak, jak udychtěním stačil:

„Strašná věc, Bábi, tuze moc podivná!“

A těžce oddychuje a všecek ustrašen vyhlížeje okénkem ve dveřích do průjezdu, vypověděl jí, co spatřil. A v tom něco vězí. Kyselý odešel, v domě nikdo nebyl, a cedulka tu je. Jaká cedulka! Jak podivný nápis! A co to přijde o půlnoci! A pojednou rozkřikl se Klapzuba zoufale:

„Bábi, já nepůjdu otevřít, až to přijde, já nejdu. A kdyby ten duch držel v ruce dvoušesták — já nepůjdu!“ A dodal mručivě, jakoby již nemohl křičet ani mluvit: „Beztoho by ten dvoušesták byl falešný. Kde pak by duchové brali dobré peníze!“

Klapzubová spustila ruku s mokrým hadrem ke kolenu, pohleděla pátravými zraky na muže a otázala se pak:

„Klapzubo, nebyl jsi v kořalně?“

Klapzuba neodpověděl, ale podíval se na ženu pohledem tak vyčítavým, mroucím, jakoby mu byla

vrazila dýku do srdce. Žena všimla si teprv teď, že je manžel posud v županu, a věděla, že se do kořalny v županu nechodí; její muž dbá na čest a na pořádek, když jde do slušné společnosti.

Věru, něco se stalo, myslila Klapzubová, a hodila hadr na plotnu. Otřela si o zástěru vlhké ruce, chopila se dlouhého smetáku, uvázala si šátek na hlavu těsněji pod bradu a vykročila ze dveří. Šero houstlo, v celém domě bylo příšerné ticho. Ale Klapzubová šla ke schodům, vystupovala pomalu vzhůru a mručela do vousů — neboť Klapzubová měla na bradě vousy:

„Je to kus partyky! Není-li ožralý, fantazíruje a chce stonat. Darebák, rozstůně se vždycky, když má po domě smejčit, a já abych za něj všecko odřela. A to si nahoře něco narafičil. Nestyda!“

A vystupovala výše. Konečně dostoupila třetího patra a již s posledních schodů viděla, že se na dveřích pana Kyselého cosi bělá. Přistoupila k nim, sehnula se a četla nápis. Ne, tohle nenarafičil starý. Takhle on psáti neumí! To je věru podivné oznámení!

Paní Klapzubové také nebylo právě veselo, ale neuvažovala tak dlouho a nezdržela se nahoře. Řítila se rychle dolů, třímajíc smeták jako prapor, a za chvilku již zas byla u muže, kterýž si nahříval hřbet u trouby, z níž dosud zaváněla vůně pečené husy.

„To je jisté, že to tam někdo dal,“ povídala muži zcela rozumně.

„Ano," zaúpěl Klapzuba, „ale kdo, kdo?"

„Jdi, zavolej Kapičku," posílala domovnice muže, „ať se na to také podívá!"

Kapička byl švec a bydlil vzadu na dvorečku. Klapzuba vyšel ze světničky, jakoby ho za vlasy táhl, a bojácně se ohlížel na schody, nesestupuje-li někdo dolů. Všady bylo ticho. Domovník proletěl chodbičkou, jakoby ho vystřelil, a za okamžik vrazil ke Kapičkovům.

Rozuměl-li někdo něčemu na světě, byl to Kapička, ale rozuměl-li tomu někdo ještě lépe, byla to jeho vážená choť, paní Kapičková. Proto šel nahoru do třetího patra nejen sám pan Kapička, ale také paní Kapičková, a ta šla s náramnou chutí. Cestou zastavili se pro pana Štiku, obecního lampáře, který bydlil vedle Kapičků. Rozumí se, že šla paní Štiková také; aby pak byla komise úplnější, zbouřila paní Štiková i manžely Hazukovy, rodinu to krejčovskou. Nejstarší Hazukův syn, voják, byl právě u rodičů návštěvou. Vida deputaci a slyše, oč běží, sebral bajonet, jejž byl prve odložil, a kráčel s ostatními. Nechtěl, aby se rodiče sami v nebezpečí vydávali. Malý student, který u Hazuků bydlil, Jaromír Truhelka, nechal psaní a počítání a běžel za výpravou, když si byl čtyřnovákové kuba nanovo zapálil. Když stoupali vzhůru, připojila se k nim v prvním patře kuchta domácích, která byla sama doma. Šera přibývalo, vlhká mlha vnikala do průjezdu, ba

i na schody, kde bylo skoro docela tma. I vzala s sebou kuchta domácích svíčku.

Porada u dveří pana Kyselého trvala dosti dlouho. Kapička myslil, že to je věc podivná, ba nebezpečná, a navrhoval, aby se poslalo pro hasiče. Hazuka myslil, hasičů že ještě není třeba, poněvadž nehoří; Štika mínil, že snad by se mělo jít pro policajta. Rozumí-li tomuhle někdo, že je to jen policajt.

„No, co zmůže policajt, zmohu já taky," prohodil sebevědomě mladý Hazuka hladě rukojeť bajonetu, „a mám dnes přes čas až do rána — to bych si na to počkal."

„Nepleť ty se do ničeho," napomínala ho úzkostlivě matka. „Tohle je věc úřadu a ne vojanská. To je buď něco od nohilistů nebo od cecálistů!"

„Hm," pohodil mladý Hazuka pohrdlivě hlavou, „na mne si nikdo nevypadne. Já tuhle u Bucků jednoho praštil, že měl dost — a pak ho ještě sebrali..."

Během této debaty proklouzl študiós Jaromír Truhelka zástupem rokujících a přiblíživ se ke dveřím vztahoval ruku po cedulce, aby se na ni z blízka podíval.

„Ježíš Marjá — Mírku — nechte toho!" volala úzkostlivě paní Hazuková.

„Nesahejte na to!" řval zoufale Klapzuba.

„Jéééé—é!" křičela paní Štiková a sypala se se schodů.

Ale Jaromír Truhelka držel již cedulku v ruce, a přikročiv ke kuchtě domácích, která měla svíčku, obrátil visitku.

„Tu je ještě něco!“ volal vítězně.

„Pro Ježíše Krista!“ úpěl domovník, „co pak!?“

A Truhelka četl:

„Milý kamaráde Kyselý!

Dnes po divadle sejdou se ‚Bohatýři ducha‘ v plném počtu u Fleků, kde máme vepřové hody. Zdržíme se hodně přes poslední pivo, aspoň do dvou. Přijdeš také? K večeru se u Tebe zastavím!

Na zdar!

Čeněk Vaňura!“

„A tohle to je odpověď!“ volal Truhelka a četl opětně povědomý již nápis, pocházející od pana Kyselého. „Musíme to zde nechat, aby ji pan Vaňura našel.“

Klapzuba zachrchlal, odplivl si a povídá:

„Ale to bylo leknutí, Krista pána! Kdo pak všemu rozumí — a pak, já to nechtěl brát do ruky!“

„Sakrmente, já bych nikomu nebyl radil!“ volal mladý Hazuka tase bajonet. „Tohle něco vydá!“

„Jen když se všecko vyzkoumá!“ povídal Kapička a pokročil ke schodům. Všichni ostatní šli za ním a výprava pomalu slézala se schodů.

* * *

„To jsme měli tenkráte leknutí!“ říká Klapzuba ještě teď po letech, když na strašnou tu událost vzpomene. A kolem dveří, za nimiž kdysi bydlil pan Kyselý, chodí dosud s jakousi posvátnou hrůzou. Nebo jemu neutkvěl v paměti šťastný konec, alebrž záhadný, hrůzyplný počátek historie s „duchem“.

Pomsta zhrzeného.

Kriminální historie podle skutečnosti.

1886

Ode chvíle, kdy se stalo, co chci vypravovati, uběhlo již hezkých několik milionů litrů Vltavy, ale kdykoli si pan Vlastislav Dymián na ty chvíle vzpomene, vžene se mu krev do tváře, noha přitáhne pevněji potěh, kladivo dopadne zuřivěji na podešev, zuby zaskřípají, div že se z nich nejiskří, a svírajícími se rty prodere se vždy pracně pološlasité zaklení.

Sáhne si na tvář — ach, jak vráskovatí její kůže; sáhne na hlavu — ach, jak ubývá vlasů, že je musí hledat až za ušima; sáhne k očím — na nose sedí mohutné okuláry s obroučky kostěnými, zrak dávno vypovídá službu. Vše, vše hyne, ale ten starý bol v srdci ozývá se stále stejně, kdykoli je vzbouřen; ba zdá se, že věkem roste...

* *
*

Je tomu již řada let, kdy na chodbě okresního soudu přede dveřmi číslo 23. shromáždila se malá společnost. Byl to pan Kochan Kroupa, mistr rukavičkářský, se ženou Ludmilou; dr. Klofát, jeho právní zástupce; Vlastislav Dymián, mistr obuvnický; konečně několik jiných postav.

Z těchto účastníků byl Kochan Kroupa stranou žalující, Vlastislav Dymián stranou žalovanou; ostatní — krom doktora Klofáta — byli svědky.

Zraky hněvivými sledoval Kochan Kroupa každý pohyb Dymiánův.

„Počkej, já mu dám!“ zamručel pokaždé, když se k němu přiblížila žena jeho, paní Ludmila Kroupová.

„Ale Kochane!“ konejšila ho ženuška, „nepronásleduj ho tak! On se zblázní, chuďas!“

„Mně se zdá, že ti ještě nevypadl ze srdce,“ zasyčel Kroupa.

„Ty jeden!“ pohodila panička káravě hlavou. „Že tak můžeš mluvit — což bych si pak byla vzala tebe?“

Vlastislav Dymián hleděl jako Petrovský. Nepodíval se na nikoho z přítomných, ale věděl, že tu jsou, a vše v něm kypělo.

Byl tu on, byla tu ona, — ah, kdyby je tak mohl pohledem probodnout, zastřelit, do povětří vyhodit, jak by se mu odlehčilo! A každá minuta, již trávil v této chodbě, nedaleko těchto lidí, byla mu věčností. Dlažba ho pálila pod nohama, vzduch, jejž dýchali také oni, dusil jej.

ale nemohl utéci. Po třikráte žádal za odročení líčení, po třikráte bylo mu vyhověno, ale konečně mu pohrozili, že se proces provede bez něho, a že bude odsouzen. Dostavil se tedy. Kéž by už bylo po všem! Konečně se otevřely dveře čísla 23, z nich vystoupil hranatý soudní sluha a chraplavým hlasem volal:

„Kochan Kroupa! Vlastislav Dymian! Tady?"

Místo odpovědi hrne se celá společnost do kanceláře — Dymián poslední.

„Holt!" volá písař. „Kdo jest obeslán jako svědek, zůstane zde na chodbě, až bude zavolán."

Svědkové s obsílkami v rukou vracejí se mrzuti na chodbu, neuvidí začátek. Ale několik lidí ozývá se:

„My nejdeme za svědky, my se jdeme jen podívat."

„Tak tedy!" velí sluha, a vhání zvědavce do soudní síně.

Tu sedí za zeleným stolem přísný soudce, jemu po levici zapisovatel. Před nimi na stole stojí krucifix mezi dvěma voskovými svícemi. Je zde nějak těžké, dusné povětří, žalovaného Dymiána ovanul podivný vzduch, jako z kobek žalářních.

Doktor Klofát představil se jako zástupce Kroupův, načež usedl po pravici soudcově. Soudce mrskl očima po ostatních, pěkně řadou, ještě jed-

nou, potom oči jeho utkvěly na postavě Dymiánově, a ač ho neznal, otázal se soudce:

„Jste vy Vlastislav Dymián?"

„K službám, slavný soude," odpovídá Dymián hlasem stísněným.

„Obuvník?"

„Ano, švec," poznamenává rychle netázaný Kroupa.

Soudce: Vás jsem se neptal, musíte počkat, až na vás dojde. (K Dymiánovi.) Obuvník?

Dymián (jenž vrhl vzteklý pohled na Kroupu): Ano, slavný soude, mistr obuvnický, mistr, prosím.

Kroupa (šeptem k ženě, jízlivě): Takových mistrů je, že by jimi Vltavu zastavil!

Dymián těžce oddychuje a svírá pěst, jakoby v ní držel knejp.

Soudce: Nuže, přikročme k věci, pane Dymiáne. Víte, oč běží, beztoho jste žalobu dostal a četl. Jste žalován panem Kroupou, že ho pronásledujete po tři roky, používaje každé příležitosti, ba vyhledávaje se zvláštní houževnatostí takovéto příležitosti, abyste mohl jemu neb o něm říci, že vám je dlužen za pár bot. Je tomu tak?

Obžalovaný: Totiž, slavný soude, prosím za slovo, abych mohl vyjádřit malé objasnění...

Soudce: Počkejte! Vyjádřete nám dříve, je-li tomu tak, jak žaloba praví, čili nic?

Obžalovaný (těžce): Ano, slavný soude, je tomu tak. Avšak prosím, jak pak on se může

opovážit, vyjádřit proti mně takovouto žalobu? Já mu skutečně boty udělal, prosím! Ano, udělal, a dobré boty! Možná, že je má ještě dnes na nohou! Prosím, ať zvedne nohu, aby slavný soud viděl, jak já pracuju!

Soudce: Nedělejte okolků — to nepatří k věci...

Obžalovaný (rychle): Prosím, když ta bota nepatří k věci, proč pak tedy jsem žalován?

Soudce: Však vy víte, proč jste žalován! Nedělejte hloupého!

Kroupa (zvedá ruku, rychle): Prosím, to on nedělá, to je už tak...

Obžalovaný vraždí Kroupu pohledem a funí.

Soudce (ke Kroupovi, přísně): Jednou a pro vždy: nevyrušujte mne! (K Dymiánovi.) Dobře, tedy přiznáváte, že jste mu boty udělal; řekněte nám však, proč jej ostouzíte vykřikováním, že je nezaplatil?

Obžalovaný (rychle): A to je dobré, slavný soude, to je dobré! Já nesmím říci, že je nezaplatil? Vždyť on mi za ně skutečně ještě nic nedal! (Ke Kroupovi.) Mluvte, dal jste mi něco za boty? Zaplatil jste je? Nezaplatil! A vy mě žalujete? Člověče — jaká to je od vás opovážlivost!

Soudce: Mluvte jen ke mně a k nikomu jinému...

Obžalovaný (pokračuje rychle): Ano,

slavný soude, budu mluvit, ale každé moje slovo je ryzí pravda. Ušil jsem mu boty — on je nosí — nic za ně nedal — a já to nesmím říci! Kde je na to zákon, že to nesmím říci? Ó, já vím, že takový zákon není a že ta žaloba je falešná a že jsem nevinně pronásledován, ale všeho do času, pánbůh na věky! Až já jeho budu žalovat...

Soudce: Nerozhorlujte se, pane Dymiáne, a nepleťte věci, které sem nepatří. Doznáváte, že jste boty ušil, doznáváte také, že upomínáte pana Kroupu o zaplacení. Proti tomu nedalo by se nic namítat — běží jen o to, proč upomínáte a jak upomínáte?

Obžalovaný (horlivě): Proč upomínám? Můj bože, protože nezaplatil! A jak upomínám? Můj ty bože, jako med! Říkám (kloní se skroušeně): Pane Kroupo, buďte tak laskav, upamatujte se, že mám ještě dostat za ty boty, které na sobě máte...

Kroupa (jímž lomcuje vztek a kterýž rudne v tváři a prudce oddychuje, nemůže se konečně opanovat, zvedá opět ruku a hlásí se k řeči): Prosím, pane soudce...

Soudce: Počkejte, počkejte, hned. (K obžalovanému.) Ale v žalobě se tvrdí něco jiného, pane Dymiáne! V žalobě stojí, že upomínáte jiným způsobem! Že ostouzíte pana Kroupu, kde se s ním setkáte; že chodíte po hospodách a vypravujete o panu Kroupovi, že je mizera, který nemůže ani boty zaplatit, a kdo ví, zdali prý platí také za

ostatní věci, které nosí! Vidíte, to vypadá jinak, než jak vy líčíte, co? Ale hlavní věc je, že vám pan Kroupa dávno peníze za boty nabízel že se vás nesčíslněkráte tázal, co je za ně dlužen? že vás žádal za účet, aby mohl zaplatit, ale vy jste mu účet nedal, peněz nevzal a pronásledujete ho dále. Je tomu tak?

Kroupa (který se již nemůže udržet): Ano, slavný soude, je tomu tak. Ty boty dělal mi již před třemi lety, když jsem se ženil. (K ženě.) Viď, Liduško? — Já hnedle ten den po svatbě poslal k němu učedníka, co jsem dlužen za boty. Na to pan Dymián, že prý to nespěchá. Dobře. Já k němu poslal za týden zas. A zas tak odpověděl. Ale najednou se dovím, že všude, kam přijde, vypravuje, že jsem se ženil v botách na dluh. Že jsem raději měl boty zaplatit, než se ženit. Že to se mnou nebude dlouho trvat. Že jsem byl bankrot před svatbou a bankrot po svatbě. Že kdo ví, neměl-li jsem také kalhoty a kabát na dluh! A klobouk! a košili! A tohle trvá tři léta, slavný soude! Já mu posílal peníze po učedníkovi — vyhodil ho z dílny. Já je poslal po poště — nepřijal jich. Já tam s nimi poslal posluhu, aby mu je na všechen způsob vnutil — on zavolal na posluhu policajta a peníze nevzal. Nemohl a nemohl jsem mu zaplatit, protože nechtěl peněz přijmouti — ale za to mě ostouzel a dále ostouzí. Teď už nemohu vyjít na ulici, slavný soude, pro

samou ostudu. Mlékařky, hokyně, ovocnářky, zelenářky, trafikanti v celém okolí vědí, že jsem dlužen za boty, ale nevědí, že jich nemohu při nejlepší vůli zaplatit. Déle to nevydržím. Jsem z toho všecek nemocen, slavný soude, nechutná mi jíst ani pít, a bude-li to trvat ještě půl roku, odnesou mě na Volšany. Prosím slavný soud, aby pana Dymiána přinutil, aby ode mne vzal zaplacení!

Obžalovaný (jeví za Kroupova vypravování vždy větší radost a na líci se mu rozkládá jízlivý úsměšek. Mne si spokojeně ruce a pokyvuje hlavou).

Soudce (postihuje toto chování obžalovaného, přísně): Zdá se, pane Dymiáne, že vás to ke všemu těší, co tu slyšíte?

Obžalovaný: Těší? slavný soude? Já bych se radostí zbláznil, že to slyším — to jsem chtěl slyšet a vědět, slavný soude! Co je to všecko proti tomu, co jsem zkusil já! (Pojednou vážně, skoro plačky.) Slavný soude! Já si namluvil děvče — ale co pak říkám, děvče, to byl amprecl, slavík, pěnice. Byl, byl, slavný soude, už není! (Paní Kroupová se červená.) Milovali jsme se, aspoň já ji miloval, slavný soude, jak jsem ji miloval! Vše bylo hotovo, jen se vzít! Tu přišel z vojny rukavičkář, učiněný věchet, člověk na nic (Kroupa vztekem bledne), a děvče mi odloudil. Ale nejen odloudil, on si dal u mne šít boty a v těch botách se ženil, s ní, s mojí bývalou

Ludmilou — chce-li slavný soud vidět nevěrnou ženskou, ať se tu na ni podívá! Slavný soud mi řekne: proč pak jsi mu dělal boty, když ti odloudil děvče? Ano, já vím, ale to právě byl můj úmysl! Já mu boty udělal, ale nedal jsem si je zaplatit, abych ho mohl týrat, (vítězně) a já ho utýrám k smrti, slavný soude!

Soudce (chladně): Dobře, ale dříve vás zavřeme! A zavřeme vás vždy, kdykoli vás bude pan Kroupa pro podobné urážky žalovat, a budete sedět vždy déle a déle, rozumíte?

Obžalovaný Dymián (uleknuv se ustupuje): Mě zavřít?

Soudce: Ano. Vy ani nelitujete svého činu — budete sedět. (Dobromyslně.) Rozmyslete si to, pane Dymiáne, odproste pana Kroupu, řekněte, co je vám za boty dlužen, on vám zaplatí, podáte si ruce a pak mu dáte pokoj, rozumíte?

Obžalovaný (po krátkém rozmýšlení): To neudělám, slavný soude!

Soudce: Tedy budete sedět — a zaplatíte ještě útraty. Tuhle pan doktor sem nadarmo nešel.

Obžalovaný (rychle): Taky doktora platit? Ne, slavný soude, to nebudu. Ani nepromluvil, zač pak ho platit! (Rozmýšlí se chvíli.) Dobrá, ať mi dá pan Krrrroupa pětku — a jsme si kvit...

Kroupa (radostně vytahuje tobolku, vyndává pětku a klade ji na stůl): Tu je pětka, pane soud-

ce; jak živ jsem tak rád neplatil, jako dnes! Jen ať mám pokoj!

Soudce (k Dymiánovi): Vemte si pětku, tak. A nyní si podejte ruce, tak. A teď jděte domů — a ať vás tu již nevidím pro tuto věc, pane Dymiáne, mějte rozum!

Dymián se poťouchle usmívá, kloní se, pronáší uctivě: „Ponížený služebník!“ a leze pozpátku ze dveří.

S lehkým srdcem odchází také pan Kochan Kroupa a jemu po boku panička, všecka zardělá. Za ním pan dr. Klofát a svědkové, kteří se polohlasitě baví a smějí.

Ve vratech soudní budovy zastaví se pan Dymián, čeká, až k němu dojdou manželé Kroupovi, a obraceje se k rukavičkáři pronáší jízlivě:

„Poslouchejte, vy mámile, což myslíte, že takové boty šiju za pětku? Co pak jsem rukavičkář? Takové boty jsou za sedm zlatých pro bratra, rozumíte, jste mi ještě dva zlaté dlužen — tak!“

S tváře Kroupovy zmizel spokojený výraz, jenž se na ní byl zatím uhostil, a nešťastný rukavičkář hledí kalnými zraky za poťouchlým obuvníkem, jenž ubíhá domů.

Jsme-li od novin.

Několik stránek ze zápisků novinářových.

1885

Tak, byl bych tedy odstěhován! Bože, bože, klesám na kolena a prosím tě se slzami v očích: dej, ať v tomhle bytě zemru! Nemusí to býti hned — rozuměj té prosbě tak, abych tu mohl zůstati do smrti, nebo se mi zdá, že mé síly jsou vyčerpány. Ještě jedno stěhování, a zastřelím se! Rozumí se, že bych se zastřelil před stěhováním — pak ať se děje co se děje.

Jsem ve třech letech v pátém bytě. Vzpomínám si, kterak mi maminka vyprávěla, že po mém narození jedna cikánka jí prorokovala, že ze mne bude pán „od péra" a že budu mnoho cestovat. Nevím, jak to hanebná cikánka myslila, ale poznávám, že hádala správně. Od péra jsem, to se vyplnilo. Načmárám se jím tolik, až mne to mrzí. Jak to myslila s tím cestováním, nevím, ale povedlo se jí proroctví také. Cestuji pořád — a

jak cestuji! Jenže necestuji po cizích zemích pro zábavu a poučení; cestuji vždy s celou rodinou a se vším harampátím, co mi žena přinesla věnem. Je toho pokaždé plný transportní vůz — a samé krásné věci; nejpěknější to kuchyňské nářadí. Když jsem se ženil a tchyně moje nakupovala nastávající mé ženě výbavu, zdálo se mi všeho málo. Ano, tehdáž jsem ovšem nepomýšlel na stěhování — a na to má člověk pamatovat. Ovšem jsem také nerozuměl pravému významu cikánčina proroctví s tím cestováním. Kdyby mi ta prokletá čarodějka padla do rukou, myslím, že bych ji zavraždil. Ale ona již sotva je na živu. Maminka mi říkává, že už tehdy byla stará babizna — její proroctví přečkalo ji pohříchu a vyplňuje se na mně se strašlivou přesností.

Hrozný můj osud poskytuje šlechetným přátelíčkům látku k nejapným, blbým vtipům. Nejmenší a nejtlustší z nich, který zůstal starým mládencem a který posud bydlí v témž tmavém, studeném pokoji se zvláštním vchodem na Malé Straně, do něhož před patnácti lety zalezl, je nejjedovatější ve svém vtipkování. Když jsem posledně oznamoval přátelům změnu bytu svého, aby věděli, kde mne mají hledat, až se jim uráčí, prohodil jeden z nich — kolega Kyselý: „S tebou bude mít Umělecká beseda kříž, až ti bude chtít po smrti zasadit pamětní desku na dům, v němž jsi žil! Který pak z nich vybere?“ A onen jedovatý, malý, tlustý „přítel“ dodal, mhouře oči: „Hm, nic

lehčího! Jemu ji zasadí na Kocourkův stěhovací vůz — tam se zdržuje nejvíc a nejspíš v něm také umře!" A celý stůl v hospodě smál se hloupému tomuto „vtipu" přítele Kapše. Já se nesmál, to se rozumí.

* *
*

Jsem jakž takž v pořádku. Spráskal jsem děti, které si v novém bytě chtěly vybrat hned nejlepší pokoj ke svým rejdům, jejž jsem však určil za svou pracovnu, a vyhodil jsem je do pokojíku s oknem do dvora. Teď tam bečí — to není nic nového.

Zařídil jsem se a přibil jsem si na dveře ze síně novou tabulku: Vojta Machatý, člen redakce „Denních Listů".

Je to dobře. Je nepříjemné, když hosté musí běhat po celém domě, než se nájemníka doptají. Tabulku by měl mít na dveřích každý.

Okna jsou umyta, záclony zavěšeny, knihovna již v pořádku — ach, bože, knihovna! S tou je také radostné harcování! A takoví naivní literární referenti napíšou o každém škváru: Tento výtečný spis neměl by scházeti v žádné vlastenecké rodině. Bodejť!

Dobře dělají „vlastenecké rodiny", že nekupují knih. Ať se s tím pak někdo stěhuje! Nacpe-li se to do pytle, máte z každé knihy dvě, než přijdou na místo, a dáte-li je do beden a do kufrů, nikdo tím nehne. Jsou těžké jak železo, musíte nakladačům za stěhování připlácet, a ještě

trnete strachem, aby se pod nimi nepropadly schody. Kupoval jsem dřív také knihy, mnoho knih, ale co jsem u novin, nekupuji žádných. Nějakou dostanu zadarmo, nějakou vezmu v redakci...

* * *

Mám na pilno, chci pracovat. Tak — někdo jde! Klepe se. Ah, pan domácí!

„A to já ani nevěděl, vašnosti, že ráčíte být od novin!“ počíná zdvořile a sladce. „To mě těší, to mě těší — budeme dobří přátelé. A to bych o něco snažně prosil, vašnosti. Mám tadyhle takový proces s obcí stran kanálu! Je obecní — a obec chce, abych já ho přikryl, a já zas rekuruju, ať si ho přikreje obec. Ale není to ještě u konce a kanál pořád smrdí. Kdybyste tak, vašnosti, něco přes ten kanál napsal a vrazil to do vašeho ctěného listu, aby se obec vzala za nos!...“

Mám naléhavou práci, slibuji mu to. Bodejť, kanál má mít lepší rozum než pan domácí a obec a nemá smrdět! Dám mu to do novin — nevyškrtne-li mi to redaktor — ale vezme-li se obec za nos, nevím. Zatím se za něj budeme bráti my, nájemníci, když přes ten smrdutý kanál půjdeme.

„Moc bych prosil, vašnosti,“ doléhá domácí ještě na odchodu. „Já se okážu vděčným, když se do toho kanálu vložíte!“

Snad mi koupí láhvičku kolínské vody, abych tak tuze nepáchl, až „se do toho kanálu vložím“.

* * *

Děkuji pánubohu, že jsem zase sám. Teď do práce. Čerta, zase někdo zvoní. Kdo pak to... Pan domovník.

„Ponížený sluha!" vrčí otvíraje dveře. „Prosím tuze za odpuštění, že vytrhuji, milostpane, ale dověděl jsem se, že milostpán ráčí být u novin — to mám velkou prosbu!"

„Čím pak mohu posloužit?" ptám se co nejpřívětivěji, ale nejraději bych jej shodil se schodů. Než my „od novin" musíme být k lidem zdvořilí.

„Inu, pěkně prosím, milostpane, jsem tu už deset let domovníkem, ale teď to není k vydržení. Pořád a pořád na mně pan domácí sedí, že prý se mu opíjím! A já, milostpane, nepiju, jak je bůh nade mnou!"

Může být, že nepije, ale voní jako sud od kořalky. Snad se jí natírá povrchu, aby déle vydržel sekaturu domácího. A tedy co že si přeje?

„Inu, prosil bych, kdyby tak u nich něco bylo, za sluhu nebo za poslíčka, já mám nohy jako vrbu, chodit umím a v Praze se vyznám!"

Povídám mu, že je vše obsazeno.

„Inu tak, milostpane, kdyby snad líbili skrze mě něco napsat, že bych hledal službu, abych si trochu polepšil. Ono domovnictví není žádný med, a kdyby to jednou líbili zkusit..."

Snad nechce chlap, abych na zkoušku za něj v noci vrata otvíral?

Je mi zle, jak z něho kořalka voní. Slíbil jsem mu, že mu tam něco napíšu — vzal tě čert!

— musím mu dát na své útraty inserát. Šel. Ale jak! On nepije — on už se napil!

* *
*

Je pravda, hezky to mé bydlení tady začíná. Domácí pán a domovník byli by odbyti — teď snad přijdou nájemníci jeden po druhém.

A pro Ježíše Krista! Už to začíná! Zvonek zase drnčí.

„Má úcta, pane sousede!“ ňafá mi do dveří protivný, pronikavý hlas, a nějaká stará babizna leze do pokoje a nechává dveře otevřené, aby za ní mohl i škaredý, krátkonohý, vypelichalý pes, jenž smýká břicho po podlaze.

„Má úcta, pane sousede! Já jsem sousedka tu od naproti a slyšela jsem, že máme nového pana souseda z novin. Pan soused se nesmí hněvat, ale já mám ňákou žádost stran pár řádků do novin, když jsme tak sousedama. Já bych moc prosila, pane sousede — a její kalné oči počínají se zalévat slzami — já mám velkou ztrátu! Zaběhla se mi kočička, pane sousede, sedm let jsem ji živila — sedm let, a to byla poslední z rodiny, já ji tak opatrovala — a je pryč a pryč, nikdo o ní neví!“

A babizna pláče a usedá na židli, jakoby mi chtěla vyprávět životopis nešťastné kočky, která byla poslední z rodiny, čemuž ostatně nerozumím.

Třesu se zlostí, a přece musím přívětivě se

svou novou sousedkou, aby viděla, že my „od novin" máme taky srdce.

„A kdy pak se vám ztratila, milostpaní?"

„Slečna, slečna, pane sousede!" fňuká nešťastná živitelka psů a koček. „Já se varovala, abych se vdala — já mám takhle pokojné živobytí! Kdybyste byl znal moje rodiče, nebožtík otec jmenoval se Šusteršic a byl hejtman..."

Ježíši Kriste! Životopis — už je to tu. A honem se ptám znova, kdy se ta „kočička" ztratila.

„Je tomu teprv sedm neděl," pláče stará, „já už byla na policii a všude, a Mícinka pryč! Tak jsem chtěla prosit skrz těch pár řádků do novin, on ji někdo má, jistě má, ale neví, kam patří — mohlo by se tam napsat: Rodinné neštěstí..."

Slíbil jsem jí vše, slečně Šusteršicové, a kdyby byla hledala ztracenou blechu, také bych jí byl slíbil svou pomoc, jen aby šla.

Ale jedva že se za ní dovřely dveře jejího bytu, chopil jsem se dláta a kleští, vyrazil jsem na síň a strhl jsem s dveří tabulku, na níž stálo: Vojta Machatý, člen redakce „Denních Listů".

A nyní prosím úpěnlivě slavnou městskou radu: Račiž v našem domě, v čísle 3569-II přikrýti stoku, abych měl pokoj od domácího pána. Prosím dále slavné obecenstvo: Potřebuje někdo sluhu nebo poslíčka s vrbovýma nohama, který se vyzná po Praze (nejspíše v pivovarech a kořalnách)? A konečně se plazím po kolenou a prosím do tře-

tice: chytil někdo tu kočku slečny Šustršicovy, jejíž otec byl hejtmanem? A nechytil-li, nebo snědl-li ji už kdosi: nemá některá citlivá duše lidská nějakého přespočetného kocoura, jímž by snad slečna Šustršicova vzala za vděk? Prosím pro boha živého a všecky instance: pomozte mi v této tísni, nebo se zase budu musit stěhovat, ale tentokráte bych to nepřečkal!

Aspoň toho kocoura, když nic jiného!

První „úspěch“ páně Kyselův.

Vzpomínka na dávné noční dobrodružství.

1887

Pan Kysela byl ovšem taky jednou mlád a srdce jeho bylo přístupno ušlechtilejším hnutím...

(Dívám se na ten začátek: pan Kysela byl taky jednou mlád! Dostalo by se mi as lichotivých poklon, kdybych tak nechal stát tenhle pěkný, původní úvod! Slyším v duchu, jak by sterá ústa zašeptala nebo jak by ve sterém mozku vznikla myšlenka: Ale toť víme, že nepřišel na svět s hlavou šedivou! Uznávám, že jsem vyvedl hloupost, i začnu jinak.)

Pan Kysela byl také jednou svěží mladík, jehož srdce plálo pro ideály, kteréž zpravidla bývaly ženského pohlaví. (Ano, tohle se mi povedlo! Jen trochu přemýšlet — člověk přijde vždy na něco nového!)

S těmito ideály probouzel se jednoho jitra na konci února a nabrav plné plíce vzduchu vy-

dechl do svého mládeneckého pokojíku. Z úst mu vyletěl oblak modré páry. Sáhl na svrchnici — byla skoro vlhká, jako jinovatkou pokryta. Vynořil se poněkud z podušek, povztyčil hlavu, otočil ji k blízkému oknu — v pokojíku páně Kyselově bylo na všechny strany blízko; byltě tento pokoj mistrovským kusem stavitelovým, jenž se pokusil dokázati, že i na prostoře sebe menší dá se zříditi pokoj s dvojími dveřmi a s oknem, a pokus ten se podařil. Pokoj visel téměř nad schody, nebylo v něm kamen, ale pokoj to byl; pan Kysela otočil se tedy k oknu a pohleděl na skleněný a mosazný, rezivý, zašlý nástroj, zvenčí připevněný. Byl to teploměr, kterýž okazoval čtrnáct stupňů pod nulou.

„No, čtrnáct — proto zas ležím jako v namočeném prádle!“ zahučel pan Kysela. „Můj bože, kdybych jen mohl kvartýrské zaplatit, hned bych se stěhoval z té lednice!“

Potom se pan Kysela sehnul k podlaze, zvedl perko a mrštil jím do dveří, které vedly do dalších pokojů paní Bezkočkové, matrony to, která se živila pletením punčoch a výnosem nájemného z pokoje se zvláštním vchodem, jejž propůjčovala svobodným pánům.

Toto udeření perkem do dveří paní Bezkočkové znamenalo, že pan Kysela jest už vzhůru. Byl to páně Kyselův zvoneček, poněvadž jiného neměl. Paní Bezkočková nepřeslechla tohoto zvonění nikdy, a tedy i nyní, sotva že se perko a dveře z rány vzpamatovaly, vstupovala do zvlášt-

ního pokoje páně Kyselova s notným hrncem kávy. Hrnec ten byl dnes přikryt nějakým dopisem, kterýž zase byl obtěžkán bachratým, jako opuchlým rohlíkem, jemuž se v umělecké dílně pekařské nedostalo obvyklého estetického tvaru.

„Tohle už sem včera večer přinesl jeden muž v premovaném kabátě," pronášela paní Bezkočková vážně, „ale protože pan oficiál si zavřel tyhle dveře uvnitř, nemohla jsem to sem dát."

Panem oficiálem myslila matrona svého nájemníka, ale on ještě nebyl oficiálem, anobrž prostým, neplaceným praktikantem c. k. zastavárny a byl v oddělení „při hadrech", jak se tomu ouředně říká.

Pan Kysela natáhl ruku, přijal hrnec s kávou, podržel nabubřelý rohlík v ústech a chopil se dopisu. Sotva že přelétl okem nadpis a obálku obrátil, pustil rohlík na peřinu a zvolal s jásotem, až se paní Bezkočková ve dveřích obrátila:

„A sláva! To je Merenda — nezapomněli na mne!"

Po tomto výkřiku počal dychtivě lokati kávu a pokoušel se, aby ke každému doušku utrhl zuby kousek bachratého „mastného" rohlíku, což se mu dařilo asi tak, jakoby trhal rohožku. Zahřál se trochu, vyskočil z postele, myl se a při tom stále si opakoval: „Však jsem myslil, že na mne zábavní výbor zapomněl a že mi nepošle nic. Kde pak bych teď vzal zlatku na lístek — je pětadvacatého — vždyť jsem se jim tam napomáhal dost. Polepil

jsem celou skálu v koutě u kamen a vystavěl jsem na schodech les. A možná, že dnes ještě něco budou chtít!“

A když byl pan Kysela hotov, když byl oblečen a na cestu do úřadu připraven, zamyslil se ještě na okamžik a šeptal: „Bude-li pak tam ona — ona — Ema Hadrbolcova...!“

*   *
*

Den ubíhal panu Kyselovi zdlouha, tak zdlouha, že byl až ospalý. Měl mnoho prázdného času; ve dvě po poledni chodíval z úřadu a do večera neměl co dělat, jeho pokoj bez kamen pak nelákal ho velice. Ale konečně přece musil domů, aby se ustrojil, aby se připravil na večer, od něhož si mnoho sliboval. Bude tam Eminka Hadrbolcova — můj bože, jak si s ní zatančí, jak si s ní pohovoří, neboť v maškarní merendě je člověku volněji, svobodněji než v jiném plese.

A byla tam skutečně!

Pan Kysela, jakmile ji spatřil, přestal dýchat, ale když se rozezvučela první polka, přichvátal k ní a tančil — tančil s ní — dnes poprvé!

Nevzpomínal na svůj mládenecký pokoj bez kamen, nemyslil na svou bídnou praktikantskou existenci, ale tančil, a po prvním tanci zadal se se slečnou na všecky kousky, které jí dosud zbývaly.

Ah, pan Kysela byl by býval zcela šťasten, kdyby se mu k Emince nebyl neobyčejně nápadně

přibližoval Jaroslav Vokáč, skutečný oficiál pojišťovny „Drahomíry“. To byla nebezpečná konkurence! Vokáč byl placeným oficiálem — jaká to přednost! I střehl Kysela žárlivě každého pohybu sokova, a nehledě k tomu, je-li slušno čili nic, po každém tanci, jejž věnovala Eminka Vokáčovi, připojil se k oběma a nehnul se od nich, pokud zase hudba nespustila.

Jaká to byla noc, jak to hřmělo v mladých prsou Kyselových, na nějž Vokáč pohlížel s netajenou převahou...

Bylo po merendě, po tanci, v sále Besedy řídlo a konečně taky Eminka odcházela do šatny. Za ní v patách Kysela a Vokáč. Kyselu ovládala jediná myšlenka: Musím ji doprovodit, musím! a obávaje se, aby ho Vokáč nepředešel, přikročil ke slečně dříve ještě, než se v šatně zastavila, a zašveholil nyvě:

„Dovolíte, slečno, abych vás doprovodil — ač nepojedete-li snad?“

Eminka Hadrbolcova se usmála a ukazujíc na starou paní, která se šourala za mladými, zazvonila vesele:

„Dovolí-li tetinka, pane Kyselo, a doprovodíte-li pak také ji domů — s radostí!“

Oh, Kysela byl by dnes deset starých tetek doprovodil za jednu Eminku! Oblékli se, odcházeli z Besedy, a když se Eminka rozloučila s Vokáčem, obrátil se tento ke Kyselovi a řekl:

„Jak vám závidím, že smíte slečnu doprovázet — že jste mne předešel!“

Kyselovi se zdálo, že ze slov Vokáčových vyznívá jakýs úšklebek — ale ovšem, pochopoval to. Zlost! Vztek! Závist!!!

Šli. Pan Kysela nevěděl, kde slečna Ema bydlí, ale což mu na tom záleželo! Přál si dnes, aby bydlila třeba až v Krči — takovému mladému milujícímu srdci nebydlí kochaná dívka nikdy dost daleko.

Venku je ofoukl mrazivý vítr. Ale dámy byly výborně opatřeny. Stará paní teta měla důkladný plášť, na hlavě kapižon, jenž zahaloval uši i krk, na rukou rukavice jako rekruta, palcové. Slečna Ema měla teplý, dobře podšitý kabátec, a na hlavě silný bílý vlněný šál, otočený asi pětkráte okolo hlavy, uší a krku, že jí sotva nosíček vyčníval. Když stará paní kročila, bylo slyšet, že se po dlažbě šine ohromný liberecký střevíc, a taky Eminka navlékla přes lehké botičky přezůvky.

Naproti tomu pan Kysela byl poněkud vzdušný. Jeho tenké kozinky a hlazené rukavičky špatně se hodily do nočního mrazu, jenž si dojista s ranním čtrnáctistupňovým mnoho neodevzdal. Neměl ubožák ani příliš teplého zimníku, ani šátku na krk, a ledový, ostrý vítr zakusoval se mu do uší, že jich za malou chvíli necítil.

Kráčeli, kráčeli, a panu Kyselovi se zdálo, že nepociťuje toho blaha, jak byl očekával. Mráz ho drtil, slečna Ema nemluvila skoro nic a jemu

samému také zamrzala huba. Jen paní teta časem broukla, že by se to šlo, kdyby bylo všudy rovné dláždění.

Pan Kysela počítal ulice a zdálo se jich dnes ku podivu mnoho. Prošli ulicí Vladislavskou, Lazarskou, minuli Hopfenštokovou, Řeznickou, Žitnou, Ječnou — pro Krista pána, kam to jdeme! žasl Kysela.

Šli pustými, zmrzlými sady na Karlově náměstí, kolem ústavu pro hluchoněmé, s kopečku dolů, minuli ulici Trojickou, Benáteckou — a pořád ještě šli. Konečně stanula slečna Ema před jedním domem ve Slupech, podala panu Kyselovi milostně ruku, již ubohý praktikant ztuhlými prsty svými sotva obemkl, a pak se obrátila k paní tetě:

„Což, tetinko, nechtěla byste přespat u nás, když je taková zima?"

„A ba ne, holka milá," odpovídala paní teta rychle. „Když mě pan Kysala vyprovodí, jdu raděj domů. To víš, vlastní postel nade vše — já v cizí neusnu."

Pan Kysela naslouchal tomuto hovoru s neskonalou těžkomyslností. On zas by byl spal v číkoli posteli, třeba v Eminčině — jen kdyby v ní už byl! Nu, až tu starou doprovodí domů, pak vezme nohy na ramena! Udělala by ovšem lépe, kdyby poslechla pozvání dívčina; že se chce staré paní putovati Prahou!

Za slečnou Emou zapadla vrata domovní a paní teta obrátila se zas ke Karlovu náměstí.

„To jste asi rád, že musíte ještě se mnou, co?“ prohodila a chopila se beze všech okolků ramene Kyselova.

„Ó, prosím, milostpaní!...“ zajektal Kysela, ale jen zajektal; náhle ho rozrazila zima, že nemohl ani slova dále.

A teď nastal strašlivý pochod, na nějž pan Kysela do smrti nezapomene. Vylezli na Slovanský vršek, přešli Karlovo náměstí, Spálenou ulici, Ferdinandovu třídu, nábřeží...

„Můj ty Kriste pane!“ zoufal si Kysela, „což bydlí bába u křižovníků?“

Ne, tam nebydlila. Když minuli Královské lázně, zatočila s ním paní teta na — Karlův most, a dále kráčeli dva ti poutníci; on již s ozáblýma nohama, ona těžce šourajíc důkladnými, teplými libereckými bačkorami.

„To já ráda jdu,“ prohodila panička uprostřed mostu, „když jsem dobře zaopatřena. Taková procházka je zdravá!“

Pan Kysela neodpovídal; měl větrem zakalené oči, cítil na knírech pod nosem rampouchy, a neodvážil se úst otevříti.

Konečně byli u cíle — v Ostruhové ulici. Paní teta naznačila dům, pan Kysela trhl zvoncem, div že ho neutrhl, a když po desíti minutách domovník otevřel, vrazil Kysela paní tetu dovnitř a vracel se domů. Ach, vracel: běžel, utíkal, jakoby ho hlídka honila, a měl co utíkat, neboť bydlil nahoře v Sokolské třídě.

Odcházel z merendy ve tři hodiny v noci, domů se vrátil o půl šesté. A když vcházel do svého pokoje bez kamen, v němž přece teď bylo tepleji než na ulici, zasyčel vztekle:

„Proto se ten ničema Vokáč tak usmíval, když jsme se loučili! Věděl dojista, kde bydlí Ema a kde teta!“

Slovo teta vyřkl tak žlučovitě, jakoby jím chtěl někoho otrávit.

Pan Kysela ulehl polo oblečen, neboť zima rozrážela ho vždy více, tak že si netroufal odstrojiti se — ulehl, ale vstal teprv až za týden. První toto vyprovázení způsobilo mu pěkné nastuzení, a stará Bezkočková musila Kyselovi postoupiti svou postel v pokoji, v němž byla kamna...

Uplynulo deset let. Pan Kysela je dávno oficiálem, ale Eminku neprovázel nikdy již. Vzal si ji pan Vokáč. Panu Kyselovi valem řídnou vlasy a časem se o něj pokouší houser čili „ústřel“.

„To je z mého prvního milostného tažení!“ říkává, a pak sahá po láhvi „sajfengajstu“ od Nevinného.

Zmejlená neplatí!

Drobná historka pro výstrahu nastávajícím otcům.

1886

Jsem věru na rozpacích, mám-li vyzraditi malou příhodu ze života pana Zafouka, solicitátora v advokátní kanceláři pana doktora Nežerného. Je sice pan Zafouk dobráček náramný, člověk pěna, snášelivý, trpělivý — ale čert mu věř, aby se nepohněval, když se najednou spatří vytištěna. Ovšem, je mi takto trochu uspokojením, že se pan Zafouk vlastně ani nejmenuje Zafouk, že není solicitátorem a že se nestalo jemu, o čem chci vyprávět; ale lidé jsou choulostiví a možno, že mi pan Zafouk vyčeše! No, ať vyčeše! Už mi tak ledakdo vyčesal — a konečně si nemůžeme z prstu vycucati všecko, co napíšeme.

Pravda pravdoucí je, že pan Zafouk je dobrota vtělená a že hlavně jako manžel je vzor — ale co pak povídám vzor: on je mustr všech manželů! A je-li člověka na světě, který to ne-

uznává, byla by to nanejvýše paní Zafouková sama — ale to nerozhoduje; kdo pak vyhoví ženským!

Že dobrákem jest, osvědčil znova letos v květnu, když nastal termín ke stěhování a k vypovídání. Tehdáž přišel pan Zafouk domů a když usedl k obědu, podíval se zálibně na milou, něžnou polovici svou, a povídá:

„Poslouchej, Lotynko, víš-li pak, že jsem dnes dal přec jen výpověď. Nic naplat, postěhujeme se někam o patro níže — pozoruji, že ti je obtížno drápati se do třetího patra...“

„Ale, Zafouku, Zafouku, já nevím, jak mluvíš! Drápat — drápat! Co pak se drápu?“

A panička všecka červená, jak přiběhla od plotny, přejela si zamoučenou rukou pod malým, tupým nosejčkem.

„A pak — dodávala ještě — proč by mi to dělalo obtíže...?“

„Inu, Lotynko,“ vysvětloval pan Zafouk, „jindy — to vím, že ne. Ale teď, ve tvém tentoc...“

„A co se do takových věcí pleteš!“ zlobila se panička, vybírajíc ukazováčkem z polévky nějakou drobnost, která se jí tam krom koření nachomejtla. „Naposled jsi to také již po celém světě roztroubil...“

„No, to ne, Lotynko,“ hájil se pan Zafouk, „ale panu domácímu jsem řekl, proč dávám výpověď, protože se divil, proč jdeme pryč. No, a

on to uznal, že třetí patro je trochu vysoko ve tvém — tentoc..."

„Ty jsi žvejka a pan domácí je také žvejka!" horlila panička. „Já nevím, vy muži jste jako noviny! Teď nebudu moci pro ostudu ani z domu!..."

„Ale Lotouši," odpovídal pan Zafouk stísněně, „tohle není žádná ostuda, vždyť..."

„Mlč," rozkřikla se panička, „to já vím, co je ostuda. A kdo ví, dostaneme-li nějaký byt!"

„Ale, Lotynko, už jej máme," řekl pan Zafouk pln radosti, že v téhle věci svou ženušku předešel. „A jaký pěkný, ve Štěpánské ulici, v druhém patře do ulice, dva pokoje po dvou oknech, kuchynka jako klícka — je tam voda, Lotouši.."

„No, nechval, nechval tak tuze, až sama uvidím! Co pak vy muži rozumíte kvartýrům!"

Ale když se později paní Zafouková na byt podívala, byla spokojena jak náleží, a nemohla se ani dočkati, až se v něm octne.

Kvartál uběhl a pan Zafouk se stěhoval. V ty dva dni, co stěhování trvalo, zasloužil si hořce své obědy a večeře. Byl pokaždé již o páté hodině na nohou, rovnal, balil, vázal, cpal, snášel, a v novém bytě zas vynášel, rozbaloval a urovnával, až se s něho lilo. Ženuška nesměla na nic ani sáhnout, jak ji šetřil, a byl tentokráte velmi rázný, když nechtěla uposlechnouti. A co zkusil jinak! Nemoha dostati zavřený „méblový" vůz, jaké jsou teď na stěhování, musil se spokojiti s pouhým

„štráfkem“, nízkým, hrkotavým, bez per. Ubožák, šel pak za vozem a nestačil se shýbat. Stálým třesením uvolnily se všecky popruhy a provazy a drobnější nábytek trousil se s vozu. Pan Zafouk v první chvíli vyhazoval utroušené věci znova na vůz, ale vida, že na druhé straně zase spadávají, rovnal si je pak do náručí, a když přijel vůz po dlouhém hrkotání do Štěpánské ulice, před nový byt, měl pan Zafouk víc „nábytku“ v náručí než na voze.

Ale vše to šťastně přečkal a spokojen se ukládal na lože, když se v novém bytě zařídil. A poněvadž je velmi důležito, co se člověku zdá první noci v novém bytě, dával pan Zafouk pozor na sny a probudil se k ránu s blaženým úsměvem, neboť ve snu viděl se — šťastným tatínkem. Nu, ano, jednou to musí přijíti...

A ten sen upamatoval pana Zafouka, že mu zbývá jedna závažná starost, že se musí podívat, je-li tu na blízku kdesi...

Počkejme, počkejme... Hleďme, jak pan Zafouk, jda do kanceláře, kráčí po pravé straně ulice, a hledě bedlivě na štíty a tabulky na domech, čte každý nápis a dává pozor, aby ani jediného nepřehlédl.

A zdálo se, že nenašel, co hledal, neboť vraceje se v poledne z kanceláře domů, kráčel po levé straně ulice a s touž bedlivostí prohlížel nápisy a tabulky.

Pan Zafouk byl skoro již proti domu, v němž bydlel, tu pojednou padl zrak jeho na červenou tabulku, jež byla opřena o rám za oknem přízemního bytu.

Konečně! Líce páně Zafoukovo se vyjasnilo. Rychle přistoupil až k oknu a pozoroval okrouhlou tabulku, jejíž hořejší polovice byla chráněna uzoučkou stříškou. Pod tou stříškou byla namalována Panna Maria, a pod ní bylo uměle napsáno zřetelnými, bílými literami: Anastázie Kolčavová, od roku 1870 zkoušená...

Pan Zafouk nečetl dále. Věděl, co věděti chtěl, našel, co hledal, a liboval si, že to má tak na blízku. Ano, to je dobrota! Než však zamířil k domovu, obrátil se přece ještě jednou a přelétl okem řádek nejdolejší. Stálo tam: V noci račte zatáhnouti vedle.

Pan Zafouk se podíval vedle — ano, tu hned u okna byla rukojeť drátu, na jehož konci v bytě patrně byl zvonec. Ještě jednou se podíval na tabulku, na drát, zapamatoval si, kolikáté okno ode vrat domovních — pro případ potřeby v noci — a šel spokojeně k obědu.

Prosím, pan Zafouk byl muž k pohledání a ne nadarmo vyšetřil vše do podrobna — a jak byl rád, že to vyšetřil již dnes. Neboť stalo se ještě té noci, asi ke druhé hodině, že bylo nutno povolati paní Anastázii Kolčavovou aspoň na poradu. Pan Zafouk byl hned pohotově jako hasič, oblékl se rychle jako voják při alarmu, a ozbrojen

domovním klíčem a dav Pepče v kuchyni rozličné nutné rozkazy, kvapil se schodů. Mohl také poslati Pepču, ale takovéto důležité záležitosti vyřizoval si nejraději sám. Dvacet kroků, a byl přes ulici. Plynové plameny byly již všady pozhášeny, i musil dojít až k řadě domů, aby nalezl vrata, jež mu byla orientačním bodem. Aha, tu jsou. Jeden, dva, tři — sedmé okno, ano — a hle, tu je rukojeť. Pan Zafouk se chopil rukojeti a trhl. Zvonec byl asi někde daleko vzadu, že pan Zafouk nejmenšího zvuku nezaslechl. Čekal chvíli, ozve-li se uvnitř nějaký šramot, objeví-li se tam světlo, otevře-li se okno. Ale očekávání páně Zafoukovo se nevyplnilo. Stál tak hezky dlouho — nikde nic. I trhl zvoncem po druhé, tentokráte mnohem rázněji než poprvé, a postál chvíli. Všude ticho, nikde se nic nehýbá. Pan Zafouk pozbývá trpělivosti a rozčiluje se. Vzpomíná na ženušku a trne strachem, aby nepřišel pozdě.

A když ani po třetím zazvonění nikdo nevstává, nerozsvěcuje, neotvírá, přiskočil pan Zafouk až k povědomému oknu a zabušil na rám, tak silně, jak jen uměl. Aha, to mělo lepší účinek! Sotva okno dořinčelo, již se otevřela špehýrka, jakási kostrbatá hlava vynikla na polo z otvoru a chraptivý hlas volal nevrle:

„U všech čertů, co pak tohle znamená? Mám zavolat patrolu?!“

Pan Zafouk zachoval vždy svůj klid a roz-

vahu, ale dnes nastala výjimka, dnes dávno pozbyl chladné krve. I odpovídal kostrbaté hlavě:

„Tu bych já spíše byl mohl zavolat! Vždyť už tahám půl hodiny za zvonec — a nikdo se neozývá."

„To si tahejte třeba do rána — tam je zvonec dávno utržen a zkasírován — ale proč u mne burácíte na okno, nemravo noční jeden!"

„To je divné přivítání!" horlil pan Zafouk. „Můžete si pomyslit, kdybych nemusil, že bych k vám nešel. Ať se vaše paní obléknе a jde se mnou — ale honem!"

„I vy necudo jeden, moje žena má jít s vámi?" rozkřikla se kostrbatá hlava v okénku, a v ten okamžik již také zmizela. Ale hned potom zarachotila závora krámových vrat nedaleko okna, jedna polovice s třeskotem se rozlétla a na ulici vyletěla mužská postava v nedbalkách, vyčouhlá, ramenatá, s kostrbatou hlavou. Postava tato držela v ruce silnou hůl. Na pana Zafouka padla úzkost, když spatřil bílého muže, a zdálo se mu, že bude lépe, ustoupí-li as na dva kroky. Ale než to učinil, přiskočila postava s kostrbatou hlavou, chytila pana Zafouka za rameno, zatřásla jím a zamávala nad ním holí. A v tu chvíli zaznělo z dvojích úst zvolání: „Patrol!"

Zařval tak rozlícený muž v nedbalkách, jehož pěst svírala pana Zafouka, a vykřikl tak uděšen i pan Zafouk, snažící se marně, aby se ramenáči vymkl.

A na štěstí byla tu hlídka dříve, než ramenáči došla trpělivost, a pan Zafouk na povel stráže sproštěn železné ruky.

„Co se zde děje, pánové, co?" spustil přísně jeden ze strážníků.

„Tenhle nedopita nás tu zbudil!" volal ramenáč zuřivě, „a ptá se po mé ženě! Kdybych nemyslil, že utekl z Kateřinek, byl bych ho nečistě vyprovodil."

„No, co pak to dělaj?" tázala se stráž přísně Zafouka.

„Ale, dovolte, pánové, já myslím, že paní Kolčavová má jít na zavolání, kde jí třeba..." vysvětloval pan Zafouk. „Nemohu za to, že jdu v noci, ale moje žena, pánové, račte rozumět, tentoc — — — nejspíš dneska v noci... a tak jsem skočil hned naproti pro paní Kolčavovou. A tuhle pan Kolčava na mne vyletěl s holí a div že mne nezmlátil. Ale já si postěžuji a jeho paní přijde o diplom..."

„Ale já nejsem Kolčava!" volal ramenáč, „a moje žena není Kolčavová!"

„A co je tohle?" volal pan Zafouk, nyní již rozzuřen, škrtl sirkou a svítil hlídce do okna, za nímž se skvěla tabulka s Pannou Marií a s nápisem: „Anastázie Kolčavová, zkoušená.."

„A Ježíšmarjá!" řehtal se ramenáč, div na vrata nepadl. „To si u mne objednala paní Kolčavová z Vyšehradu — já jsem lakýr — a

dal jsem si to za okno usušit — a ten pán myslil...“

Lakýrník nemohl domluviti, jak mu ta věc byla k smíchu, a pan Zafouk stál tu jako hromádka neštěstí.

„No viděj',“ povídal jeden ze strážníků k lakýrníkovi, „to si maj' takové věci sušit v troubě, ne za oknem, aby nepletli lidi!“ a obrátil se potom k Zafoukovi: „Jdou s námi, my jim ukážeme, kam půjdou!“

Lakýrník zavíral s rachotem vrata svého krámu a pan Zafouk se sklopenou hlavou kráčel za hlídkou, pln obav, nepřivede-li hledanou paničku již pozdě.

Můžeme pověděti, že pan Zafouk nic nezameškal. Byl to doma planý, předčasný poplach.

Ztracené a nalezené spaní.

1887

Nade Prahou rozestírala klidonosná noc černá křídla svá, pod nimiž spalo celé město, všichni lidé, kanáři, vrabci, drožkářští koňové — ba už spali i sklepníci — jenom divoká zvěř pražská vycházela na lup a hledala, koho a co by sežrala: to byli chvalně známí pražští švábi a štěnice.

Ale na jedné posteli převalovalo se přece utrmácené, umořené tělo, kteréž míjel posilňující spánek. Brzy vynořila se pod peřinou pravá ruka, brzy levá, brzy přitahovaly peřinu ke bradě, brzy ji oddalovaly, hned levá, hned pravá noha opřela se o pelesť — a ve pravidelných téměř mezerách časových vzdula se peřina, objemné jakési těleso převalilo se na stranu pravou, pak na levou, ze stísněných prsou vynořil se hluboký vzdech, dřevěná konstrukce postele zastenala a zapraskala ve všech drážkách — a zas bylo na chvíli ticho. Ale jenom na chvíli. A potom se opakovalo všecko to vzdouvání a vlnění, praskání a stenání a z úst

umořeného člověka vycházely vzdechy: „Ach bože, bože! — To je trápení! — na tohle umru — umru — to vím, tohle mne zabije! — Jak dlouho to mohu vydržet! Ne a ne spát!...“

Kdo byl tento člověk, jehož nebylo vidět, jejž zahalovalo noční temno a peřina, jenž marně očekával spánek, který se nedostavoval? Byl to snad nedopita, v jehož útrobách pochováno bylo dvanáct půllitrů těžkého piva, kteréž od něho zapuzovaly spaní? Byl to muž, jenž spáchal v životě černý nějaký čin, vraždu, žhářství, že jej zlé svědomí pronásledovalo? Nikoli; byl to muž, jenž vynikal střídmostí, byl to člověk, jenž nikdy na nikoho ruky nevztáhl, ano člověk, kterýž do nedávna každý přečin stíhal a trestal; muž, kterýž byl ustanoven, aby bděl nad právem a stíhal bezpráví, zkrátka, byl to pan Vincenc Konětopa, kriminální rada na odpočinku.

Nebyl na odpočinku dlouho. Teprve půl roku minulo ode chvíle, kdy se rozloučil s kanceláří, v níž čtyřicet let života vyseděl s okuláry na nose, studuje trestní spisy, vyslýchaje všechna ta individua, jimž byl řád a pořádek trnem v patě, solí v očích, a ukládaje jim tresty, jež měly býti provinilcům pokutou a zároveň vésti je k polepšení. Po celý ten čas byl pan Konětopa dbalý svého úřadu, vážen představenými, příkladem svým podřízeným, postrachem vrahů, zlodějů, žhářů, násilníků, kuplířů a jiných okras lidské společnosti.

Konečně však hlásil se v něm také člověk —

jenom člověk ke svému právu. Měl čtyřicet let služby, měl řád, měl zajištěnou pěknou pensi — odhodlal se dávno, že nesetrvá ani den přes určitou dobu ve službě, a těšil se na odpočinek jako dítě na třešňové knedlíky, jako školák na prázdniny, jako ženich na okamžik, až konečně všechny svatební hosty ďas odnese.

Čtyřicátý rok vypršel, pan rada složil v kanceláři vyřízená akta, odevzdal vše svému nástupci, rozloučil se s kolegy a s podřízeným personálem, kterýž mu daroval pěkné fotografické skupení diurnistů ve skvostném rámci, a s lehkým srdcem opouštěl ponuré prostory soudní budovy, aby žil život soukromý, plný klidu, pořádku, slunečného jasu a pokojných nocí.

Ano, pokojných nocí! To jediné se panu radovi nevyplnilo!

Až dosud spával tvrdě a sytě po skončené práci a po dvou, nanejvýše třech plzeňských, a každého rána vydával se s novými silami do úřadu. Ale jedva že nastoupil svůj odpočinek, počala se věc obraceti. S počátku probouzel se v noci jenom na chvíli. Maloučko bděl, chtěl počítati do sta, ale než byl u padesáti, chrupal již zas, a pak až do rána. Ale pomalu dloužily se chvíle nočního bdění, spánek jeho rušil se častěji, trvalo to hodinu i dvě, než usnul, konečně však nastaly strašné doby, že se probudil hned po půlnoci a neusnul již.

Jaká toho byla příčina? Pan rada nevěděl s počátku sám, aspoň si toho nebyl jasně vědom. Ale jako vše, měla i jeho nespavost příčinu, a ta byla v jeho minulém životě a zaměstnání. Nevěděl ani, jak se uhnízdila myšlenka v jeho mozku, ale byla tu a znepokojovala ho. Vzpomínal na všecky ty osoby, kteréž se mu kdy za nekalé skutky své dostaly do rukou, kteréž buď přísně vyšetřoval a tak materiál ke hlavním líčením připravoval, aneb jimž pomáhal hlasem svým do chládku. Bylo na sta, na tisíce oněch lidí, kteří sešli s pravé cesty a byli pak přivedeni do kriminálu, aby tu vzali odplatu, a nyní, když nebyl pan rada Konětopa zaměstnán úřední činností, pozoroval, kterak postavy oněch, kteréž odsuzoval na měsíce a na léta, vystupují v jeho paměti a táhnou dlouhou řadou před jeho duševním zrakem. Spatřoval zase ty vzpurné tváře, vpadlé zraky, zarostlé, zažloutlé obličeje, hranatá ramena, násilnické ruce — a pojednou otřásl se pan Konětopa při pomyšlení, že by v některém z oněch trestanců vznikla myšlenka na pomstu a že by tu pomstu uskutečnil, ač na nevinném, neboť on konal vždy jen svou povinnost, nic než povinnost, a mohl za každý svůj čin, za každý svůj rozsudek odpovídati před bohem i před lidmi, neboť odsuzoval a trestal jen sprosté zločince, vrahy a lupiče.

A přece nespal!

Co mu byl platen odpočinek, když byl týrán vzpomínkami z minulosti, jichž nemohl také ná-

stupci svému zanechati! Co mu byly platny bezstarostné dni, kdy se procházel pohodlně městem a sady, kdy mohl užívati prázdného času po libosti; co mu vše to bylo platno, když se mu noci prodlužovaly do věčnosti, kdy každá probděná hodina se zdesateronásobovala a kdy teprv za jasného rána na chvíli, ale jenom na chvíli usínal!

Zčenáhla nabývala vrchu nespokojenost, tvář jeho se zachmuřovala čím dál více — a pan rada Konětopa, připraven takto o jediné, po čem na světě toužil, o vytoužený klid, nenalézal ani náhrady v nějaké soucitné duši, kteréž by se s útrapami svými svěřil, a kteráž by je s ním aspoň částečně sdílela a nesla. Bylť pan Konětopa již asi dvacet let vdovcem, bezdětek, a domácnost jeho obstarávala stará hospodyně Mathilda, jediná to památka na manželské štěstí jeho, ubohý sirotek — nyní padesátiletý — jenž byl pravou rukou jeho nebožky ženy a kteréhož umírající paní Konětopová doporučila choti svému k dalšímu vedení domácnosti.

„Mathild, Mathild!“ zvolal pan rada zoufale jednou na počátku své bezesnosti, „řeknou, co mám dělat: já nespím! Co to se mnou je, co to je!“

Mathild se podívala tupými zraky na pána a odpověděla:

„To budou štěnice, milostpane!“

„Nejsou!“ zvolal pan rada netrpělivě.

„Tedy blechy!“ vysvětlovala Mathild.

„Nejsou!“ zvolal pan rada podrážděn.

„No tak jsou to myši!“ rozhodla konečně Mathild a plácla se do zástěry, jakoby chtěla říci, že je konec řeči, nejsou-li to myši.

„*Nejsou to myši!*“ vykřikl tu již pan rada rozčilen. „To jsou myšlenky, vědí, myšlenky, pro něž nemohu spát!“

Mathild všecka udivena podívala se opět na pána. Ještě nikdy neslyšela, že by myšlenky člověka žraly nebo štípaly, až by nespal. A konečně objevil se v udiveném, připitomělém jejím obličeji veliký otvor hned pod nosem, způsobený rozevřením bezzubých úst, a Mathild pronášela skoro káravě:

„Ale proč pak milostpán přemýšlí, když má spát! Kdo pak to jaktěživ slyšel! Noc je pro spaní, ne pro myšlenky — já ležím a spím od večera do rána jako dřevo...“

„To si myslím!“ houkl pan rada a práskl dveřmi. Tato osoba má mu poradit, má s ním mít soucit!

Ale pojednou zasvitlo panu Konětopovi v očích. K čemu jsou lékaři? Ti snad mají prostředků pro spaní víc než potřeba!

A sotva že domyslil, již se oblékal a spěchal na ulici.

Vrazil maně do prvního domu, na jehož vratech lpěla tabulka, oznamující, že tu praktický lékař udílí radu nemocným. Po půl hodině vycházel odtud s tváří radostnou, nesa radu, jak docílit, aby spal. Má prý chodit večer do hostince, zdržeti

se tam do dvanácti hodin a pak prý bude spát, jakoby ho do vody hodil.

Pan Konětopa zkusil prostředek hned prvního večera a seděl v hospodě do půl noci. Ah, tam bylo veselo! Sešel se tu s několika známými, bavil se s nimi dosti hlučně, utápěl pomyšlení na hroznou chorobu svou ve výborném plzeňáku a sotva že vzpomenul na návrat.

Ale konečně se hostinec prázdnil, ospalí sklepníci chodili po místnosti a zhášeli horlivě plynové plameny, obcházeli poslední trojici hostů jako hladoví lvi a zívali panu radovi tak nestydatě do očí, že konečně byl upozorněn, aby se vrátil do klidného příbytku svého. Při tom pomyšlení zas pozbýval dobrého rozmaru, v jaký se dnes uvedl, a když vystoupil do tmavé, pusté ulice, přepadla jej téměř hrůza. Šel bojácně, tuše za každým rohem nějakého zákeřníka, a uvedl se pozdním návratem svým do takového rozčilení, že vůbec oka nezamhouřil. Druhý den již se neodvážil užíti svého prostředku, ale vyhledal jiného lékaře.

„Choďte večer do divadla, pane rado," mluvil druhý kněz Aeskulapův; „vaše mysl se osvěží, potom doma střídmě povečeřte, vypijte skleničku vína a uvidíte, že budete spát!"

Tato rada zdála se být mnohem rozumnější, a pan rada uposlechl hned prvního večera. Šel do divadla, kde dávali „Sirotka Lowoodského". Pan Konětopa „osvěžil" se tak, že přišel domů všecek vyděšen a ani nejedl. Nemohl vypudit z hlavy

strašlivou tu babiznu, která se jmenovala Gracia Pool, nemohl zapomenouti na děsné její skřehotání, na oheň...

Nu, každý den nedávají „Sirotka", myslil pan Konětopa, a šel po třech dnech zase do divadla. Tentokráte nedávali jen jednoho, ale hned „Dva sirotky", a pan rada odcházel z divadla s pocitem, jakoby mu do hlavy hřebíky vrůstaly. Ulekáním sotva domů došel a viděl ve všech koutech starou onu babiznu s vydařeným synem, slyšel stále tklivý zpěv ubohé slepé, vykořisťované dívky.

Nešlo-li to s hospodou, nešlo to s divadlem teprve. To jsou pěkné uspávací prostředky, myslil pan Konětopa, a ubíral se k lékaři třetímu. Chtěl lék, lék nějaký, jehož by mohl užívat po lžicích!

Lékař prohlédl pacienta, dal si průběh nemoci dopodrobna vysvětlit a pak řekl:

„Tu není pomoci medikamenty, ctěný pane. U vás počíná se vyvíjeti nervósa — je ovšem teprva v počátcích — ale mohla by ve vašem věku nabýti povážlivých rozměrů. Budeme ji hojiti zcela rozumně a zaženeme ji — ručím za to. Což pak, spíte po obědě?"

„Ach bože, spal bych!" odpovídal pan rada. „Sotva odložím nůž a vidličku, klesá mi hlava jak olověná, ale já se bráním spánku vší mocí, neboť pak teprv bych v noci neusnul."

„Nuže dobře, pane rado," mluvil lékař. „Uděláme z noci den a ze dne noc. Bděte v noci, když nemůžete spát, a spěte v dne..."

„Ale to je právě to strašlivé, že musím v noci bdíti!" zvolal pan Konětopa skoro plačtivě. „Vždyť se z toho konečně zblázním, vždyť na mne v té tmě padá celý svět, plavu v potu, slyším v noci chřesty a šelesty, jichž žádné ucho lidské neslyší, a mám se co držet, abych se v jedné takové noci nezastřelil!..."

„Dovolte, pane rado," přerušil nešťastníka lékař, „nesmíte býti na dále sám. Hleďte, abyste si jakýmkoli způsobem opatřil společníka na noc. Večeřte teprv o půlnoci, mějte po celou noc světlo a bavte se se společníkem, jejž najdete. Uvedete se na jiné myšlenky, zapomenete na vše, co vás teď pronásleduje, a pak se dostaví zdravý, pravidelný spánek i v noci. Navštivte mne za dvě neděle zase — uvidíme, jak věc pokročí."

Pan Konětopa odcházel od lékaře s hlavou svěšenou — tak obtížným si léčení své nepředstavoval. Lehce se řekne, vezmi si společníka na noc, ale to není jen tak! On, bývalý kriminální rada má u sebe přechovávat neznámého člověka, o němž nebude věděť, odkud je a čím je, jakou má povahu, jaké záměry! V noci, když všechen ostatní svět spí! V noci, kdy není dovolání!

Ale znenáhla se pan Konětopa upokojoval. Nu, vždyť nemusí být spokojen s prvním, kdo přijde. Počká, až najde tvář poctivou, člověka, jenž má nějaké slušné povolání, jehož postavení mu bude zárukou.

Ale j a k ho najde! Pro pánaboha, s touhle

záležitostí bude se musit uchýliti do novin, do inserátů. A jak to má ohlásiti? Že hledá na noc společníka? To by se hlásili pěkní flámové — Ježíši Kriste! To by jistě přišel nějaký Babinský nebo Roza Šandor.

Hola! Již to má. Bude hledati předčitatele — a teprve při osobním představení poví uchazečům, oč běží. A učinil tak.

Hned po prvém otištění insertu netrhly se u pana rady dveře. Jeden za druhým přicházel, každý s výstřižkem novin v ruce, a pan rada zpytavým pohledem měřil žadatele, načež oznamoval, že „předčítání" má se konati od jedenácté hodiny noční do rána. Po tomto vysvětlení se každý uctivě poroučel; nikdo neměl chuti obětovati za několik zlatek měsíčně milé spaní. Až poslední žadatel, mladý muž, asi dvacetipětiletý, s modrým snivým pohledem, prohlásil, že službu tu přijímá. Byl to student, absolvovaný jurista, který prý se připravuje ke státním zkouškám a potřebuje na taxy.

Pan Konětopa požádal o všecka vysvědčení mladíkova, o jeho křestní i domovský list, dal mu pětku závdavkem a objednal ho na večer. Po jeho odchodu ukryl listiny do nejtajnější přihrady psacího stolu, uschoval na tajné místo klíček, dal rozsáhlé vysvětlení domovníkovi, oč běží, a aby bděl nad jeho bezpečností; Mathildě nařídil, aby se na nějaký čas přestěhovala do jeho postele hned vedle pokoje, v němž měl trávit noci s „předčítatelem", aby byla v případě nebezpečenství na

blízku, a pak s napětím očekával první noc, již měl stráviti se společníkem.

Vychrtlý, modrooký jurista — pan Jakub Koukola — dostavil se po desáté hodině a na pokyn páně Konětopův usadil se v širokém, pohodlném křesle, v jakém snad posud nebyl seděl. Pan Konětopa rozsvítil hnedle dvě lampy, uzavřel opatrně dveře — aby jimi nemohl vniknout nějaký tajný spolčenec neznámého dosud člověka — dal přinésti večeři pro sebe i pro hosta, dvě láhve vína k tomu, a pobídl hosta k jídlu a do pití. Tomuto úkolu vyhověl společník znamenitě. Snědl, co kde bylo, a přihýbal dosti nesměle sice, ale velmi často. A potom počala „zábava".

S počátku mluvil společník poněkud ostýchavě, později však a nejspíše vínem rozjařen rozvázal a hovořil horlivě o všem na světě. Když mu docházela nit, nadhodil pan rada novou nějakou látku, a milý jurista mluvil dál.

— — — — — — —

Starý pán hleděl upřeně do vychrtlého obličeje mladíkova, jenž vypadal jako fotografie sedmi hladových let a jehož oči zdály se blednouti víc a více. Pan rada sklopil konečně zraky, a když je opět pozvedl, táhlo na něj neodolatelné zívání. Zdálo se mu, že se na Koukolu snáší modravý oblak, že ho přikrývá, že suché tělo juristovo zapadá stále hlouběji do lenošky, že mluví stále pomaleji, tišeji, až konečně neslyšel pan Konětopa nic — pranic...

Usnul — a za okamžik potom spal i Jakub Koukola, jakoby ho do vody hodil.

— — — — — — —

Slunce opíralo se již silně do oken pokoje, když se pan rada probudil z hlubokého spánku a rozhlížel se udiven po pokoji, kde čadily dvě dohořívající lampy. Proti němu seděl noční „společník" a chrápal s otevřenými ústy jak o půlnoci. Vše bylo v pořádku, nic nescházelo, ba, pan Koukola sebou v noci jistě ani nehnul — seděl tak, jak byl usedl — pan rada z hluboka oddechl.

Pan Konětopa čekal, až se společník probudí; ale toho by se nebyl tak brzy dočkal. I vzbudil jej, a když se modré oči mladíkovy namáhavě otevřely, zatřásl jím pan rada ještě jednou a promluvil:

„Poslyšte, když jsem se vás ptal, umíte-li v noci bdíti — což bylo hlavní podmínkou — řekl jste mi, že už dva měsíce nespíte — a zde jste usnul na ponejprv. Jak pak to je?"

Mladík mnul si v rozpacích oči, vzchopil se a odpovídal nesměle:

„Prosím, vašnosti, to je také pravda, že už dva měsíce nespím — bydlím u — pekaře a ležím hned vedle pekárny a opravdu mám náramně špatné spaní. Ale račte odpustit — tohle se mi stalo na ponejprv — že jsem v jiném bytě — podruhé neusnu..."

„No dobře, dobře!" potřásl pan rada hlavou

a ani se nezlobil. Byl dychtiv, vyspí-li se na zejtřek zase tak dobře.

Po pěti dnech navštívil pan rada lékaře, jemuž měl za poslední svůj prostředek děkovati, a oznamoval mu:

„Společníka bych měl, pane doktore, a ten účinkuje na mne tak, že už po pět nocí — spíme oba jako zabití. Jakživ jsem tak tvrdě nespal. Jen prosím, bude-li to také tak, až ho pustím — nebo do smrti si nemohu držeti člověka, který by mně — pomáhal spát...“

„Vydržte to ještě pět dní,“ radil lékař, potlačuje úsměv, „a pak uvidíme...“

Nemohu zcela určitě pověděti, chodil-li pan Koukola k radovi na nocleh ještě pět nebo šest dní, ale jisté jest, že pan Konětopa nehledal již pomoci lékařské proti bezesnosti. Haspodyně Mathild ujišťuje, že probudí-li se někdy v noci náhodou, zdá se jí, jakoby v pokoji milostpánově řezali dříví, a dodává k tomu:

„To je dobře, že ho ty myšlenky přestaly trápit — to se zdá být ještě horší nežli štěnice...“

Falešný akord.

1885

Když onoho dne slečna Julie vycházela z domu, bylo jí jako do zpěvu, náramně blaženě. Měla krásné, nové šaty — černá kostečka a bílá — přiléhající tak pěkně na ladné její tílko, obepínající tak svůdně její boky — tak, že se člověku mohla zatočiti hlava. Skvostný slunečník, zcela nové módy, z šedého, surového hedvábí a potažený černými krajkami, jimiž lesk hedvábí stěží se prodíral. Pod tímto slunečníkem, jejž slečna Julie tak luzně stranou držela, usmívala se na svět rozmilá její tvář, s těmi několika jamkami po neštovicích, ale sotva znatelnými, zvyšujícími jen půvab svěžích, růžově nadechlých líček. Hnědé oči těkaly sem tam a usmívaly se vstříc pěknému, jarnímu dni, jenž se konečně probudil po dlouhé, umrtvující zimě, aby vyčaroval na světě zase kus veselého života. Slečna Julie pohlížela tak radostně do modrého nebe, ssála do sebe čerstvý, vlahý

vzduch, naplněný tou podivnou jarní vůní, která zdá se přicházeti s jiných světů a přinášeti nám pozdravy omlazující věčnosti.

Slečna Julie vzpomínala, bylo-li také vloni tak krásně, předloním, a připadalo jí, že ještě nikdy nepociťovala tak radostně a šťastně návrat jara...

* *
*

Slečna Julie kráčela do kostela. Šla tam dnes nedočkavě a spěchala mnohem více než jindy. Ne, že by bývala tak zvláště pobožná, ne, že by byla toužila tak převelice po kázání velebného pána — chodilať do kostela více ze zvyku — ale dnes jí bylo třeba těch posvátných kleneb, dnes chtěla s náležitou úctou popatřiti do vážné tváře některému svatému nebo světici, dnes chtěla vyslati k nebi zcela upřímnou modlitbu. Proč? nevěděla sama, ale ovládal ji jakýs neurčitý pocit, jakési tušení, že dnes jí bude třeba kusa statečnosti, aby něco unesla. Co? zase nevěděla. Ale ženě je síly třeba vždy, ať ji potká něco žalostného či ať ji překvapí náhlá radost. Obé musí umět snésti. Však slečně Julii se zdálo, když zvedala nožku na první stupeň pochmurného, tajemného chrámu, že nabude síly, aby unesla vše. A přec nebyla si vědoma ani z daleka, zdali a co by mohlo přikvačiti.

Byl den obyčejný, neděle jako každá jiná, s obvyklým nedělním pořádkem; s kostelem ráno, s procházkou dopoledne, s pozdějším, slavnostněj-

ším obědem, s několika ariemi na klavíru před kávou, pak procházka, večeře, a konečně svítilna s růžovým stinidlem u sněhobílého lůžka, jako vždy. Všechno jako obyčejně. Ale vše...

* * *

Byla v kostele přes hodinu. Vyhledala dnes v knížce modlitby, kterých ještě nikdy nebyla četla, ba o nichž nevěděla, že ve knize jsou, vyslechla vážně kázání páně páterovo, zadívala se upřeně na obraz svaté Ludmily a vycházela pak s jistým chvatem z chrámu. Však cítila, že se zdržela dnes neobyčejně dlouho. Bylo jí už trochu chladno pod klenbami kostelními a těšila se zas na jarní vánek venku.

Vyšla. Slunko stoupalo výš a výše a vzduch byl naplněn jakýmsi jemným zvukem, jako vzdáleným bzukotem včel.

Slečna Julie neušla ještě ani třicet kroků, když byla pozdravena mladým mužem, jenž se blížil s velikou uctivostí. Ukláněl se hluboko a pohlížel k sličné dívce skoro až úzkostlivě.

„Již z kostela, slečno?" otázal se, aby něco promluvil.

„Ano, ano, jak pozorujete," odpovídala mu s jemným úsměvem, „a vy, zdá se, teprv do něho, pane Fraňku."

„Nikoli, slečno," odpovídal Franěk, jehož chování jevilo jakousi nezmožitelnou tíseň, ostýchavost, nesmělost. „Dovolíte-li, doprovodím vás."

„Prosím.“

A šli. Pan Franěk kráčel po boku dívky s onou rozpačitostí, jež vyznačuje nápadníka, kterýž zbožňovanou dívku poprvé doprovází. Ale u pana Fraňka nebylo tomu tak. Znal slečnu Julii skoro tři roky, ode dvou let již doprovázel ji z kostela domů, ba navštívil mnohokrát i domácnost rodičů dívčiných, ale přes to se nezmohl na onen důvěrnější způsob hovoru, jaký zavládá po delším čase zcela sám sebou. Pan Franěk byl milovníkem v poutech, ale jeho pouta zdála se být mnohem těžší, než obyčejná pouta růžová.

* *
*

Čím ostýchavější však býval pan Franěk, tím veselejší, ba někdy i zlomyslná bývala slečna Julie. Dnes však nikterak nemohla sama sebe nalézti. Připadalo jí, že za dnešní rozpačitostí Fraňkovou něco vězí, a nemohla se dočkati, co to jest. Již ušli přes polovinu cesty, a on sotva že dvacet slov pronesl. Konečně, když se blížili k domu, kde rodina Juliina bydlela, přemohl Franěk násilně posavadní stísněnost a řekl k ní:

„Dnes, slečno Julie, myslím, že se rozhodne důležitá záležitost. (Pomlčení.) Včera jsem byl příjemně překvapen. Dostal jsem vyrozumění, kteréž mne velice potěšilo a k rozhodnému kroku pobídlo. (Pomlčení.) Moje suplentura je skončena, jsem jmenován skutečným profesorem. (Delší pomlčení.) Tím je postaráno o mé bytí vezdejší a

já mohu hleděti bezstarostně do budoucnosti. — (Mnohem delší pomlčení.) Ale k úplnému štěstí mému schází ještě něco, čeho teprv dnes hodlám buď dosáhnouti, buď na vždy se odříci. Slečno Julie — chci dnes promluviti s vaším panem otcem, víte o čem, a prosím, bude-li třeba, abyste mne podporovala, neboť mne snad již dobře znáte. (Oddechnutí a pomlčení.) Dnes odpoledne přijdu, abych řekl a uslyšel rozhodné slovo. Stalo-li se mezi námi něco, co se státi nemělo, zapomeňte; provinil-li jsem se kdy, odpusťte mi..."

Slečna Julie pohlížela v rozpacích na profesora a zardívala se ve tvářích. Pak jako mimovolně podala mu ruku. Franěk se jí chopil, uctivě ji políbil a pronesl jedva slyšitelně:

„Děkuji vám, slečno Julie. Podávajíc mi ruku naznačujete, že vše zapomínáte, a já jsem šťasten. Kéž dobudu takového vítězství taky odpoledne!"

Byli právě u domu. Franěk sklonil se ještě k ruce Juliině, smekl uctivě klobouk a kvapně odcházel.

* *
*

Ne, nyní nemohla Julie domů. Nemohla do těch úzkých, těsných pokojů. Bylo jí třeba vzduchu, bylo jí třeba slunečného jasu, bylo jí třeba prostory pro množství myšlenek, jež po vyznání Frankově hlavou jí zavířily. Vlastně pro myšlenku jen jedinou... Počkala okamžik ve průjezdě domu, až by profesor Franěk zašel, a pak vyšla po-

znovu a prošla dvěma, třemi ulicemi. Pomalu, pomaloučku vracela se k domovu. Tedy toto bylo, co jí nastávalo? Slečna Julie byla velmi rozčilena. Vlastně ji celá ta věc neuspokojovala. Představovala si druhdy všecko jinak, romantičtěji. Bůh ví, ten Franěk je při vší své ostýchavosti tak střízlivý. Přijde, promluví s otcem, a vše bude odbyto. Jak se ty věci nyní chladně vyřizují! Vlastně ani nevěděla, že měla známost. Doprovázíval ji, ale o lásce s ní ani nepromluvil, ani se jí na nic nevyptával. Ale je dobrák! Chudák, odprošuje ji, aby mu prominula, co nespáchal. Vždyť ona jemu ublížila! Teď vzpomíná, jak s ním nemilosrdně jednala, tehdy přede dvěma lety, kdy se jí poprvé a naposled otázal, mohla-li by ho mít ráda. „Ale pane Fraňku, — řekla mu tenkráte — zdá se mi, že necítím pranic, a pak bychom se k sobě ani věkem nehodili. Jsem skoro již tak stará, jako vy — (což nebylo pravda) — všimněte si sestry Lidušky, snad byste se spolu dohodli!“ Pan Franěk tehdy neodvětil, ale téhož dne promluvil velmi něžně k sestře Juliině, k Lidušce. A pak se mu zdálo, že Julie krutě žertovala. Vždyť bylo tomu dítěti teprv šestnáct let — Liduška by ho byla musila dorůstati. — A hle, později pocítila Julie, že tenkráte žertovala velmi odvážně! Poznávala, že jest Franěk šlechetnost vtělená a že by těžce nesla, kdyby ji byl opustil. Ne, neopustil ji, setrval, a dnes požádá otce...

* * *

Slečna Julie vrátila se domů skoro již v poledne a divila se, že je tak pozdě. Hladu necítila a také skoro neobědvala samým rozčilením. A sotva byl oběd skončen, sedla ke klavíru. Než dnes nemohla najít nijakou vhodnou píseň. Preludovala jen zcela jemně, jakoby si přiváděla na paměť, co má hráti. A chvílemi se zamyslila a pohlížela ke dveřím, brzo-li se otevrou a vstoupí-li profesor Franěk. Slečna Liduška, dívka osmnáctiletá, plavovlasá, seděla v koutě pohovky a háčkovala.

Konečně odbíjela třetí hodina. Venku zavzněl zvonek, v předsíni se ozval mužský hlas a do komnaty vstoupil pan Franěk. Když vstoupil, vzchopila se slečna Liduška s pohovky, všecka zčervenalá, pozdravila polohlasně mladého muže, poklonila se a odešla do salonu. Pana Fraňka přivítala jen slečna Julie, podávajíc mu chvějící se ruku a nutíc jej, aby se posadil. Než pan Franěk otázal se rozpačitě, jest-li pan rada doma, může-li s ním mluvit, nebude-li vytrhovat.

Julie kynula rukou v pravo, a pan Franěk zmizel ve dveřích. Pak sedla ke klavíru a hledala ztracenou píseň. Nenalezla jí ani nyní.

Jaká to byla podivná chvíle, dokud meškal Franěk v pokoji u otce! Jak se Julii prodlužovala do nekonečna! Ale přece vypršela. Mladý muž vyšel po půlhodině z otcova pokoje a za ním zjevila se na prahu vysoká postava radova.

Franěk kráčel přímo ke slečně Julii, v nachu

tonoucí, a pronesl měkkým, příjemným svým hlasem:

„Slečno Julie, promluvil jsem s panem radou o své nejvroucnější tužbě a nebyl jsem oslyšen. Pan rada svoluje, svolí-li také slečna Liduška; ale já vyčerpal touto rozmluvou všechnu svou odvahu a prosím vás, abyste vy mně byla přímluvkyní."

Profesor Franěk patřil upřímným okem ve tvář Juliinu, s které prchal nach jak pel s květiny prudkým zavanutím vichru, a pak pokračoval:

„Prosím vás, slečno Julie, prokažte mi velikou laskavost a otažte se ve jménu mém slečny Lidušky, přijímá-li ruku moji a podá-li mi navzájem drahou ruku svou."

Než Franěk domluvil, vyprchly poslední stopy ruměnce s tváří Juliiných, které skoro zpopelavěly. Dívka však zachovala rozvahu a skloniviši lehce hlavu odvětila:

„Zeptám se sestry a odpovím vám, pane profesore."

A odešla za Liduškou.

Minula delší chvíle, nežli se Julie vrátila, a když zas vstoupila, byla víčka jejích očí začervenalá a na řasách třpytila se ještě rosa. Přistoupila k profesorovi a pronesla pevně:

„Pane profesore, Liduška svoluje. Prosím, račte vejíti, abyste uslyšel odpověď z vlastních jejích úst..."

Vešel do salonu Franěk, vešel za ním i pan

rada, a slečna Julie usedla zas ke klavíru a prsty její spočinuly mrtvě na klávesách.

* *
*

Venku svítil sice ještě skoro bílý den, ale v komnatách radových šeřilo se znenáhla, neboť všechna okna byla zavěšena temnými, jutovými záclonami. Pan rada již dávno byl se vrátil do své pracovny, v saloně zůstal jen profesor a slečna Liduška a v prostřední komnatě seděla samotna slečna Julie při klavíru a hrála, hrála tak, jako ještě nikdy. Byla již našla svou píseň a ta píseň zněla čarovně sladce a zase tak neskonale tesklivě, jak by se duše se světem loučila.

Dveře do salonu byly dokořán, a tam vzadu na nízké pohovce, mezi dvěma stojany s krásnými, plně kvetoucími azaleami seděla Liduška a vedle ní Franěk, pokrývající stem polibků malou ručku své nevěsty.

„Hle, jak krásně Julie hraje," pronesla šťastná dívka pojednou.

„Krásně, krásně," přisvědčoval mladý muž a blížil se planoucími rty k líci dívčinu a vtiskl pojednou vroucí polibek na korálová její ústa.

V tom okamžiku zazvučel klavír náhlou dissonancí a umlkl.

„Hle," usmála se Liduška v saloně, „Julie nevidí už na klávesy; slyšel jste, jak falešný uhodila akord?"

Skutečně, Julie po onom polibku více neviděla. V jejích očích stála záplava slz, po celý ten čas násilně zadržovaných, a ňadra její mocně se vzdouvala. Neviděla nic, pranic, jen vzpomínala na dnešní ráno v kostele, na velebný zvuk varhan, na jarní vánek, na pěknou cestu k domovu a na blažený záchvěv nitra při vyznání Fraňkově.

Vše to, i ta její sladká naděje v prsou, vše bylo falešným akordem . . .

Byt k pronajmutí.

Črta z ústranní ulice.

1886

Je tomu právě deset let, když jednoho letního nedělního odpůldne, procházeje se tichými, ústranními uličkami novoměstskými, v končinách blíže Karlova, stanul jsem v ulici Kateřinské a zadíval se do přízemního okénka nízkého, úzkého domku. Pozornost mou zde upoutal kus lepenky, polepený žloutnoucím papírem, na němž neumělými rysy a starou literou bylo napsáno: Zde jest bit k pronajmutí — a ve druhé řádce: jeden pokoj s nábitkem.

Byl to patrně „pokoj", jejž obývati mohl jen nějaký „svobodný pán" s malými důchody.

Hleděl jsem chvíli na chybný nápis a již jsem chtěl dále pokročiti, když ze zasklených dveří vedle okna, vedoucích do bytu přímo z ulice, vykročila stařena prostřední velikosti, přívětivé tváře, a hledíc na mne důvěrně otázala se:

„Mladý pán hledá byt?"

Ostýchal jsem se říci, že nehledám, když jsem před tím tak pozorně četl tabulku, i odvětil jsem:

„Teď právě ne, snad později..."

„Ale tak pojďte dál, pojďte," pobízela stařena přívětivě, „podívejte se! Hezký pokojíček, tichý — má sluníčko!"

Nutila tak mile, že jsem nemohl neuposlechnouti. I vkročil jsem zasklenými dveřmi do nízkého prostoru, v němž obývala stařena, a odtud do pokojíku vedlejšího, kterýž byl k pronajmutí. Byl to pokojík malý, jehož jediné okno do malé zahrádky bylo opatřeno mříží, jako vídáme ještě v mnohých přízemních bytech starých domů. Přelétl jsem jediným pohledem chorý nábytek, jenž vypadal právě tak pošramoceně, jako svrchu uvedený, švabachem psaný nápis, kterýž jej oznamoval.

U okna stál malý, nenatřený stůl z měkkého dřeva, u něho dvě podobné židle, hezky rozviklané. Naproti dveřím opírala se o stěnu pohovka, která sama již potřebovala naprostého klidu, v přítmělém koutě pokojíku pak dřímala stará, červotočivá postel jako s polámanými údy, neboť každá ze čtyř noh klonila se do jiného úhlu světa. Za postelí chvěl se při každém došlápnutí na chatrnou podlahu odřený a oprýskaný noční stolek, na němž ve ztrápeném postavení žila osamělý život petrolejová svítilna se svislým stinítkem na žebírkách z mosazného drátu.

Tak asi vypadal přepychu plný nábytek v „pokoji k pronajmutí", očekávající s chvěním a úzkostí, jaký as nájemník se přihlásí, aby trávil dny života buď u nízkého stolu při okně na rozvrzané židli, buď na chorobné, dlouholetou službou pohmožděné pohovce s ochrnulými péry, nebo konečně v objetí viklavé, jako na vodě stojící posteli, jejíž nohy byly dlouhým stáním zkřehle a — kdyby se toho přirovnání o nohách postele užiti mohlo — jako plny pakostnice.

Jinak byla jizbička čistá, podlaha vydrhnuta — bylo zřejmo, že stařena činí vše, aby její pokoj vypadal co nejlákavěji. Bylať i ona oblečena chudobně sice, ale bezvadně a čistě. Hleděla na mne zkoumavě, snažíc se vyčísti, jak soudím o „bytě k pronajmutí".

„Kdo zde bydlil posledně?" táži se, nevěda, co jiného bych řekl.

„Nikdo, mladý pane, nikdo," odpovídala žena s povzdechem. „Zůstávali jsme tu sami — můj byl zedníkem — před půl letem spadl s lešení a pochroumal se v páteři. Říkali doktoři, že bude zas chodit — ale nechodil už. Odvezli ho na Volšany."

Odmlčela se na chvilku, přejela rukou tvář a pokračovala: „Já teď chodím s květinami a nepotřebuji tolik místa — je ho pro mne mnoho — a několik zlatek měsíčně by mi pomohlo tlačit — abych si aspoň na rakev zachovala..."

Nevím do slova, jak jsem se tehdáž se stařenou rozloučil, jen vím, že jsem odcházel s poci-

tem neskonalé tísně a tesklivosti. Nepotřeboval jsem bytu, nemohl jsem její pokojík najmouti. Vyprovodila mne smutně ze dveří, a jda odtud, cítil jsem, že mne truchlivým pohledem daleko doprovází.

Od toho dne zabloudil jsem zřídka kdy do Kateřinské ulice a teprv mnohem později vedlo mne povolání téměř denně touž cestou. Mrskl jsem pokaždé úkradmo okem do okna — a vídal jsem za ním stále povědomou tabulku, jejíž papír žloutl víc a více...

Uplynulo celých deset let od té návštěvy. Potkávám časem stařenku, jejíž vlasy zbělely na dobro a kteráž kráčí nyní shrbena, i když ji netíží nůše s květinami. A když jsem v posledních dnech šel mimo chudobný její byt, viděl jsem, že za oknem dosud vyhlíží týž chybný nápis, oznamující, že tu jest „bit k pronajmutí“. Jediné změně podlehl hrubý papír, který účinkem slunce již nadobro zhnědl...

Jde pan president . . !

Několik minut pod střechou soudní budovy.

1889

Ve dlouhé chodbě soudní budovy na Karlově náměstí prochází se několik praktikantů. Jejich šéfové — páni radové a adjunkti s okuláry i bez nich — opustili před chvílí své úřadovny a odebrali se do rozličných senátů, aby předsedali a přisedali četným líčením a řízením, a páni praktikanti, pokud nemusí seděti u líčení jako zapisovatelé, užívají zlaté svobody. Stará věc - - když není kocour doma, mají myši pré.

Někteří zapalují čerstvé doutníky, jiní bagrují ve všech kapsách, hledajíce oharky ode včírka, kdy bylo lépe, a připalují si od ostatních. Všichni tito zasvěcenci bohyně Spravedlnosti řeší rozličné těžké případy, jež se jim v praxi vyskytly, a každý z nich má závažné mínění, hlubokou myšlenku, bystrý soud o celé věci. Prosím vás, někteří z nich

praktikují u soudu už celé tři, čtyři neděle — to se něco zkusí a něčemu se rozumí!

Někde vzadu ze dveří vyšoural se kancelista a klátí se chodbou s nějakou listinou.

„Starý" — totiž jeho kancelářský šéf, rada, sekretář nebo adjunkt — musí ji podepsat, aby to „šlo" ještě dopoledne, a ten „starý" sedí někde ve druhém patře v senátě.

„Pro Krista pána, to je lítání!" funí kancelista a pošinuje se v před tempem kyvadla věžních hodin. „Člověk aby se potrhal!"

Zastaví se, dá tomu onomu z praktikantů šňupec, zaklapne opatrně tabatěrku a pak se „trhá" dále.

Před síněmi pro strany stojí skupiny svědků čekajících, až budou zavoláni ke svědectví. Jsou to ponejvíc venkované, muži i ženy, četníci, obecní strážníci. Svědci v občanském kroji jsou buď svědky „průvodními" nebo svědky „vývodními", totiž svědčící proti žalovanému aneb v jeho prospěch. Svědci v uniformách bývají téměř vždycky svědky „průvodními". Jejich výpověď sesiluje vždy žalobu státního zástupce.

Venkované přešlapují nedočkavě na dlaždicích. Trvá jim dlouho, než jsou zavoláni; někteří netrpělivě pohlížejí na hodinky s obavou, že zmeškají „zpáteční vlak" a že budou musit v Praze přenocovat. A ten „zeugengebühr" nestačí na slušnou večeři a na nocleh — o zmeškaném čase ani nemluvě.

Chvílemi spěchá přes chodbu některý obhájce ve trestních věcech. Má zde buď v tu a v tu hodinu líčení, nebo jde studovat spisy k panu radovi, nebo konečně jde navštívit svého klienta, jejž mu dozorce vězeňský přivede do nějaké prázdné kanceláře. Pak s ním sepíše obhájce „species facti", vyptá se na všeliké ty rány a pohlavky, na ty kradené věci atd. Rozumí se, že klient je vždy „nevinný jako slunce" a že se chce „na tom místě propadnout", spáchal-li, z čeho je žalobou viněn.

Ze síně „pro strany" vyletí pojednou soudní sluha jako ztřeštěný a volá do chodby:

„Melichárku — Melichárku! Kde pak jich zase čerti nosí!"

Melichárek — jiný to sluha soudní — neobjevuje se, a náš sluha letí dvacet kroků napravo, obrátí se, letí dvacet kroků nalevo, zastaví se a křičí:

„Zatracený Melichárek, kde pak je!"

Po točitých schodech v koutě chodby, vedoucích do přízemku, vynořuje se zvolňoučka postava šedivého strážce vězňů. Spatří sluhu na chodbě a teprve půlí těla venku, táže se:

„Hledaj' někoho?"

„Melichárka! Viděli ho? Kde pak je?"

„To jim mohu říc'," odpovídá zvolna strážce a posunuje tělo do výše. „Ten je ve — vafnroku!"

A kráčí vážně dále a trácí se v temném pozadí chodby.

„Voni maj' vtipy!" křičí za ním zuřivě sluha; „ale vždycky včerejší!"

Praktikanti se smějí a měří chodbu sem tam dále. Ale pojednou kdesi blíže schodů vrznou dveře, praktikanti otočí hlavy, a jako když do nich střelí, vrazí do dveří nějaké úřadovny.

„Jde pan president!" šeptne poslední, mihnuv se kolem sluhy a vpadne do síně pro „strany".

Pan president totiž nemá rád, když praktikanti lelkují po chodbách. Mají sedět u svých stolů.

Sluha nemá již času, aby také ustoupil, anebo nechce ustoupiti. Narovná se jako svíce a hledí ku předu, ke dveřím blíže schodů, z nichž vychází silný pán vysoké postavy, tváře skoro čtverhranné, červené, s černými kníry pod nosem, přísného pohledu, upjatý v jemný zimník až ke krku, na hlavě lesklý cylindr, pod nímž vykukují černé lesklé „šístky", vlasy patrně barvené. Je přes sedmdesát, nemůže to býti barva přirozená. Nehleděl do zadu, nevšiml si praktikantů, ale kráčí zpřímen, téměř ztopořen, pádnými kroky ke schodům.

Ač se neobrátil a sluhy neshlédl, strhl tento pokorný člověk čepici s hlavy, vypracoval hlubokou poklonu a hledí s posvátnou úctou a hrůzou za panem presidentem. Několik svědků, kteří stojí přede dveřmi čísla 2., čekajíce, až budou zavoláni ku přísaze, ustupuje uctivě, s pocitem neurčitého strachu a tajné hrůzy před pánem přísného vzezření. Nevědí, koho mají před sebou, ale je to pán od úřadu, od soudu, je to pán „přes kriminál" —

to je jisté, i tlačí se jeden přes druhého ke zdi, jakoby se na ni chtěli přilepit, a polovice jich smeká beranice a mručí nesrozumitelný pozdrav.

Pan president zatím jde dále, a právě když kráčí mimo schody do druhého patra, sestupuje klátivě dolů onen kancelista, „který se může potrhat". Spatřil pana presidenta a stanul na půli chodidla na schodě, jakoby tam šídlo vbodl. Velmožný pán jde dále, jakoby nikoho neviděl, a již sune pravou nohu na první dřevěný schod.

V tom hřmotí po schodech z dola nahoru pádné kroky několika párů noh a k chodbě vystupuje několik postav větších, menších, silnějších, hubenějších — ale ani jediná není tlustá. Jsou to kriminální zpravodajové časopisů, se zápisky v levé, s tužkami v pravé ruce. Letí, letí kolem pana presidenta, ruce jejich sotva že pozvedají klobouky a některý z nich zahučí pozdravení. Již přeletěli jako bouře, rozběhli se po chodbě, naslouchají u dveří senátů, hledí zvědavě do očí svědkům, zastavují sluhy, co že tu dnes nového, a potom vpadají do sálů, v nichž je právě nějaké líčení. Jsou to protivní lidé, domnívající se, že je soud jen pro ně, aby měli o čem psáti, všude mají oči, všude uši, a obžalovaný, spatřiv je, vzdychá potichu:

„Můj bože, až to se mnou skončí slavný soud, pak mne dostanou tamhle ti do prádla!..."

Rychlé zjevení a stejně rychlé zmizení novinářů, hřmot, jaký způsobili, zejména však nedo-

statečně uctivý způsob, jak se mihli kolem důstojné, trestním zákonníkem napěchované hlavy soudu — vše to vyrušilo pana presidenta z olympického klidu a vážného, odměřeného pochodu, jakým se snášel se schodů. Stanul, vytáhl víčka hnědých očí až k čelu, kteréž se pokrylo vodorovnými vráskami podivení a překvapení, a otočil pracně hlavu na zad právě v okamžiku, když poslední novinář mizel do chodby za pilířem schodiště.

Kdo jsou ti lidé? Jak zhurta, skoro krkolomně kmitli se kolem něho! Jaké to tváře smělých pohledů! Není on zvyklý pohlížeti do takovýchto tváří, neboť téměř každému, kdo se k němu přiblíží, hledí vždy na shrbenou šíji. A tito zde...

Hleděl, hleděl vzhůru, ale před zraky páně presidentovými rozvírala se jen část šedé chodby; oči jeho, byť hleděl do prázdna sebe přísněji a skoro uhrančivě, nepřikouzlily nazpět nikoho z oněch, jichž se pohled týkal.

Zdola chtěl kdosi z podřízeného personálu nahoru, ale spatřiv povědomou, jako zkamenělou postavu na stupni a hledící vzhůru, vrací se rychle do předsíně při zemi a syčí k portýrovi na vzdálenost desíti kroků: „Pan president!“ — načež teprve vystupuje nahoru, spíše hřbetem a ramenem po zdi, než nohama po schodech, aby měl pan president dráhu nejvolnější. A pan president již zase sestupuje a staré, vyšlapané dřevěné schody stenají pod tíží mohutné osobnosti, chvějí se pod nohama v širokých nohavicích, jakoby na spuchřelé

prkenné desky doléhala tíže veškerých paragrafů, stěsnaných do té veliké, moudré, hranaté, obsáhlé hlavy, trčící nad širokými rameny, jakoby mezi ně byla vklíněna.

A když se velevážená ta postava setkala s onou druhou, diurnistovou, lepící se takřka na zeď, stanula opětně, zvedla ruku v silné, beránkem podšité rukavici, vznesla ji vážně až k rameni a ukazujíc palcem za sebe, otázala se, sotva ústy pohybujíc:

„Co teď běželi nahoru — kdo to jsou.... oni?“

Pan „oni“ se poklonil a vydechl:

„Prosím, od novin, pane presidente!“

Obsáhlá hlava naklonila se nazad, jakoby se chtěla opříti o límec měkkého zimníku, hned však se nachýlila v před, pravé oko se přimhouřilo a milostivá ústa šeptla:

„Od novin!“

Jakoby chtěla říci: „Aha, už vím, od novin — nu, teď pochopuju...“

A přece je nepotkal dnes poprvé, věděl, že tam přicházejí denně; když předsedal nějakému senátu, byli tito novináři jedinými posluchači líčení, jediným obecenstvem; při porotách seděli v první lavici a psali se zimničním chvatem, a on mrskl někdy mezi ně okem, čta již v duchu zítřejší referát novin, v němž hned na počátku bude státi: soudu předsedá pan president — ale nikdy se nepodíval do těch tváří tak bystře, aby si je pamatoval. — Vždyť novináři!...

A jak sestupoval níž a níže, přimhuřuje obě oči, zahrál mu kolem úst zvláštní úsměv, a v mohutné, obsáhlé hlavě křísila se vzpomínka na dobu, kdy těch novinářů bylo v kriminále plno, ale ne na chodbách, nýbrž v separacích. Tenkráte nebyl ještě presidentem, nýbrž radou, ale již tenkráte předsedal senátům. Senát sedával za zeleným stolem a před stolem sedávali novináři, na lavici obžalovaných. To bylo v dobu trpné oposice, v dobu deklarantskou, v dobu táborů. Kde jsou ty časy, když protivné ty novináře posílal do chládku, jednoho po druhém . . .

Zatím dole praštil portýr dýmkou, z níž pokuřoval při těžkém svém zaměstnání u kamen, odchrchlal a spěchal, aby otevřel panu presidentovi dveře ze schodiště do předsíně a pak z předsíně do průjezdu.

Pan president vešel, prošel předsíní, vyšel druhými dveřmi, sestoupil ještě s tří schodů, odměřil pět kroků průjezdem, vtáhl hlavu na krátkém krku hlouběji do límce zimníku, vydechl silně a již se dal nalevo.

Hledí přísnými zraky před se, tělo se šine v před rovně, aniž se jen zakývá, zahoupá, skoro jako na kolečkách, a pod mohutnými botami vrže a piští zmrzlý sníh . . .

Čas plyne, plyne. Již dávno tomu, co dali pana presidenta do výslužby, s nějakým novým řádem, s nějakým novým titulem. A již tomu zase řada

let, co se odebral pan dvorní rada na odpočinek věčný, do Volšan, a jen deska s hrdým nápisem „Kaňkoffski“ připomíná pamětníkům zásluhy a uznání, jimiž je vystláno poslední věčné lůžko vzácného toho muže...

Z bolestného života utrápeného výbora Kajfáše Mikulky.

List důvěrný, zachycený v mém „černém kabinetě“.

1881

Nejmilejší bratranče, drahý Venco!

Není tomu ani pět minut, co mi spadl těžký, centový kámen se srdce! Jsem jako znovazrozený, zdá se mi, že jsem nejšťastnější smrtelník na zemi, jest mi, jako bych byl utekl z hořícího divadla, ulehčilo se mi, jako bych byl přestál mořskou nemoc, ano je mi tak blaze okolo osrdí, jakoby byl nějaký dobrý strýc všecky dluhy za mne zaplatil! Ptáš se, jaké štěstí mne potkalo? Domníváš se snad, že mi padla do klína hlavní výhra na státní los, či že jsem dostal prezentem soudek pravého plzeňského? Nikoli, drahý příteli a nejmilejší bratranče — štěstí mé je větší: vzdal jsem se před pěti minutami hodnosti zábavního výbora, poděkoval jsem se z jednatelství — a jsem šťasten tak, až mi radostnými slzami oči vlhnou.

Snad se Ti zdá, že přepínám — příteli, nikdy jsem nemluvil pravdu tak pravdivou, světitou a neomylnou, jako v tuto chvíli. Vzdal jsem se svého jednatelství, strhl jsem si s prsou výborskou kokardu a poslal ji rekomando předsedovi, a nyní teprva cítím, že volně dýši, volně kráčím — zkrátka, že jsem našel sebe sama, že jsem opět člověkem. Nekrč nade mnou rameny, neusmívej se, nevypouštěj z úst ani jediného úšklebného slova, aby Tě osud nepotrestal a do nějakého „zábavního" výbora nezaklel! Nerouhej se!

Jaké jsem snášel trampoty ve své nešťastné, zábavně-výborsko-jednatelské existenci!

„Uspořádáme koncert!" ustanovili ve výboru, „pane Mikulko, sežeňte nám nějakou šikovnou pianistku!"

Ano, řekne se jen tak, pianistku! Chodil jsem, běhal jsem, lítal jsem, jezdil jsem — vždy a všady mi selhalo.

Konečně, spáso světa, smilovala se nade mnou paní Pimpitová.

„Ještě nevím, pane Mikulko," řekla mi, „ale navštivte mě v neděli, odpovím vám na určito."

Dobrá; jdu k ní v neděli. Paní Pimpitová nebyla právě doma, ale v prvním pokoji mrskal nadějný mladý Pimpit „káču".

Jak mne zhlídl, podával mi bič a káču a řval: „Flákej káču — flákej káču!"

Co dělat? Chtěl-li jsem si nakloniti matku, musil jsem mrskati synátorovu káču. Flink — flink!

— udělal jsem to nějak nemotorně, káča se zamotala a letěla přímo pod postel. Byl jsem v rozpacích, styděl jsem se za svou neohrabanost před klukem, který počal řváti: „Káču! Káču!“

Co dělat? Nerozmýšlel jsem se dlouho a vrhnuv se na kolena hrabal jsem se po káče. Ano, — tam byla mrcha, ale až u zdi! Musil jsem se skoro natáhnout, tak že mi jistě jenom nohy vyčnívaly. Pojednou se otevrou dveře, hedvábná sukně zašustí, ale v tom již také slyším srdcelomný výkřik:

„Zloděj! pod postelí je zloděj!“

Paní Pimpitová!

A podle všeho se zdálo, že paní Pimpitová padá do mdlob. Jako když mne vystřelí, vyplazím se, vyskočím a činím svou poklonu. „Ach, to jste vy!“ A milá paní slíbila mi za hrozného smíchu laskavě svoje účinkování. Slíbila — ale hodinu před koncertem vzkázala, že je churava — nadarmo jsem se válel s „káčou“ pod postelí!

Jindy zase poslali mne půl hodiny před započetím spolkové zábavy pro houslistu, který měl přednésti první číslo programu. Slíbil — ale posud nepřicházel, a celý zábavní výbor tonul v hrozném zoufalství! Mikulko, Mikulko, vy jediný nás můžete spasit — jděte a přivlecte ho — ať živého či mrtvého!

Já ubohý Mikulka sedl jsem do vozu a jel do Hopfnštokové ulice, kde náš virtuos prý bydlel! Číslo 14, kočí, prrr! A hned v přízemí ptám se:

Prosím, bydlí tu houslista pan Červenka? Zde ne, snad v prvním patře. Prosím, bydlí zde...? Zde ne, snad v druhém patře. Prosím, zde...? Zde ne, snad ve třetím patře. Zlítal jsem celý čtyřpatrový dům, ode dveří ke dveřím, konečně jakás paní prohodí: To snad v Řeznické ulici! Ó ty moudrá duše! A již drnčíme do ulice Řeznické. A zase čtyři patra. A Červenka nikde! Ó ty babo hanebná! Konečně jsme našli pana Červenku, v Příčné ulici. Jeden bydlel v prvním patře, jeden ve druhém a dva ve třetím.

Z těchto Červenků byl doma jen jeden, ve třetím patře, a už zdaleka na schodech slyšel jsem vřískání houslí. To je tedy ten, kterého si náš předseda vybral.

Vrazím k němu. Byl to starý mládenec, jak se zdálo, pensista nějaký, šedivý a ušňupaný, a trápil usmolené housle, až to bylo proti pánubohu. Mám čest s panem Červenkou? — Prosím! — Tedy račte se mnou do vozu, čekáme už na vás v besedě. — Tak? Mám jeti s vámi? — Prosím, prosím, jen rychle. — Dobrá, odjeli jsme, vzavše ušlechtilý jeho nástroj s sebou, a já blahořečil osudu, že jsem konečně Červenku dopadl. Přijedeme do místnosti, vstoupíme do sálu — co vidím? Na podiu stojí mladík s dlouhými vlasy, bledých tváří, snivého pohledu, a vyluzuje z houslí andělské tóny.

„Kdo to hraje?" ptám se jednoho z výboru.

„Nu, Červenka!"

„Ale, vždyť já přivádím pana Červenku!' volám všecek bez sebe.

Tak, teď jsme měli dva Červenky a jen jeden koncert, dva Červenky a jen jeden měl hrát. Mně se ježily hrůzou vlasy na hlavě a můj Červenka se už nemohl dočkat, až bude moci začít. Bylo mně zle a šel jsem domů stonat.

Co se stalo s druhým Červenkou, nevím, jen to vím, že jsem dostal třetího dne lístek bez podpisu a na něm stálo: „Vy vařbuchto, podruhé si nedělejte z lidí blázny!"

Ach, milý bratranče Venco, takových případů je mnoho a nejvíc jich snesl jednatelský můj hřbet. V létě na výletech obstarávati flašinet a po případě také sám točit klikou, v zimě pořádati věnečky a lovit po sále tanečníky a tanečnice, k merendám malovati schody a lepit na stropy papírové hvězdy, leštit podlahu a spravovati kamna, stát u dveří a ukazovati pánům dveře do sálu a dámám do „toalety", líbat matkám ruce a dcerám řezat kúru, šňupat s otci a se strýci hrát šestadvacet, být za dobré s panem starostou a nesmět si rozhněvat domovníka — ach, Venco drahý, toť je přes lidské síly a konečně to i se mnou prasklo! Děkuji bohu, že to vše skončilo a že zase mohu žíti jak obyčejný člověk. Zapamatuj si to, drahý Venco, a kdyby Tě někdy někdo lákal do výboru zábavního, rci mu: „Odstup, satanáši!" a zůstaň

civilním člověkem. K tomu Ti dopomáhej pánbůh a všichni svatí.

Jsem Tvůj upřímný, do smrti nejdelší věrný

Kajfáš Mikulka,
zábavní výbor ve výslužbě.

V Praze, v den Všech Svatých roku tohoto.

Paběrky z redakčního koše.

1886

I. Můj trapič.

Vidím před sebou stále tu nevelikou postavu s hlavou téměř čtverhrannou, s vlasy krátce střiženými, tváře na pohled přívětivé, ale s duší ďábelskou! Vidím ji, kterak přešlapuje v trepkách před stojanem se šikmou plochou, na níž položena dlouhá a široká, ale velice mělká schrána, rozdělená příčnými stěnami v nespočetné malé přihrádky, naplněné olověnými literkami. To je tak zvaná sazečská „kasa“, ta nevyčerpatelná studnice písma, kteréž v rukou sazečových kupí se v řádky, řádky ve stránky, stránky ve knihu, jíž se má vyplniti nějaká „citelná mezera“. Ale u nás vyplňují se knihami ponejvíce magacíny nakladatelů a knihkupců.

Vidím tu osůbku, kteráž se chová ke mně zdánlivě co nejpřívětivěji, ale která je dojista mým nejzarytějším nepřítelem. Pohupuje se chvílemi

v kolenou, potahuje se za řemen v pasu, potřásá v levé ruce sázítkem a pravou vybírá stále své olověné literky ze schrány před sebou, šermuje jimi ve vzduchu, načež přibližuje jimi pravici k levici a hned cvakne tu na železné stěny sázítka písmenko. Klade literku k literce, vzniká slabika, slovo, věta, celý řádek — dva tři — deset řádků — celá strana... Duchaplné i méně duchaplné myšlenky spisovatelů sestavuje on tu stejně lhostejně z olověných literek do sázítka, jakoby zarážel cvočky, stokráte za den vrací se mu myšlenka: „Ah — poškrábe se tak zbytečně krásného, čistého papíru!..."

Je to můj sazeč — sazeč mého časopisu, člověk, bez něhož bych nemohl nic vydávati, bez něhož bych tu stál jako kůl v poli, bez pomoci; člověk, jenž mi prokazuje dobrodiní, že sází moje a mých soudruhů plody, jenž mi pomáhá vždy ke čtyrnedělní nebo čtrnáctidenní „nesmrtelnosti" — a přece je tento člověk mým největším trapičem, mučitelem, lidský tvor se srdcem kamenným...

Kolik hořkých hodin mi již připravil! Vidím ho stále před sebou, kudy chodím, ve bdění, ve snění, stále se upírají na mne jeho sivé oči a stále slyším lhostejné, jednotvárné jeho proslovení, kteréž opakuje se pravidelně při závěrce každého čísla, při vyplňování posledního archu:

„Ještě bych potřeboval tak něco malého, na půl stránky nebo na stránku k vycpání..."

A pak sází klidně dále, jakoby mi byl řekl,

kolik je hodin, nehledě na mne již, necítě, jaké mučení mi nastrojil!

Strašlivý, necitelný člověče!

Jemu se lehko řekne, abych vyhledal a přinesl něco na půl nebo na celou stránku! Vyslovuje to tak lhostejně, jako bych měl sklad „krátkého zboží“, a neví, jak mi bývá, když schází půl anebo celá stránka rukopisu!

Prosím vás, příteli sazeči, navštivte mne jednou a podívejte se na ty redakční poklady! Hleďte, jak se mi leje s čela pot, když prorývám ty kopce popsaného papíru jako krtek, hledaje vaši proklatou půlku anebo celou stránku! Pravím vám, takových spisovatelů není již, kteří by psali jenom na půl anebo konečně na celou stránku!

Nesnídám, neobědvám, nevečeřím, jen hledám ten ždibec papíru, na němž by bylo, čím bych vaši hltavost nasytil — ale nikde nic — a já zchvácen klesám na lůžko, abych se probudil k novému trápení.

Mějte milosrdenství, člověče, a vzkažte mi, že potřebujete článek na pět archů — tu jest, a tu je druhý, třetí, čtvrtý — a samý skvostný, pravdivý humor ze života, jak mne páni zasílatelé ujišťují, samé „vlastní zkušenosti“ a historie, „jejichž hrdinové ještě žijí“. Jakže, to je příliš dlouhé? Nuže, řekněte čtyři archy, a dám vám tuto pěknou báseň, jejíž skladatel, kdykoli mne potká, pohlíží na mne vždy tím němým, ale tak výmluvným pohledem, jakoby chtěl říci: „Ještě jsi ji neotiskl —

proč jsi ji neotiskl? — Pracoval jsem o ní tak dlouho a tak namáhavě, vykouřil jsem tolik krátkých — (a já cítil ty „krátké“, při nichž nešťastník ten básní — jsem líbeznou vůní jejich prosáklý nejen já, ale všechen můj oděv, celý můj byt) — proč ji neotiskuješ, barbarský redaktore? Vždyť jsem psal vlastní krví tuto báseň, v níž líčím žertovně osudy zamilovaného, neboť hrdinou jejím jsem já a hrdinkou jest ona — Ona — a ty ji neotiskuješ!“

A já nemám odvahy říci mu, že můj sazeč potřebuje něco jenom na půl stránky, nanejvýš na stránku...

A konečně tedy sedám sám a tisknu hlavu do dlaní, abych sepsal něco pro hladového sazeče, jenž polyká rukopisy jako ona bezedná, pekelná tlama ubohé hříšníky; jenž není k nasycení popsaným papírem a zůstává vždy lačný, jako žralok, kterýž sleduje bez únavy osamělý koráb — vždyť i ten můj trapič pronásleduje mne dnem i nocí jako duch, jako přízrak, a do uší mi zaléhá neúmorná, neodbytná jeho upomínka: „Něco tak na půl nebo na celou stránku, pane redaktore..“

Ano, ano, ano — nenasyto! již namáčím péro a píšu — svrchované nebe, pomozíž, ať je to jenom na půl stránky, na stránku...

Můj první honorář.

I.

Byla krásná doba, kdy jsem chodíval do čtvrté třídy normální. Mohu říci s dobrým svědomím, že chodíval, neboť jsem „navštěvoval" čtvrtou celé dva roky — považovalť mne pan učitel Merhaut patrně za okrasu své třídy, že si mne mermomocí podržel za vzor ostatním školákům, a nechtěl mne pustit vejš.

(Díky bohu, první kapitola šťastně napsána, ale ještě nevydá půl stránky — musím dále.)

II.

Ale nebyl jsem sám a jediný tak vytrvalý a horlivý navštěvovatel dotčené čtvrté třídy. Stejnou pilností honosil se přítel můj, Franta Řehákův, ba on mne předstihoval. Chodilť on už na třetí rok do čtvrté třídy. Byli jsme nerozluční kamarádi — vytloukali jsme vždy společně okna sousedům — a bývali jsme také společně biti.

(Chvála bohu — i druhá kapitola by byla!)

III.

Franta Řehák vyznačoval se vždy výtečným apetitem. Ale pojednou jsem pozoroval, že chuti pozbývá. Kdežto snědl jindy čtyři žejdlíky třešní, měl najednou dosti tří — a také rozbíjel méně oken. Udála se s ním patrná změna.

(Počkej, sazeči, hnedle budu mít půl stránky!)

IV.

Jednoho dne popadl mne Řehák za rameno a promluvil:

„Ty, Nácíku, něco mi uděláš, viď! Napíšeš mi psaníčko — máš hezčí ruku než já.“ A povídal to tak vážně, jakoby si u mne objednával román.

„Napíšu,“ přisvědčil jsem; „komu pak?“

„Anince Plačkovic — bude v sobotu její svátek!“ vydechl Řehák něhyplně.

Aj, aj, to je tedy ten zkažený žaludek — Aninka Plačkovic!

(Výborně! Péro letí jako namazané!)

V.

Proč bych nenapsal? Šel jsem s Řehákem domů, byl tu sám. (Jeho maminka hokynařila pod velkým loubím proti hlavní stráži pevnostní.) On diktoval, já psal; pokazili jsme asi pět archů papíru, ale konečně bylo psaní napsáno. Řehák si ještě jednou vše přečetl, pak jsem ho podepsal, a když se sháněl po obálce, podepsal jsem rychle a tajně na druhou stránku i sebe. Chtěl jsem, aby Aninka zvěděla, kdo tak pěkně píše. Zapečetili jsme psaní společně, při čemž jsme si oba popálili prsty, a pak je Řehák vzal k sobě. Odevzdá si je sám.

(Myslím, že se mi dokonce podaří sepsati celou stránku!)

VI.

Zapomněl jsem poznamenati, že mi Řehák za spisovatelský můj výkon dal odměnou novou kudlu. Taková kudla stála o jarmarce tři nové — jinak čtyři. Užil jsem neděle příjemně tím způsobem, že jsem celý den vyřezával do všeho nábytku rozličné monogramy, začež mě milý otec důkladně vyplatil. Ale kudly nedopadl.

Nastal pondělek a seděli jsme zase ve škole. Právě nám vyprávěl pan učitel příběh, z něhož jasně vyplývalo, že každému zlému skutku v zápětí kráčí odplata, když se otevřely dveře a do školy vkročil — otec Aninčin, pan Plaček, mydlář a městský policejní rada. Ve mně hrklo — Řehák již byl pod lavicí. Probouzelo se v nás zlé svědomí.

(Pozor, dělám trochu dlouhé kapitoly!)

VII.

Pan Plaček pozdravil, sáhl do kapsy, vyňal odtud nějaký smačkaný papír a podal jej panu učiteli — Kriste pane, n a š e psaní Anince! Pachatelé byli vypátráni ihned — vždyť jsme byli podepsáni oba. Já osel — proč pak jsem j á to také podepisoval?

VIII.

Exekuce byla krátká, kratičká. Pan učitel vytáhl nejdříve Řeháka pod škamnou, pak sáhl po

mém límci. Vzal nás za černou tabuli a před očima uraženého otce nám každému něco vysázel. Račte odpustit, že se nemohu upamatovati kam, ale po dvacíti letech se na vše nevzpomene.

IX.

Potom jsme stáli oba na místě hanby až do konce cvičení. Mačkal jsem vztekle v kapse kudlu, jíž bych s chutí byl uřezal jazyky všem těm ničemům, kteří je na nás ze škamen vyplazovali...

Ale vše to byl bych snesl; nejbolestněji však mne dojal černý nevděk Řehákův. Po škole si na mne počíhal, namlátil mi a vzal mi kudlu. Měl jsem za svou první spisovatelskou práci sice dva výprasky, ale žádný honorář. Později ovšem dostalo se mi aspoň nějaké satisfakce. Měl jsem náramnou radost, když po skončených prázdninách dali Řeháka na ševcovinu — to jsem mu přál...

* *
*

Sazeči, strašný člověče, stačí vám to? Máte dost? Jakže? Že jsem napsal dvě strany místo jedné! Nuže, skládám zbraň, pište — pište sám, uvidíte, jak těžko se píše povídka na stránku nebo jenom na půl stránky!...

II. Co pošta přináší.

Je smutný, pochmurný zimní den, jaký bychom v červenci marně hledali. Slunce zakryto z dola hustou, neproniknutelnou mlhou, že nelze pozorovati, jak se valí po obloze, a povětří je zdobeno řídkými zbloudilými vločkami sněhovými, jež poletují ve zmatku sem tam, nevědouce, komu mají padnouti za krk aneb nad kterým komínem se mají rozplynouti. Všecka příroda dýše zlomyslným chladem a sychravostí, jakoby chtěla drahé děti své obojího pohlaví umořiti. Ve studených bytech slezly se všecky stínky za rámečky, aby jim bylo tepleji, a švábi spí zimní spánek pod podlahami, očekávajíce toužebně příchod jara, aby pak s fialkami a konvalinkami překvapili rozradovaného člověka, kterýž jich po celou zimu bolestně byl postrádal. Domácí myši potulují se zoufale po půdách a prázdných špižírnách, klnouce rozhořčeně nestydatým lidem, kteří snědli, co k snědku bylo, a myším pranic nenechali.

V redakční komnatě „Švandy dudáka", kteráž jest vystavěna v přísném slohu nové doby, tak zvaném „vinohradském", sedí u širokého, dubového stolu zamyšlený redaktor a dokuřuje „špačíčky" od vánočních svátkův. Aby nebylo nedorozumění, podotýkám, že „špačíčky" nejsou snad zvláštní nějaký výrobek tabákové režie a neuvádějí se taky v žádném cenníku. „Špačíčky" vyrábí si každý kuřák sám za „let tučných" — abychom

mluvili s biblí — za „let hubených" je vykuřuje, když totiž byl tak opatrný, že je schovával. Někteří marnotratní kuřáci zahazují však „špačíčky", jedva že je urobili.

Nohy „slavné redakce" ponořeny jsou do baňatých bačkor plstěných a její trup se halí v šedý, nádherný župan. Nádherné takové župany prodává Jakub Rotberger po desíti zlatých a jeho konkurenti v Židovském městě pražském po zlatce. Ovšem županům z tohoto posledního pramene scházejí někdy třapce, někdy také rukávy. Kamna redakční dýchají milým chladem, jenž by zvláště byl příjemný ve psích dnech červencových a srpnových. Než redaktoři a spisovatelé netopí obyčejně opovrženíhodným topivem z dolů buštěhradských a kladenských, anobrž zahřívají se nadšením pro svatou, společnou věc a po případě i přízní a vděkem obecenstva.

Zaklepáno na dveře starožitného rázu. Starožitného proto, poněvadž dříve, než byly zasazeny do nového domu vinohradského, otáčely se ve stěžejích starého, sešlého nějakého domu ze století minulého. Takovýmto dveřím dodává se nové ceny předně lakýrníkem a za druhé účtem stavitelovým. Někdy konají podobné dveře služby výborného ventilátoru, odstávajíce dole i nahoře na několik centimetrů od opažení čili futra.

„Dále!" volá redaktor pohnutým hlasem a překládá zkřehlé nohy, zkoušeje, bude-li moci povstati a návštěvu uvítati.

Vešel listonoš, otřásl se v příjemném chládku redakční síně a položiv na stůl chvatně hrst zásilek vzdaluje se rychle.

Redaktor, vydavatel, administrátor a expeditor „Švandy dudáka" zaryl kostnatou pravici do hromady korespondenčních lístků, dopisů, časopisů na výměnu a — oddechl si z hluboka. Oči jeho, jež při vstupu listonošově byly radostně zaplály, pokryly se opět modravým nádechem. Sluší podotknouti, že ve hromádce té bylo nejméně tak zvaných poštovních poukázek peněžitých. Vlastně, aby nevzniklo nijaké nedorozumění, budiž poznamenáno dle pravdy, že poukázky poštovní nebylo toho dne ani jediné.

Redaktor pocítil naprosté vnitřní uspokojení. Poznal, že přece není tak mnoho nerozumných lidí ve světě, kteří by vyhazovali peníze za knihy a časopisy. Potom prohlížel, co dnes pánbůh nadělil. Roztrhl obálku prvního dopisu, jejž vzal maně do ruky, a přečítal zvolna řádky ozdobného písma na papíře velikého formátu čtvercového:

„Slovutný Pane a Pane!

Jakož Jméno Vašnostino slyne po vlastech československých a zní dobrým zvukem osvědčeného a chvalně známého spisovatele, jenž vyplňuje citelnou mezeru v písemnictví našem a kterýž by v žádné vlastenecké rodině neměl scházeti, tak také není nás tajno, že Ráčíte chovati lásku k lidu a Neodepřete pomoci nikde, kdekoli jí třeba. I

přecházíme k Vašnostem dnešního dne s prosbou, jejíž výplnění nám zajisté Neodepřete, začež Vám budiž předem již dík veliký nevýslovný. Taky u nás vře cit vlastenecký pod kůrou nezkaženého, poctivého lidu českého, a tak jsme zarazili spolek, jehož účelem jest podporovati co nejvíce literaturu naši krásnou československou. Než po zařízení nevyhnutelných potřeb spolkových octli jsme se na dně prostředků svých. Malování místností, pořízení znaků koruny svatováclavské a zakoupení podobizen nejprvnějších výtečníků našich, zařízení spolkového kulečníku — ač obehraného — a několika společenských her vyčerpalo úplně příspěvky naše peněžité. Obracíme se tudíž k Vám, Slovutný Pane, a žádáme Vás co nejpokorněji: Račtež nám po celý běžný rok posílati výborný Svůj časopis „Švandu dudáka" zdarma a my zaznamenáme Jméno Vašnostino do první řady příznivců našich. Kdybychom směli ještě nějakou prosbu vysloviti, žádali bychom co nejoddaněji také o minulé ročníky časopisu Vašeho a vůbec o vše, co Jste dosud vydati Ráčil. Dík lidu našeho, toho bodrého, dobrého, měkkého a oddaného lidu Vás nemine, a Bůh Vám vykonané dobrodiní stonásobně vynahradí.

V Tatrmanově na českomoravském pomezí dne 25. prosince 1885.

Jiřík Flápola,

učitel a jednatel spolku „Činorod" pro podporu československé literatury.

P. S. Kdyby Vašnost Ráčila ke všem ročníkům přiložiti též oznamované desky polokožené, Doplnila by šlechetný Svůj skutek co nejskvěleji. Vázati dáme to na vlastní útraty.“

Vydavateli vyhrkly pohnutím slzy z očí a povzdechnuv z hluboka zvolal dojat: „Ah, pokud bude takovýchto nadšených ctitelů písemnictví v národě našem, dotud nezahyne ani on, ani jazyk náš — a nikdo, kdo se péru věnuje!“

Odložil a prohlížel dále. Číslo druhé byl korespondenční lístek stručného obsahu:

„Pane!

Poslal jste mi na ukázku první sešit svého časopisu. Vracím jej poště a oznamuji vám, že odebírati nebudu. Člověk neví, co by dříve bral a platil. Brzy je to Světozor, brzy Květy, Zlatá Praha, Lumír a Osvěta, co se do nás cpe, a teď přicházíte ještě i vy se svým Švandou. Nenamáhejte se — já sám si nadělám špásů, co jich potřebuju! Rozhodl jsem se, že nebudu bráti nic, a zapovídám si všecko posílání na ukázku. Pošlete-li ještě jednou, budu vás žalovat pro vydírání!

S úctou

Arnošt Koblíha,

statkář v Klomínově

„Statečný muži," vzdechl redaktor. „Ano, ráznost nevymizela z hrudi našeho lidu. Takových Čechů milion, a vybojujeme vše, co nám schází!"

Četl dále. Dopis třetí byl psán velikými písmeny a zněl takto:

„*P. T. Pane!*

Vrátil jste mi humoresku, že je moc dlouhá a moc stará. Dlouhá není, já jsem četl delší, a stará není také, neboť jsem ji napsal před měsícem a látka je zcela původní. Mohu vám ale říci, že lituji podnik, jehož jste redaktorem, protože si takhle odrazíte všechny spolupracovníky a pak můžete vydávat prázdný papír. Já si nedomejšlím pranic, ale váš úsudek je trochu nadutý, mírně řečeno. Nemyslete si, že je všecko med, co vy napíšete. Vy jste někdy také zdlouhavý a váš „Snědený krám" se mi už přejídá! Snězte si ho sám a netrapte čtenáře!

S úctou

Jaroslav Hořínský,
spisovatel,
žák VI. třídy gymnasiální."

Redaktorovi zajiskřily zraky. „Ano, sebevědomí nám také nechybí! Patrně jsem nadějnému tomuto muži ukřivdil. Ale je pozdě!"

Četl dále. Korespondenční lístek:

Ctěná výpravno!

Upomínáte mne po páté o zapravení 2 zl. 50 kr. za minulý ročník. To jest nestoudné. Posud každému jsem zaplatil bez upomínání, a Vám pošlu peníze na prvního. Ze seznamu abonentů mě však vyškrtněte — nechci s Vámi míti dalších nepříjemností.

Petr Vocápek,
soukromník v Plzni.“

„Jemnocitný člověk,“ povzdechl si redaktor, „jen že mi sliboval již pětkráte, že prvního zaplatí, a těch ‚prvních‘ je v každém roce dvanáct. Zapomněl asi podotknouti, k t e r é h o prvního.“

Nejbližším číslem byl slušný balíček, mající dle poznámky poštovní kilogram váhy. „Rukopis“, usmívalo se s adresy, a níže stálo: Cena 50 zlatých.

Redaktor zvolna otevřel balíček a rozložil na stole asi 150 silných archů papíru, drobně popsaných. Byl při tom dopis na velínovém papíře tohoto obsahu:

„Slovutný pane!
Vážený pane redaktore!

Zabývám se v prázdných chvílích svých spisováním a pokouším se ve všech téměř oborech. Sepsal jsem tři původní kusy divadelní a doufám, že budou přijaty. Veliký historický román poslal

jsem Zlaté Praze, Světozoru jsem předložil delší báseň epickou. Do Budečské zahrady chystám dvacet povídek pro mládež a „Lumíru“ hodlám zaslati překlad ze sanskrtu „Džaminjami-tatra-patra-kutja-lelky“, příběh to dvou zamilovaných, se slonem a žirafou v pozadí. Ve „Květech“, doufám, bude snad otištěna původní moje práce „Kočky ve starověku“, a pro „Vesmír“ upravuji pojednání o bahně mořském a jezerním, k čemuž podnikám stálé studie v našem rybníce.

I zpomněl jsem také na Vás a byv dva měsíce nemocen, sepsal jsem při té příležitosti pro Váš list humoresku, jejíž polovičku Vám tuto posílám. Děj jest nový, totiž původní, neboť stalo se všecko tak v našem městě, jak vypravuji. Myslím, že by Vám to stačilo pro Švandu na celý rok a zavděčil byste se otištěním velice našemu městu, kde by se nejméně pět výtisků Švandy odbylo. Peníze bych třeba vybíral já a podržel si je na účet honoráře. Neškodily by tomu obrázky, na příklad, jak ten žid leze do toho sudu s popelem, jak ta kobyla ve XIII. kapitole kulhá a jak dává stará Váňová nezdárnému Lojzovi výprask. Pro kapitolu šestou (starý butykář) půjčil bych Vám fotografii starého Kuděry. Kdyby se Vám nelíbil název „Prtácké studie“, mohl byste volit z těchto: „Trefa na slepo“ aneb „Vycpaná smrt“ — „Paměti vystrkovské z posledních let“ — anebo konečně: „Rány boží, svět se boří!“ Všecky ty názvy se k tomu hodí výborně, jak při

čtení seznáte, ale kdyby Vám napadl nějaký jiný lepší, nemám nic proti tomu.

Prosím jen velice, abyste rukopis tento přečetl asi do téhodne, neboť bych rád věděl něco jistého a také k vůli dokončení. Prosil bych ovšem o svědomitou korrekturu a ne moc škrtat. Psal jsem tak, že nikde není slova zbytečného. Pokud se týče honoráře, ponechávám věc úplně Vám, věda, že sám jako spisovatel oceníte dobře čas a práci, kterou jsem této humoresce věnoval. Musím však podotknouti, že potřebuji právě velmi nutně peněz a mohl byste mi asi 20—30—40 zlatých na účet honoráře poslati. Právo překladu si vyhrazuji, jak se samo sebou rozumí. Těším se na brzkou Vaši odpověď, slovutný pane, jakož i na zásilku peněz, a trvám

v úctě převeliké
nejoddanější

Hanuš Holandr,
učitel v Pětiblavech.

Poznamenání. Nemyslíte, velectěný pane, že bych práci tu mohl věnovati Svatopluku Čechovi? Výtisk na velínovém papíře a ve skvostné vazbě mohl byste pak laskavě na redakční útraty obstarat — myslím, že by to i listu Vašemu valně prospělo."

Redaktor zahleděl se v radostném rozčilení na náklad rukopisu, pozdvihl spoustu papíru a

potěžkav ji, opatrně zase věc položil. Pak obrátil maně na několika místech listy a jal se čísti.

„Výborné, výborné!“ stenal zhluboka a těžce oddychoval. „A jak tu zachycen prostonárodní humor lidu!“ A upřev oči na jiné místo, četl několik řádek hlasitě:

„.... Putýnka brzo byl vystěhován. Zastrčil do „brustošny“ vyrudlého „kéroku“ odřenou „šrajtofli“, do šosu uschoval mosazný „lichpuc“ a maje pod jedním pažím třínohý „špukostl“, pode druhým starý „fajfenbrett“ s vybledlým vyšíváním hrnul se z pokoje. Najednou zpomenul, že zapomněl v almaře tři modré „šnuptychle“, i vrátil se pro ně. Shýbaje se k nejnižšímu „fochu“, uznamenal pod postelí i zapomenutou škatulku „šuvixu“, pravého Biningrovského. Sebral ji také a konečně tedy odcházel v „kreuzfidél“ náladě, že tu špinavou díru opouští...“

„Zdravý, rozkošný humor!“ pochvaloval si redaktor a krůpěje potu vyvstaly mu na čele. „A jak dovede na každý vtip upozorniti uvozovkami, aby se ani jediný čtenáři neztratil...“

Pak sáhl zvolna po silné, modré tužce, a nakreslil na první list rukopisu velikou nicku a položil rukopis do přihrady za sebou, na níž lpěla tabulka s nápisem: *Vrátí se.*

Když to vykonal, oddechl si z hluboka a ponořiv bradu hluboko do límce županu a zmodralé

ruce do jeho prázdných kapes, hleděl zádumčivě na hromádku neprozkoumané ještě korespondence, přemítaje, má-li si nechat kousek také na dobu po obědě. I radostné události, shrne-li se jich na člověka příliš mnoho najednou, překonávají, ba unavují a ohromují.

Konečně se zase vzchopil a sáhl po nejbližším korespondenčním lístku. Písmo jeho běželo trochu s kopečku, jevilo starší, neumělou ruku, ale obsah počínal pádně, jadrně:

„Vy redaktorskej osle!“

Redaktor se zahleděl na tento slibný nadpis zraky jako skleněnými. Byl patrně potěšen upřímností tohoto projevu. Potom povstal namáhavě s lenošky a přistoupil mdlými kroky k zrcadlu. Postál tu chvíli a zabrumlal: „Buď lže ten člověk, anebo ukazuje špatně toto zrcadlo, anebo jsem konečně zapomněl, jak osel vypadá! Nu, podíváme se, co píše dále.“

„Vy redaktorský nemehlo, esli vy svým voslovstvím nepřestanete...“

„Nikoli,“ přerušil se redaktor odkládaje lístek, „myslím, že jsem zatím četl dosti. Ostatní souhlas a chvalořeč tohoto šlechetného, přímého muže nechám si až po obědě... Nyní musím ku práci, chci-li dokončit svou humoresku, a zdá se mi, že jsem se všemi těmi projevy váženého obe-

censtva uvedl do žádoucího, veselého rozmaru. Ó, humoru se u nás rozumí — musím si dát záležet, abych opět ctitelům a přátelům svým vyhověl!..“

A počal škrtati po papíře a při každém jeho vydechnutí unikala z úst a nozder modravá pára..

Na skoku.

(Z denníku starého mládence doktora.)

1886

Jsem na skoku! Na skoku! No na skoku!
Ano, lehce se řekne: na skoku!
Ale v mém věku není to maličkost.
Ostatně se mi zdá, že jsem poněkud — —
Jsem skutečně poněkud — —

A konečně je dvanáct hodin — v noci — a v tu dobu se nemohu ve svém denníku velice roztahovat.

Jsem vždycky tak „poněkud" — když se vracím od ní. Vlastně od Ní! Zasluhuje si to velké N. — Jsem proto „poněkud", poněvadž nemohu jít rovnou domů — musím se někde zastaviti. Tísnilo by mě to doma, svíralo, dusilo — od té doby, co Ji znám. Teprv když naberu přítěže, stačí mi ten můj úzký, mládenecký pokojík. Roztahuje se pak do značných rozměrů a připadá

mi, jako bych letěl s Nerudou těmi neznámými světy...

Ku podivu, jako by mi nebylo čtyřicet!

Ostatně: jaké pak stáří! Čtyřicet! Ženili se starší! A mohl jsem se ženiti dříve? Měl jsem jiných starostí, několik let jsem promeškal samou dřinou, abych byl živ, a teď jsem pět let advokátem. A po těch svých zkušenostech se tak hned neupíchnu...

To jsem si myslil do nedávna. Ale najednou jsem se seznámil s Ní, s Julčou.

Říkám už jen tak — s Julčou. Můj bože, Julčo, Julčo, *Julčo!*

Je to krásné jméno. Julie! Vždy se mi to líbilo. Ale řeknu-li: Julčo, má to do sebe něco tak důvěrného. Julčo!

Sněď bych ji! Julču! Sněď bych ji a bylo by mně docela lhostejno, kde bych začal. Ten doktor Jäger z říše připadal mně vždy jako šarlatán — ale je něco na jeho theorii. Mně Julča voní. Voní mně, skutečně mně voní. Je-li to duše nebo něco jiného, nevím, ale voní mně.

Ku podivu, jak jsem najednou ospalý. Je půl jedné. Podivná věc, jak je člověk ospalý, je-li mu čtyřicet let — třeba myslil na děvče. Ale ostatně, kladu-li se na lůžko, myslím také na Julču. Podivná věc, že si v tu chvíli tak úsilovně na ni vzpomínám — — —

Klesá mi nějak hlava — ale jinak jsem čilý. A kdyby tak ta Julča — —

Dobrou noc, zlato moje! Projednáme to, děvečko, projednáme — — Mně se zdá, že mi je matka nakloněna — —

* *
*

Píšu-li do svého denníku ve dne, píšu mnohem střízlivěji než v noci. Je to věc podivná, ale jistá a nezvratná. Teď píšu ve dne.

Nesmím se ukvapit. Julču mám rád, ale nesmím zapomenouti také na ostatní věci. Na „příslušenství", jak my juristé říkáme. Žení-li se člověk, žení se s celou rodinou. Nikdo by nevěřil, že si s děvčetem bereme celou rodinu. Bereme!

Matka Julčina se mi líbí. Totiž — jsem s ní celkem spokojen.

Já vím — tchyně! Mluví se o nich mnoho — a mnoho zlého, ale to právě nechápu. Rád bych věděl, kterak by taková tchyně mohla na mne mít značný vliv. Vždyť mnou získává syna! Proč by mne týrala!

Beru si její dceru — totiž chci si ji vzít. Je to ode mne hezké — chci ji udělat paní, hospodyní, matkou — to chci! Proč by mne tchyně sekýrovala!

Myslím, že mnohé ty vtipy na tchyně jsou vymyšlené. Ale konečně, opatrnosti nezbývá. Ostatně: budu bydleti s dcerou, s Julčou — tchyně zůstane doma.

Poznal jsem také dvě tety Julčiny. Jedna má psa, druhá asi čtyři kočky. Psů nemám rád,

kočky přímo nenávidím. Ale konečně — budou-li k nám ty tety chodit, snad nepřivedou ani psů ani koček. Ostatně jsem se dověděl, že ty tety mají peníze. Nic naplat — ale k tetám musí být zachovávána jistá vážnost. Jsou to staré dámy — a kdož ví, co všechno v životě zkusily...

* * *

Jen otce Julčina dosud neznám. Je někde na cestách, povídala mi Julča, zardívajíc se poněkud, a povídala tak paní tchyně zcela lhostejně. Cestuje prý častěji.

Ku podivu — do dneška nevím, čím otec Julčin je. Neptal jsem se přímo — a nikdo mi to neřekl. Znám ho jen z podobizny — visí tam v parádním pokoji nad pohovkou. Hezký pán — trochu lysohlavý již — ale velmi bodrého vzhledu. My se sneseme. Mám rád takové staré pány. Jsou zkušení a joviální. Nemám tatínka — přál jsem si vždy takového moudrého, sousedského, dobromyslného tchána. A ten můj nastávající tak vypadá — těším se na něj, až se vrátí s cesty.

* * *

Matka Julčina mně náramně přeje. Dnes mi povídala, že to trvá již sedm neděl a že tedy čeká, abych se vyjádřil. Ku podivu — uteklo těch sedm neděl, co Julču znám. Ale na vyjádření — konečně — myslím, je přece ještě brzy. Není maličkostí, oženiti se, a krom toho: ženíme se s celou rodinou!

A pak — přece bych se rád dočkal toho otce. Ačkoliv se tím nic nezmění — to vím. Něco mě k němu tak táhne, poutá — k neznámému. Podle toho, jak je domácnost u Sojků — ano, u Sojků — zařízena, musí to být výborný muž...

* *
*

Zvláštní překvapení! Dostal jsem hájení — trestní hájení ex offo! Matyáš Sojka — nějaký podvod, značný podvod směnečný — můj klient je ve vazbě. Nic mi nepřipadlo — ale když jsem přišel k trestnímu soudu, abych si klienta svého dal ze separace přivést a s ním pohovořil, a když mi toho klienta přivedli — jakoby do mne hrom uhodil. Táž hlava, která visí u mé Julči nad pohovkou — a když jsem se ho ptal na rodinné poměry — můj bože, můj bože, to jsou divné případy na světě! Její otec — Julčin otec — — Neměl ani potuchy, koho má před sebou — a povídal mi pěkné věci. Poznamenal jsem si všechno a budu jej hájit — to se rozumí — — Je to moje povinnost... Snad ho vysekám!

* *
*

Nevysekal jsem ho. Svědkové tuze důkladně vypovídali — utopili mně ho. Dostal tři měsíce a celou serii postů.

Zvláštní smůla — dvojí smůla! Zavřeli mně klienta a — nastávajícího tchána. Bývalého nastávajícího tchána.

Je konec, Julčo! Se vším bych se spřátelil —

s tchyní, s tetami, se psem i s kočkami — ale tchán s kriminální minulostí se mně nehodí...

Nejde to — na mou duši, nejde to.

A dnes večer mne čekají! Nu — zejtra se dočtou v soudním referátě, kdo tatínka hájil, a pochopí, proč jsem nepřišel, proč už nepřijdu...

„Musím točit . . !“

Studie z výčepu.

1886

Byla zakalená, smutná, nevlídná neděle říjnová. Dopoledne prodíraly se sice ještě paprsky sluneční šedými oblaky, ale byly bezmocny, nic se jimi nezahřálo. Po obědě zmizelo slunce docela a ještě nebyl čas ke svačině, když se na Prahu spouštěla mlha, vlhká, pichlavá, studivá mlha, jež se za nedlouho roztáhla ve všech ulicích. Kdo přicházel z venčí do uzavřených místností, byl po celém povrchu zvlhlý, jakoby byl kráčel pod jemňoučkou sprchou. Jak dobře bylo pod střechou, v suchu, v teple, a hlavně jak dobře bylo u piva! Však také se hospody plnily skoro od samého poledne, a než se docela smrklo, bylo všude nabito, jakoby nalévali zadarmo.

Ve výčepu klášterního pivovaru v úzké, starobylé ulici, v níž vane chlad i v nejparnějších dnech letních, oživovalo se teprv ode čtyř hodin.

Do té hodiny posedávali tři sladovničtí mrzutě a ospale na lavici za tlakostroji, přimhuřovali oči a pochrupovali chvílemi o závod s kocourem, který seděl na kamnech, toho dne ještě studených. Málokdy vrazila do výčepu služka nějaká, aby požádala o půllitr piva, a pak nejstarší ze sladovníků trhl hlavou, vjel si kloubem ukazováčku do oka, jakoby je chtěl promnouti, což se mu však nikdy nepovedlo. Postavil se ke stroji a točil kohoutkem jen tak po paměti, mhouře oči před prudkým světlem plynového plamene...

Nejmladší ze sladovnických, bezpochyby dosud učeň, zacházel občas do výklenku po jedné straně výčepu, kde stálo čerpadlo vzduchu, a líně počal točiti klikou. Ale nikdy dlouho netočil; najednou mu ruce s kliky sjely do prázdna, tělo se opřelo o plechový buben, hlava mu sklesla do kouta na podezdívku, a již také chrupal...

V pravo ode dveří seděla mladá stoličná, zamlklá, hledící zádumčivě do šedivé mlhy v ulici. Nějaká umouněná kniha ležela jí na klíně, asi v polovici byl založen pletací drát na znamení, že tam přestala čísti. V některých pivovarech pražských jsou dosti sličné stoličné, avšak dívka v našem výčepu byla velmi sličná. Byla černovlasá, plné, snědé její líce bylo zarůžovělé, a když jsi na ně pohleděl proti plynovému plamenu, pokrývalo je lehounké chmýří jako samet. Dívka byla čistě oděna. Bílý, lesklý krk byl obepjat sněhobílým límečkem, jehož kraj byl obšit kovovým třepením,

jaké je nyní v módě. Trup dívčin halil se v živůtek temně rudý, na němž výborně se odrážel náprsníček bělostné zástěrky s červeným vyšíváním.

Malé ruce dívčiny sklesly na knihu do klína a jen chvílemi se zvedaly na desku pultu, aby shrábly krejcary za pivo, kteréž tam služky kladly. A zase dívala se do ulice, jakoby někoho očekávala. Venku míhaly se lucerny tramvajových vozů, jež duněly téměř bez ustání podél pivovaru, a řinkot zvonků umlkal na okamžik právě před výčepem, kde byla stanice. Pak seskakovali konduktoři rychle s vozů a vráželi do výčepu, aby tu vypili za tři krejcary piva jedním douškem, načež vybíhali zas ke svým vozům a ujížděli dále...

Krom tohoto hluku nebylo do čtyř hodin na ulici příliš živo. Přešel málokdo a každý se mihl kolem zasklených dveří výčepu jako stín. Ale brzy potom, když s radnice staroměstské zahučely čtyři mocné údery, znenáhla se ulice oživovala četnými pěšáky, a dveře výčepu přes tu chvíli vrzaly.

Netrvalo dlouho, a jediný stůl ve výčepu byl obsazen osmi pijáky, jejichž hlasitý hovor naplňoval těsnou místnost a z jejichž dýmek a nabubřelých doutníků vycházel hustý, čpavý, dusivý dým. Tou dobou počaly téměř nepřetržitě přicházeti služky a děti, staré báby i ženy se džbány a lahvemi pro pivo, a dumání sličné stoličné se skončilo. Vzchopila se z hluboké stolice, uložila ohmatanou knihu do zásuvky a postavila se k pultu. Od té chvíle neusedla již, neboť stále musila přijímati

peníze, dodávati drobné, a když nával před pultem rostl, přistupovala i sama ke stroji a natáčela pivo.

Venku smrákalo se dnes nad obyčej brzy, ulicemi chodili lampáři a rozžehovali plynové svítilny.

Pojednou se dveře výčepu otevřely a vešel mladý, slušně oděný muž, podobající se zevnějškem řádnému řemeslníku nebo kupecnému pomocníku. Kypěl zdravím a tvář jeho byla vroubena krátkým, jemným vousem. Vstoupiv uklonil se lehce v tu stranu, kde stála staličná, načež usedl v nejhlubším koutě na obrácenou bedničku a požádal o sklenici piva. Stoličná se zarděla, když tento host vstoupil.

Ale jedva že usedl, otevřely se dveře podruhé a vešli dva mladí mužové. Oba pozdravili jaksi důvěrněji stoličnou a jeden z nich dobyl ještě kus místa při stole a dostal také židli. Avšak druhý neohlížel se ani, kam by usedl. Přistoupil přímo k pultu stoličné, pozdravil ještě jednou a dal si nalejt sklenici ležáku. Stoličná zarděla se nyní ještě silněji, děkovala za pozdrav a sáhla do police při stěně, odkud vyňala broušenou sklenici s víčkem, propláklа ji ve vaničce, natočila do ní piva a podala ji hosti.

Do příchodu posledních tří hostů chovala se stoličná zcela nenuceně a klidně se rozhlížela po výčepu, přijímala peníze a dodávala s obratností, jež svědčila o dlouhém cviku, promluvila tu a tam s některou ženou ze sousedství a časem se roze-

smála. Avšak příchod tří mužů uvedl ji v patrné rozpaky.

Onen poslední, kterýž se postavil přímo k pultu, byl dle všeho ve výčepu obeznámen. Když vešel, posunuli všichni sladovničtí čepice od ucha k uchu a on jim děkoval pokynutím hlavy.

I někteří z dosavadních hostí znali ho, neboť také pozdravovali. A když jeden z nich, patrně nováček v této místnosti, zeptal se souseda, kdo to, dostal za odpověď: „To je účetní z pivovaru v Dlouhé třídě."

Pan účetní nepřicházel asi jenom na pivo; patrně spojoval s návštěvou svou ještě jiný účel, a pozorovatel brzy mohl pochopiti, jaký. Pan účetní se dvořil stoličné. Ale zvláštní věc — dvořil se jí skoro jako v pantomimě.

Krom toho, že pozdravil a požádal o pivo, nepromluvil drahnou chvíli ani slova. Díval se na rozpačitou dívku také rozpačitě a usmíval se připitoměle, a zdálo se, že se stále chystá otevřít ústa k nějakému proslovení, ale neotevřel jich. — Sklenici piva zaplatil zlatníkem, a za chvíli, když ji dopil a znova mu bylo nalito, platil zase zlatníkem.

Konečně se přece zmohl na slovo. Zakroutil řídký, bělavý knír, sáhl si ukazováčkem za límec košile a pronesl:

„To je dnes mlha!"

„Je!" odpověděla stoličná a přijímala peníze dále.

Trvalo chvíli, než se pan účetní z této dlouhé odpovědi vzpamatoval, a po desíti minutách řekl zase:

„A ráno bylo tak hezky!"

„Bodejť že!" odvětila dívka a dodávala na dvoudesetník usmolenému ševcovskému učedníku, jehož mistr patrně i po požehnání dodělával.

Pan účetní zapil čilou rozmluvu s dívkou a pronesl po dalších desíti minutách vyčítavě:

„Já byl ráno v tom kostele, Pepinko, a vy jste nepřišla... a přece..."

„Dovolte, musím točit!" přerušila ho dívka a chopila se rychle džbánu, s nímž přišla stařena pro pivo za devět.

Pan účetní se zarazil a umlkl; ale co pravím, zarazil. Toto náhlé přerušení ho téměř ohromilo. Připravoval se na tuto výčitku Pepince půl dne, nyní tu stál již tři čtvrti hodiny, a když konečně se rozběhne, aby pověděl, co má na srdci, musí ona točit. To jej spletlo tak, že když Pepinka po chvíli od stroje na staré místo své pokročila, počal opět o mlze.

Jak tu stál, chudák byl k politování. Všechen úbor jeho svědčil, že se pečlivě připravoval na tuto návštěvu, a že se chtěl i „okázat". Na hlavě seděl mu z brusu nový „Helgoland" žemlové barvy, a také nový jeho svrchník měl barvu žemlovou. Pod kabátem vyčníval jen stojatý límeček košile, ale jaká to byla košile, jaký vzorek! Bič, sedlo, podkova i ostruha střídaly se v lepém uspořádání, a

límec byl obepjat fialovým nákrčníkem, v němž trčela jehlice s velikým „kočičím okem". Z levé náprsní kapsy vyčníval cípek strakatého belfastského šátečku a ruce pana účetního vězely v rukavicích pomorančové barvy. Vždycky, když platil zlatníkem za pivo, svlékl pravou rukavici, a zaplativ, navlékl ji zase. Zelené, srstnaté nohavice byly z pravé anglické látky, a nohy tkvěly v nových, těsných botkách, jejichž nárty z tmavomodrého sukna byly obšity ruskou lakýrkou, skvoucí se jak zrcadlo. Ale přes tento ústroj vypadal ubohý nápadník stoličné velmi smutně. Pořídil svůj oděv za drahé peníze, ale vypadal, jako by to nebylo šito na něj, jako by jeho šaty byly vypůjčeny. Bylo vidět, že v tom neumí ještě chodit. Tvář jeho byla bledá, lícní kosti vystupovaly nad míru a chřípě nosu byly velmi pohyblivé.

Stoličná se na účetního skoro ani nepodívala, ale za to upíraly se naň jiné dvě oči — oči onoho ze tří mužů, jenž přišel nejdříve a usedl na obrácenou bedničku. Stoličná cítila tento pohled a byla by se ráda do temného kouta podívala, ale nemohla. Jen úkradmo pozvedala zraky pode dlouhými řasami a zvolna zaměřovala na místo, kde tušila bystrého pozorovatele. Zdálo se, že dva lidé jsou tu na nepravých místech: onen z kouta měl býti vedle dívky a pan účetní mohl si sednout do kouta a to třeba v jiném výčepu; zde ho nebylo třeba.

Trvalo dlouho, než se vystrojený host odhod-

lal k novému náběhu a než po zmínce o mlze a o ranním pěkném počasí došel na kostel a k poznámce, že ona, Pepinka, nepřišla. Vydržela tentokráte, a pan účetní, dodav si odvahy, pokračoval:

„A přece jste mi dnes týden slíbila...“

„Odpusťte, musím točit!“ vyhrkla náhle dívka zrudlá jako krev, a rychle vytrhla jedné služce ze zástupu džbán a tázala se:

„Kolik sem?“

A potom přistoupila ke kohoutku a točila, a točila i druhé služce a třetí, ač se před pultem uvolnilo a byli by stačili nalévat jen sladovničtí.

Pan účetní hovořil sice zticha, velice zticha, ale stoličná strachovala se přec, aby nějaké slůvko jeho nezalétlo do kouta, kam dolétnouti nemělo. Ovšem slíbila účetnímu, že přijde do kostela, ale co mu měla říci, když minule tak doléhal?

Čas ubíhal, pan účetní pil již asi sedmou sklenici, ale jazyk jeho se nerozvazoval, nedostal se přes osudnou otázku, proč Pepinka nepřišla. když slíbila. V pravý okamžik naskytl se vždy někdo, kdo nedočkavě nastavoval nádobu na pivo, a z úst Pepinčiných vyklouzlo jen: „Musím točit!“ A tímto zvoláním vždycky spletla účetnímu koncept na dobro a on musil pracně znova navazovat. A věděl, že dříve mu třeba odpovědi na tuto otázku, než se odváží na druhou, závažnější, důležitější: Kdy tedy Pepinka přijde, když nepřišla dnes?

Bylo devět hodin, pan účetní pil devátou

sklenici a návalu neubývalo. Bylo vidět, že pořád ještě se vracejí lidé s procházek a návštěv, z kaváren, a posílají si pro pivo.

Tu se vzchopil průvodce pana účetního, který byl usedl při stole, popošel zvolna k ubohému nápadníku a řekl polohlasně:

„Už bych šel, Kučero; zůstaneš tu ještě?"

„Ne," odpovídal malomyslně účetní; „ne; jdu také."

A dopiv, podával nesměle stoličné ruku a řekl potichu:

„Já bych přišel zejtra, Pepinko, co?"

Pepinka kývla mlčky hlavou a pan účetní pokloniv se a posmeknuv klobouk vycházel s přítelem do vlhkého, mlhou prosyceného večera.

„Nu," otázal se jeho průvodce, „pověděls jí? Řekls jí, aby si z tebe nedělala blázny?"

„Ba neřekl," odpovídal zdlouha účetní; „p o ř á d m u s i l a t o č i t . . ."

Průvodce účetního podíval se pohrdavě na smutnou posituru, vedle něho kráčející, a řekl s neskonalým opovržením:

„Ty jsi matěj!"

Matěj mlčel. Zastrčil ruku do svrchníku a chrastil tam klíči.

— — — — — — —

Po desáté hodině, když výčep klášterního pivovaru v úzké, starobylé ulici zavírali, vycházela stoličná v teplém paletu a jí po boku kráčel mladý muž, jenž seděl až do té chvíle na obrácené bed-

ničce v koutě. Když popošli několik kroků na ulici, zavěsila se dívka a přitulila se těsně k svému průvodci.

„Prosím tě, Pepičko, ten se do tebe dnes nahučel! Co ti povídal?"

„Ale nic!" odpovídala s úsměvem dívka, „všecko za nic nestojí, co on povídá!"

„A proč s ním tedy mluvíš?" tázal se mladík dále, teď již s jistým přídechem žárlivosti. „Co za tebou pořád leze?"

„Ale jdi!" smála se Pepinka. „On pije skoro vždycky deset sklenic a platí pořád zlatkami — já se tak pokaždé zbavím drobných..."

Památka na Jubilejní výstavu.

1891

Má ji pan Habrtondl, tu památku — pěknou, trvanlivou.

Abych dlouho neuváděl: sekretář pan Habrtondl. Kde a čeho je sekretářem — co vám na tom záleží. Ale výborný muž a výborný manžel. Pardon — také výborný otec.

Pan Habrtondl náležel k nejhorlivějším, nejčastějším navštěvovatelům výstavy. Povídám: náležel.

Má polodenní frekvenci kancelářskou — službu na jeden řez, jak se říká. Od osmi do dvou. Přišel domů, pohodlně se naobědval, schrupl na půl hodiny — na tři čtvrti, a o čtvrté, o půl páté viděli jste ho na výstavě. Býval tam s chotí, ale ještě častěji bez ní.

„Víš, maminko," říkával, „víš, dnes abysi skoro zůstala doma. Je pěkně, bude tam nával, tramvaje budou bláznivě nabity. Já se vždycky někam

vmáčknu, ale s tebou je zle, maminko. Potrhají ti šaty a mám strach, abys nepřišla k úrazu..."

Pečlivý manžel, pan Habrtondl!

A tak tedy, když bylo pěkně, chodil pan Habrtondl nejčastěji sám, a když bylo ošklivo, také. Neboť o výstavu v dešti a blátě nestála zase paní Habrtondlová.

Ale když vyšel s paničkou, stávalo se pravidelně, že jakmile se setmělo, zatáhl milovanou choť k pavillonu pražských plynáren, na němž rozsvěcovali právě nesčetné ty plameny.

„Vidíš, Rézi," říkával pan Habrtondl, „tenhle objekt se mi líbí nejlépe. To není jenom na den, to je děláno také na noc. To je plamínků, to je světla! Inu, plyn! Žádné knoty, žádný smrad petroleje, žádné popraskané cylindry. Bylo by to tak něco — plynové osvětlení!"

A koukal po očku na ženu, jak se zatváří. Pan Habrtondl měl dávné přání: zařídit si doma plynové osvětlení. A nescházelo k tomu mnoho. V jeho bytě, ve zdech a ve štuku na stropech, všude byl hotový plynovod. Chyběly jen lustry a v předsíni nějaký ten plynoměr.

Proto se panu Habrtondlovi ten bytek tak zalíbil, když jej před rokem prohlížel a najímal.

Tehdáž hned v průjezdě řekl mu domácí pán:

„To byste měl byteček — jako pro kanára. Nový dům, krásné malby, koupelna, špíže — a všady plynovod."

A když pan Habrtondl přišel s domácím nahoru do prázdného bytu, pátral po tom plynovodu.

„Vždyť tu nic není — ani plynoměr, ani lustry...“

„Prosím,“ usmíval se domácí, „všecko je zavedeno, roury ve zdech, ve stropech. Ale osvětlení jsem nezavedl — ponechávám každému nájemníku, ať si to udělá, jak chce, podle svého vkusu. Někdo má rád mosazné lustry, jiný zas niklové nebo černé. Někdo chce mít lýry, jiný ramínka. Ať tedy si každý nájemník poručí, jak to chce mít, aby měl všechno dle gusta. A plynoměry tu nejsou, poněvadž se neví, kolik plamenů si který nájemník zavede. Mou zásadou jest, aby každý nájemník byl spokojen!“

Pan Habrtondl tehdáž vyvaloval oči. Měl jisté zkušenosti s domácími a ještě víc o nich slyšel. Pěkného málo, to se ví. A pojednou se setkává s domácím, který je tak šetrný ke svým nájemníkům, že jim nechce nic vnucovat. Ať si každý nařídí, jak to chce. Inu pro pána, toť je domácí k líbání!

A pan Habrtondl dal bez rozmýšlení závdavek.

Ale když se v srpnu přistěhovali a když se zmínil ženě, jaké tedy by si měli dát zavěsit lustry do pokojů, nechtěla panička o plynovém osvětlení ani slyšet.

„To ne, Edvard! Za živý svět ne! — Aby to někdy někde prasklo, aby se nezavřel dobře gaso-

metr — plyn bude ucházet, holka k tomu přijde se svíčkou, a poletíme do povětří. Vydrželi jsme tak dlouho s lampami — vydržíme s nimi ještě. Já bych se třásla celý den před výbuchem — pomysli jenom na děti...“

Marně pan Habrtondl přemlouval, marně vysvětloval. Ne a ne!

Tak tedy ve výběžcích plynových trubek zůstaly železné zátky a svítilo se dále petrolejem.

A pan Habrtondl vracel se od Fleků stále později a později. A když tak někdy spustila panička ostřejší kázáníčko, že manžel celé večery ponocuje v hospodě a doma jen přespává, míval krátkou odpověď:

„Víš, Rézi! Mne doma nic netěší. Mám čuchat celý večer ten smradlavý petrolej — Ne! Kdybychom měli plyn! Ale takhle! Mám jen jedno zdraví — to si musím šetřit!“

„Ty si ho pěkně šetříš — u Fleků!“ odbroukávala panička.

Ale teď při návštěvách výstavy vjela do pana Habrtondla stará touha po plynových lustrech doma. Byl ob den ve plynárenském pavilloně, prohlížel rozličné hořáky, „plamenníky“, vyptával se pána, který tam vysvětluje, co je pro domácnost nejlepší a nejpraktičtější — a měl velikou radost, když se mu podařilo zatáhnouti do pavillonu také milou choť.

Snad ji přece přemluví — — snad častým

pohlížením na ta rozličná zařízení uvykne tomu osvětlení.

„Vidíš, Rézi, koukej — kdybysme měli plyn, mohla bys taky mnohem rychleji vařit. Tahle kamínka, co?“

A jednoho večera v plynárenském pavilloně, jsouc v nějakém výtečném rozmaru, řekla paní Hartrtondlová pojednou manželu, polykajícímu očima ty štíhlé trubice, lustry a lustříky, motýlové a kulaté plameny:

„Snad abys to přece dal udělat, Edvard!“

Myslila při tom na ty nekonečné flekovské dýchánky.

Toho večera byl pan sekretář jako proměněn, jako by si byl vypůjčil několik hodin z líbánků dávno uplynulých. Zavedl choť do flekovské ochutnavárny, přinesl z „Domácnosti“ lososa a zajíce, nutil ženu do jídla, a bylo po třetí „vejtrubě“ výstavní, když pomáhal své polovici před hlavním vchodem do drožky — aby ji na tramvaji nepotrhali.

A druhý den přišel k obědu se zářícím obličejem.

„Byl jsem na radnici — v plynové inštalaci. Všecko jsem to vyjednal s panem správcem Sedlákem — tuze hodný, přívětivý pán. Šel mi na ruku — vysvětlil mi všecko, vybral mi hezké lustry, stinidla a misky — zrovna jako by to zařizoval sobě. Tuze hodný, kulantní pán. Nechodím tam rád, na radnici, ale s tím je radost pojednat. A vy-

bral jsem tak dost levné věci — aby to domácího příliš nebolelo. Odpoledne přijde takový ten mechanik z plynárny a udělá nám to. To se těším — to bude památka na výstavu!“

Toho dne pan Habrtondl nešel do výstavy. Čekal netrpělivě na zřízence plynárny, a když přišel, pomáhal mu odsouvat nábytek, kde bylo třeba, držel mu „štafle“, podával kleště a kladiva, čichal k začervenalému tmelu — měl ze všeho dětinskou radost, jako Mašukulumb nebo Bečuán ze zrcadélka.

A večer nešel ke Flekům. Rozsvítil všecky plameny v bytě a poslal si k té illuminaci pro plzeňské.

„Vidíš, Rézi, teď mě to bude doma těšit. Teď se nikam nehnu. To je dobrota — takové světlo. Bez knotů, bez mazání, beze smradu! Našeho domácího aby dal jiným užívat...!“

Na neděli si pan Habrtondl pozval několik přátel a uspořádal ve svém pokoji pod novým lustrem zdařilou tarokovou partii.

„To je dobrota, co?“ upozorňoval stále. „Kdyby tu byla na stole lampa, bude vždy jednomu z nás překážet a tři ostatní aby hráli na slepo — neviděli by. Takhle to visí nad námi a světla habaděj!“

Asi za týden po této první partii nalezl pan Habrtondl, vrátiv se z úřadu, na stole zalepenou obálku.

„Poslal to domácí,“ oznamovala mu choť.

Roztrhl obálku a vyňal z ní dva listy papíru. První byl účet z plynárny, druhý list obsahoval několik řádek od pana domácího.

„Vážený pane!

Omylem zaslala mně plynárna účet za plynové zařízení, které jste si ráčil do bytu objednati. Dodávám účítek Vašnosti, poznamenávaje zdvořile, že zavádění plynového osvětlení v bytech rozumí se samo sebou na útraty pánů nájemníků. Za plynovod ve zdivu nepřirážím ani krejcaru na nájemné.

S veškerou úctou

Antonín Maces.“

„Účítek“ zněl na osmdesát zlatých a padesát krejcarů.

Pan Habrtondl neobědval toho dne a manželka jeho slyšela celé odpůldne zlořečení, až se jí hrůzou vlasy ježily.

Následujících šest dní vracel se pan sekretář od Fleků o dvanácté, někdy o jedné, ba až o druhé s půlnoci. A když konečně po posledním takovém návratu paní Habrtondlová poznamenala trochu bodavě, že manžel takovýmto způsobem své „památky na výstavu“ neužije, zavrčel pan sekretář ze své postele:

„Abych v tom propálil gáži, ne?! Buď ráda, že tak šetřím — — Musím vyspořit tu zatracenou inštalaci . . .!“

V den tahu.

1891

Jsem od rána v ohromném rozčilení.

Vlastně j s m e od rána v ohromném rozčilení.

Vlastněji jsme od rána b y l i v ohromném rozčilení.

Totiž já a celá moje užší rodina.

Konečně mi neračte míti za zlé, že se také jednou rozčilím. Zachoval jsem dosti dlouho klidnou mysl. Po celých pět měsíců, zcela křesťansky počítáno. Chodil jsem nejskvostnějším průchodním domem v Praze — totiž hlavním výstavním palácem — chodil jsem jím zcela pokojně beze všeho rozechvění. Jenže jsem pozorovával jisté nutkání sotva znatelné, abych se uchýlil od přímého směru, poněkud na levo — a tak tedy jsem se uchyloval.

Jak pravím, uchyloval jsem se sotva znatelně. Nikdo toho nepozoroval. Bylo by se to dalo zjistit jen tím citlivým citlivoučkým sklono- nebo mačkoměrem pánů b r a t ř í F r i č ů, tak obdivovaným a nepochopitelným, jejž si postavili v témž hlavním

paláci na žulový schod a na železnou traversu. A tím by byli páni bratři Fričové tedy zjistili, že se tak maloulinko uchyluji k té vzácné skříni, kde byly ty krásné šperky — —

Zkrátka, díval jsem se na ty hlavní výhry. Musil jsem se na ně podívat, nemohl jsem odolati. Díval jsem se na ty brilantové květiny, třesoucí se na svých spirálných stoncích, a zdávalo se mi, že hledím někam do pohádky. Vždyť víte, Popelce vysypal se nějaký takový šperk z kouzelného oříšku. A to se rozumí, že ten chvalně známý princ na ní mohl nechat oči. Třeba že toho měl doma také plnou klenotnici. Což teprv já, který mám takových precióz náramně málo.

A stalo se mi někdy, že jsem na ty čarovné květiny koukal tak dlouho do devíti hodin večer, až přišel jejich zhotovitel — (račte dát pozor, tuto je zcela správně zhotovitel) — totiž klenotník Šebor, a zavřel mi železná dvířka před nosem.

Myslíval jsem si: zavírej si, zavírej! Do 15. října si můžeš zavírat, ale pak si je budu zavírat já...

* *

*

Povídám, tak to trvalo po celou výstavu. Nikdo na mně nepozoroval pranic. Byl jsem tak klidný a chladný, jako bych pil samou sodovku z továrny doktora Zátky — víte, tam od vchodu výstavy napravo.

Až dnes to přišlo.

Probouzel jsem se jako nějakým tlakem. Znenáhla, pomalu jsem se probouzel. A když jsem otevřel oči, spatřil jsem svou ženu, oddanou mi před bohem a slavným magistrátem.

Seděla na postranici mého lůžka, již oblečena, jako by se chystala na procházku, na tváři ruměnec, a její levice spočívala lehce na mých prsou.

„Vstávej, mužíčku, vstávej! Dnes je patnáctého října 1891!"

Vyvalil jsem oči:

„No a?"

„No a?" opakovala po mně žena. „Je tah. Tah výstavní loterie!"

Tah loterie!

Tah loterie! Osudné slovo.

Vymrštil jsem se jako jelen — (ačkoli jsem nikdy jelena neviděl, když se vymršťuje) — a v desíti minutách seděl jsem u snídaně. Umyt, v čistém prádle, namazán pomádami a voňavkami. Neboť v takovýto slavnostní den...!

Ale snídati jsem nemohl. Již se mne zmáhalo rozčilení.

Také jsem neobědval. Měli jsme bramborovou kaši, a tu nikdy nemohu jíst, když jsem rozčilen.

A po obědě zůstal jsem ještě chvíli u stolu, neboť ani družka má se nehýbala od královské tabule.

Hleděla na mne chvíli tak podivně, jako kdysi v dávné minulosti, a pak pronesla:

„Kdyby tak pánbůh dal, mužíčku, a my dnes vyhráli tu hlavní výhru!“

Zamyslil jsem se a odvětil jsem za chvíli:

„Milejší by mně byla ta při druhém tahu, v únoru 1892, za sto tisíc. Ta dnešní je jen za padesát.“

„Buďme skromni, mužíčku,“ mluvila vážně žena. „Bylo by to krásné, padesát tisíc.“

Ženy bývají někdy mírnější a skromnější. Zastyděl jsem se trochu a přisvědčil jsem tedy:

„Inu, hezké by to bylo. Vzal bych také tu dnešní. Jen aby byla...“

Hleděla na mne chvíli žena, pojala mne pak za ruku a pronesla s něhou:

„Vidíš, já myslím, že dnes vyhrajeme. Měla jsem takový divný sen. A pak, muži — ty jsi zapomněl, jak se zdá — ale je to zrovna znamení od pánaboha, že je tah právě dnes — p r á v ě d n e s...“

„Jaké znamení...?“

„— — — Dnes je tomu právě d e s e t l e t, co jsme svoji...“ vydechla žena. A pokračovala po malé pomlčce:

„A tak si myslím, že by to mohl býti jubilejní svatební dar zrovna od pánaboha, abychom tak vyhráli. Stávají se takové věci!“

Zamyslil jsem se těžce. Skoro se mi zdálo, že je v tom kousek božího prstu. S t o l e t á j u b i l e j n í výstava, d e s í t i l e t é j u b i l e u m manželské — a v týž den tah loterní! No, děj se

vůle boží! Vyhrajeme-li, nepohrdnu tím. A rozčilení mého přibývalo. Není také divu. Když něco takového trvá už deset let...

„Co myslíš," vytrhla mne žena po chvilce z hlubokého přemítání. „Nechali bychom si ten šperk, nebo bychom si vzali peníze? Já bych to nosit nemohla — bylo by to pro mne trochu nápadné..."

„A pak by ti to nejspíš někde ukradli," doplnil jsem. Vždyť vidím v kriminále, jak se pořád krade. — „Skoro abychom si vzali peníze!" rozhodl jsem.

„Bude to lepší," přisvědčovala žena, „peníze. Pak si vyplatíme ty kafežičky ze zastavárny — —"

„Jen tak nekřič!" napomínal jsem. „Nemusí holka všechno slyšet."

„.... A potřebovala bych také nové necky," pokračovala praktická žena moje. „U těch našich je dno po stranách už prohnilé. Koupil bys mi nové necky?"

„Bodejť bych nekoupil -- takové s mosaikou."

„Také škopek se nám rozpadává. Tuhle by se byla Kačenka opařila."

„Má dát pozor," zahuboval jsem trochu. „Tak jistá ta výhra přece není!"

Jako by pochybnost mou byla přeslechla, mluvila žena dále:

„Přijde nám právě vhod. Ještě je dost pěkné počasí, abych dala vymalovat svůj pokojík. Opa-

dává to tam všechno a dolejšek otřískaly děti hračkami..."

„Máš jim taky natřískat! — Ale budiž, dáme to vymalovat..."

„A Lidka také něco potřebuje na zimu," zaznívaI zase ženin hlas v mé přemítání. „Z toho loňského vyrostla — a také se to už letos nenosí..." „Jenom nic příliš nádherného," napomínal jsem. „Je toho škoda pro děti..."

„Ale vždyť víš, že zbytečně nevyhazuju. Vždyť na ni pořád přešívám ze svého. Ale teď už je veliká — chodí do třetí třídy — a když vyhrajeme — ať z toho také něco má. Za dvacet — pětadvacet zlatých bude mít pěkné šatičky..."

A jako by svěřovala nějaké tajemství, dodávala tišeji a jaksi nesměleji:

„Vybrala jsem jí včera takovou hezkou látku — vlněnou, šedivou — bude ti v tom jako andělíček..."

Nezpytoval jsem v tom okamžiku, chodí-li andělíčkové ve vlně nebo v bavlně, ale dovolil jsem si poznámku:

„Myslím, žes mohla počkat do zejtřka. „Nevyhrajeme-li, nevím, jak ty její nové šatičky slušně — zůstanu dlužen..."

„Vyhrajeme, mužíčku!" zvolala žena s nezvratným přesvědčením. „Bude to po desíti letech nejkrásnější svatební dar — ujišťuji tě, nemine nás to..."

* * *

Ženy mívají někdy neklamné tušení. Četl jsem o tom v několika románech. Možno, že mám ženu s takovým tušením. Říkává mi někdy, když večer odcházím: Já vím, že zas přijdeš po půlnoci! — A já skutečně přijdu ve dvě, ve tři hodiny ráno. To by se shodovalo.

Ani jsem si při tom hovoru nepovšiml, že dobrá moje choť zapomněla na druhé naše dítě s něčím, na Dalibora. Ale později na něj došlo.

Odebral jsem se do své pracovny. Ale do práce mi nebylo. Stále jsem měl před očima tah loterie, hlavní výhru, nové necky a škopek, malíře v bytě, Lidku v šedivé vlně — — Můj bože, co pak já si koupím? Líbil se mně v té výstavě jeden cínový džbán — jen že byl drahý. Ale teď, když vyhrajeme...!

Od jakživa se mi líbily takové cínové, také měděné konve. Plné chmeloviny nebo vína, to se rozumí. Je v tom něco tak rytířského, středověkého, zkrátka starodávného a krásného — pít z mohutné konvice.

Tuto náruživost probudil ve mně jednou slovutný náš Jakub Arbes svými „Nesmrtelnými pijáky“. Hltal jsem životopisy oněch umělců pijáků, a tím jejich chlastem, výborně líčeným, nadchl jsem se tak, že jsem po přečtení knihy nevyšel tři dny z opice. Přečtěte si Arbesovy „Záhadné povahy“ — uvidíte, jak se vám povede.

Koupím si takovou konvici — rozhodně!

— — — — — — —

Po celé odpůldne viděl jsem v duchu posvátný akt tahu loterního.

Jednatel pan JUC. Sedlák vystupuje z ústředního paláce, oděn v bílou řízu, na nohou sandály, na hlavě zelený věnec, ručičky nahé až k ramínkám, aby nemohla vzniknouti žádná pochybnost. Vždyť víte, od oné temešvárské loterní aféry jsou různá povážení.

Pana JUC. Sedláka provázejí dvě vysoké postavy geniů. To jsou pp. Křižík a Jahn. Oba také v antických řízách, na hlavě zlaté obroučky, v rukou zelené palmy. Pan Křižík drží ji v pravé ruce, pan Jahn v levé. Za nimi kráčí sbor panen a mládenců, v první řadě trubači. Tento úkol převzali členové uvítacího výboru Měšťanské besedy. Trubači odtroubili velebný antický „pochod" — vpadá sbor panen a mládenců líbezným chorem. Geniové vedou pana JUC. Sedláka k osudí — jeho ručka se chvěje, rty se třesou, jakoby zadržovaly vzlykot, již již propukající, očka mžikají. — V tom bělostná jeho pravice sáhne do bubnu před fontánou, vytáhne serii, sáhne do druhého vytáhne číslo — trubači troubí — geniové provolávají čísla...

Ševel, šepot, šumot, hluk. Kdo má hlavní výhru? A zástupem prodírám se já, mávaje vítězně losem — — —

* * *

„Ženo, ženo!“ volám probudiv se z luzného sna. „Kde je ten los? Kde je náš los?“

Hledám, přehazuji — žena hledá, přehazuje — los nikde.

„Pro Ježíše Krista! Kde je los! Bez losu nevyhrajeme...!“

Hledáme hodinu, dvě, do soumraku, při světle, — na podlaze válejí se trosky zpřevrhaných nádob, lamp, váz, od svíce chytila záclona — sotva že jsme ji ulili — a konečně přichází Kačenka se strašlivým vysvětlením, že asi „mladý pán“ — ničema Dalibor — v neděli za naší nepřítomnosti udělal si z losu „balóna“ a na zahrádce jej pouštěl.

„Kde je balon?“

Nevolám — hřmím, řvu.

Kačenka nese z kuchyně nějaké cáry na nitkách — zbytky výstavního losu, pouhé okraje, serie pryč, číslo pryč — los ten tam — hlavní výhra v pekle!

Strašlivé dopuštění...

Spráskal jsem Dalibora — — že je to jediná hrůza — —

Leží v postýlce bez sebe — žena mu přikládá ledové obkladky — — Kačenka letěla pro doktora. V koutě řve Lída — namátkou dostala také. — U postele pláče žena nad spráskaným synem a nad troskami nových necek — —

Běžím na policii, abych se udal z vraždy vlastního dítěte. Budu zavřen — to je jisté — budu zavřen spíš nežli že vyhraju — — Tak pro mne končí výstava... Plačky se s tebou loučím, čtenáři drahý — neuvidíme se již — přijdu do kriminálu...

Sensační zpráva

o neslýchaném a neuvěřitelném podvodě českém, provedeném s úžasnou rafinovaností a do nebe volající drzostí. Kterýžto podvod byl odhalen a objeven jedině podivuhodnou náhodou a neocenitelnou bystrostí, jakož i dlouhýma, citlivýma ušima Jakoba Isidora Kameela, lokálního referenta pražského světového časopisu „Bohemie“, dopisovatele několika stejně šlechetných žurnálů sídelního města a konečně dodavatele telegrafických škandálů půlkopě žurnálův nejostřejší toniny v „uzavřeném“ území.

(Psáno v dobu druhé návštěvy amerických Čechů v Praze r. 1887 a českému čtenáři svěřeno pod pečetí nejsvětějšího mlčení.)

* * *

Zlé chvíle dopadly na Jakoba Isidora Kameela, žurnalistu druhého zemského jazyka, novináře non plus ultra, jaký se rodí jednou za sto let a ještě pak náramně těžce, žurnalistu, jehož každá skvostná myšlenka vydá aspoň řádek a každý řá-

dek aspoň čtyry krejcary — zlé chvíle na něj dopadly.

Zlé chvíle zavinila zpráva po kabelu z Ameriky, že loď „Werra“ přec jen šťastně vyplula z přístavu novoyorského a že veze k pevnině evropské tři sta Čechů, kteří se vydali na návštěvu rodné země Čechie a jejího zlatého srdce, milé slovanské Prahy. Když ji poprvé uslyšel v redakci svého světového časopisu nejčistší ostré toniny, zařízla se mu do uší a srdce zakrvácelo. Tedy přijdou přece! Ó, bože Abrahamův, kéž by se nám propadla tato „horká půda“ pod nohama — prosil Jakob Isidor Kameel — než na ni vkročí tito neslýchaně vyzývaví lidé, kteří svou výpravou páší hroznou a nevídanou provokaci.

Při tomto přání ovšem si umiňoval Jakob Isidor Kameel, že dříve, než se ta „horká půda“ počne propadávati, vrazí dvě košile a cylindr do cestovní kabely a odjede nejbližším rychlíkem do Vídně nebo do Pešti, aby při tom propadání nebyl. Vzal čert krajany prvního zemského jazyka; Jakob Isidor Kameel nemusí při všem být.

Když se „horká půda“ dlouho nepropadávala a když výtečný redaktor „Bohemie“ nadobro pozbýval naděje, že se tak stane, poněvadž ani prorok povětrnosti Fiala nevěděl nic určitého, vypěstoval v ušlechtilém srdci svém jiné šlechetné přání. Kéž by svatá říšská vláda německá nařídila blokádu přístavu brémského, aby „Werra“ nemohla přistáti; a bude-li chtít „krotitele oceánu“ přece

nějak na zem vysadit, kéž se proti ní vyšle několik torpedových lodic, aby vyhodily „Werru“ i s pasažery do povětří! Když chtěli míti domyšliví Čechové američtí „výlet“, ať mají — a důkladný.

Uplynulo deset dní, „Werra“ přicházela pořád blíž a blíže ke břehům svaté německé říše, Jakob Isidor Kameel hltal německé noviny tamodtud a polykal celá čísla ušlechtilého „Weserzeitungu“ — ale o blokádě a torpédech ani slechu, ani vidu — ani čichu. Jakob Isidor Kameel cítil pořád jen sama sebe — nic jiného.

Do Prahy stihla Jobova zvěst, že deputace česká nalezla „Werru“ zcela řádně na moři, že uvítala své zámořské bratry a že Amerikáni již vystoupili na pevnou půdu.

Snad je tedy v Bremách utlukou i s tou deputací — a „Weserzeitung“ přinášela přátelské články a pokyny v tom směru, které jako by byly Jakobu Isidoru Kameelovi ze srdce vyrostly. Ale nestalo se tak. Brémáci přečetli si „Weserzeitung“, rozřezali jej pak na čtvrtky a dali zcela klidně tam, kam patří, a Čechové američtí i s deputací jeli radostně ku Praze.

„Ach, bože *Mojžíšův* a Abrahamův,“ vzdychal Jakob Isidor Kameel, „jen tak nějakou malou srážku vlaků na dráze, někde na mostě, aby to všecko spadlo do vody! Němečtí bratří vyšlou sice pak pomocný vlak s doktorem, s fáči a cupaninou, ale bude pozdě, a „horká půda“ pod

našima nohama zůstane ušetřena těch neomalených bot a střevíců, v nichž vyšlapují američtí Sokolové!“

Ale ani to se nestalo a vlak přihřměl do Podmokel. Poslední naděje, slabá sic už a nesmělá, ale přece... Kdyby tak krajané v „uzavřeném“ území pochopili svoje kulturní poslání...

Nepochopili! Krajané uzavřeného území dívali se na Amerikány s otevřenými hubami, některým se to všecko dokonce i líbilo, a Amerikáni jeli celí a neporušeni do Prahy.

A když zahlaholil někonečný jásot staroslavnou Prahou, zahalil Jakob Isidor Kameel tvář svou a roztrhl smutkem roucho své — ovšem ono, které už dávno nemoh' nosit, které nechtěl koupit ani poslední handrle a které viselo v koutku almary. Tomu roztržení neškodilo. Ale pak vyšel Jakob Isidor na ulici, pohlížel z daleka na strašlivé postavy Amerikánů, vrátil se domů a napsal na uvítání článek, oplývající sladkostí jako jeho sliny, milý a přátelský jako palice kanibálova. Můj ty bože — myslil — kdyby tak ňáký excesek... aby je pak všecky najednou zavřeli anebo poslali šupem do Ameriky...

Avšak Amerikáni naložli s úvodníkem „Bohemie“ tak, jako Brémáci s „Weserzeitungem“ — a chodili zcela pokojně dále po Praze a po Čechách. Nekradli, nemordovali, neloupili, nýbrž utráceli svoje pěkné dollary, kterých měli plné kap-

sy, a libovali si, že za ně v Čechách dostávají více než v Americe.

Divadlo na ně nespadlo ani jednou, hrom do nich nebil, země se pod nimi nerozevřela — v útrobách Jakoba Isidora Kameela vyráběla se samá žluč a tekla všemi žilami. Z říše a ze sídelního místa hartusili herolti veřejného mínění na ubohého Kameela, aby telegrafoval o škandálech ve Zlaté české Praze — nemohl při nejlepší vůli vyhověti. Ah — kus nosu svého byl by dal za nějaké srocení a vytlučení oken v kasině — on by to mohl udělat, zbylo by mu pak ještě nosu dost. Ale nic, nic — pranic! Pojednou však zalehla v ucho Jakoba Isidora Kameela netušená, neočekávaná zvěst — poslové vyslaní do země Kanaan nepřinášeli jeho praotcům sladší, blaženější zprávy.

Všecek melancholický seděl jednoho dne v hostinci „u amerického orla" — jak přemrštěný hospodský Čech v návalu nadšení místnost svou nazval — a popíjel plzeninu, jediný výrobek rukou českých, s nímž byl srozuměn a spokojen. Však je ředitelstvo pivovaru německé! Seděl v koutě za dřevěným pažením u dveří, aby naň netáhlo. Táhl sám, tahem s dvou stran byl by vznikl průvan, průvanu se Kameel bál.

Kdesi u třetího stolu seděli dva občané, sami, opuštěni. Ostatní národ stál zase před divadlem a provolával Amerikánům „Slávu" a neustal dříve,

dokud podnáčelník pražského Sokola bratr doktor Čížek neřekl, že je dost.

Oni dva občané hovořili o něčem a umkli nápadně, když Kameel vstupoval. Ale vidouce pak, že se cizinec ponořil ve své myšlenky a v půllitr, pokračovali v tlumeném hovoru.

Jeden byl silný, skoro tlustý, druhý byl slabší, skoro hubený. Obličeje obou byly pečlivě oholeny. Hubený se právě napil a pronášel tajnostně ke tlustému:

„Tedy jste to nevěděl?"

„Ani tušení jsem neměl," odpovídal tlustý, a ač šeptal, bylo přece znáti, že má jinak zvučný, hluboký hlas, skoro nejhlubší bas.

„Ku podivu, že celá věc zůstala tak utajena, ale to je dobře," pokračoval hubený. „Však kdyby o tom zvěděla ‚Bohemie', bylo by to pro ni sousto!"

Jakob Isidor Kameel chtěl sebou trhnouti, ale vzpamatoval se. To by to byl vyvedl! Ani nedýchal a ucho jeho směrem k osamělým hostům očividně rostlo.

„Jak vám povídám, tak se stalo," vyprávěl hubený tajemně. „Je nade vší pochybnost zjištěno, že loď Werra byla strašlivou bouří ztroskotána a zahynula se vším všudy, co na ní bylo. Ani jediný z Amerikánů-Čechů se nezachránil.."

„Ale dovolte," přerušil hubeného tlustý, „jak to může být, vždyť přece přišli a dělá se jim zde taková sláva..."

„To nejsou žádní Amerikáni!" huhlal tajnost-

ně hubený. „Když deputace zvěděla, jaký osud postihl nešťastnou Werru, byla všecka zoufalá. Ale nezapomeňte, že tam bylo několik českých novinářů — ti zachránili vše! Ano, novináři mají nápady!“

„Ale, probůh — vysvětlete mi, jak?“ nutkal tlustý hubeného. „Toť je nepochopitelné!“

„Ano, je to nepochopitelné, ale svatá pravda! Mám to z jisté huby. Řekl mi to doktor Štika z ‚Národních‘. Když zvěděli, co se stalo, svolali novináři nakvap schůzi na palubě svého parníčku, jímž pluli Amerikánům vstříc. Po krátkém jednání usneseno, že stůj co stůj — a kdyby to mělo státi milion — musí deputace přivézti tři sta Amerikánů do Prahy. Ihned zaslána do Prahy šifrovaná depeše tajnému výboru a nejbližším rychlíkem odjíždělo do Brém tři sta osob nakvap vybraných, beze všeho křiku a rámusu. Kdo měl vousy, musil je obětovati, kdo neměl, tomu přilepili nepravé; dlouhé vlasy ostříhány, holohlavým dány paruky — zkrátka, uděláno vše tak, aby se věc neprozradila. V Brémách byli převlečeni do jiných oděvů. Zpráva o ztroskotání ‚Werry‘ potlačena, neboť jediný člověk, který o něm věděl, byl deputací zašit do pytle a vhozen do moře. Nyní vsedla deputace se třemi sty oněch falešných Amerikánů do vlaku a přivezla je vítězoslavně do Prahy. Teď je tu máme, děláme jim slávu, účelu jsme dosáhli, Němci mají vztek — a za nějaký čas pošleme falešné

Amerikány opravdu do Ameriky, aby se věc neprozradila!"

„Ale to je výtečné, to je výtečné!" zahlaholil nyní tlustý pán. „To je důmyslné — ano to je velikolepé!"

„Ale dejte pozor!" napomínal hubený úzkostlivě. „Neříkejte to nikomu. Já se musil někomu svěřit, poněvadž mne tajemství dusilo, ale neprozraďte to; byla by z toho náramná ostuda!"

A oba tajemní mužové zvedli sklenice a notně se napili, jakoby chtěli tajemství své utopiti, aby nepronikło již nikdy z vlasteneckého nitra jejich.

Jakob Isidor Kameel seděl u stolu jako na žhavém uhlí. Lil do sebe jednu sklenici za druhou, na čele mu vyvstával pot, rty se mu radostí chvěly. To je zprávička, to bude sensace! Tedy takové je to s Amerikány? Ale to je strašlivé, neslýchané, k neuvěření! Poseděl ještě chvíli, pak zavolal číšníka, zaplatil třesoucí se rukou, vyšel nejistým krokem z lokálu, obávaje se, aby neprozradil pohledem, že o všem ví, a aby ho oni dva neznámí nezavraždili; ale když se octl na vzduchu, pádil jako šílený do své redakce. Doběhl tam uřícen, mokrý jako plena, ale necítil únavy, necítil, jak mu pot stydne na hřbetě, cítil jen svou svatou povinnost, aby dal strašlivé tajemství o neslýchaném podvodě českém na buben. Nepozdravil kollegů, nepromluvil, neodpovídal na jejich otázky, ale usedl a psal, psal, psal!

A c o p s a l! Ještě nikdy nevytryskl mu z péra

takový článek, jakým zítra své čtenáře překvapí, ještě nikdy neschladil se tak, jak se schladí tentokráte. Jak že, Čechové se opovažují tvrditi, že my jsme vynašli „švindl"! volal v srdci Kameel. A co je tohle? To není švindl? To je arcišvindl, to je celý oceán švindlu! Takhle nás krajany druhé národnosti míti za blázny! No, počkejte, vy „Amerikáni"!

' Jakob Isidor Kameel napsal dvacet telegramů do všech úhlů světa a pak psal úvodní článek do „Bohemie". No, ten bude!

Bylo po půl noci, když odevzdával sazeči rukopis. Byla toho náruč, a zároveň mu nařídil, aby věc byla zachována v tajnosti až do hodiny, kdy číslo vyjde. Kdož ví, co by se mohlo stát, kdyby zasvěcení Čechové zvěděli před vydáním čísla, že hanebné tajemství jejich je vyzrazeno.

A potom šel Jakob Isidor Kameel spat a spal jako poleno. Ale ráno o sedmé byl vzhůru a sáhl nedočkavě po čísle svého časopisu, jež mu služka podávala. Těšil se, jak si ještě jednou pochutná na tom, co v noci napsal.

Rozevřel číslo a pátral po titulku svého článku, jejž nadepsal: „Ein unerhörter betrug!!!"

Ale pro bůh, nikde nic — co to, co se stalo?

A služka již podávala panu Jakobu Isidoru Kameelovi objemný dopis. Lokální referent „Bomie" poznal na adrese ruku svého šéfa, roztrhl obálku, z níž vypadl jeho velkolepý úvodní článek „o českém podvodu", a přelétl několik slov, na-

psaných pevnou rukou jeho chlebodárce na připojené visitce:

„Sie Kameel, welches verfluchte kameel hat ihnen dieses riesige ‚kameel' aufgebunden? (Vy velbloude, který proklatý velbloud pověsil vám tohoto obrovského „velblouda" na nos?) Děkujte bohu, že jsem zašel před tiskem listu do tiskárny, kde jsem mohl vaši blbost ze sazby vyhodit. Byla by zabila ‚Bohemii', mne i vás!...

Mit deutschem gruss ihr" atd.

Krom toho zanechal redakční sluha Kameelovi vzkaz, že telegramy nebyly překvapenými úředníky expedovány, dokud prý věc nebude zjištěna — sklíčený referent bolestně zastrkoval rukopisy do kapsy...

Druhého dne dověděl se Jakob Isidor Kameel od sklepníka „u amerického orla", kdo byl dodavatelem onoho „obrovského velblouda" čili „bulíka", který se na Kameela tak přátelský přilepil. Byli to dva čeští umělci dramatičtí, výteční komikové. Malér Kameelův spočíval v tom, že jich neznal — ale oni znali předobře Kameela!...

Po vejtrubě.

(Z pozorování starého mládence.)

1189

Čert ví, proč jsem se stěhoval právě do tohodle domu... Vlastně se má říci do tohoto. Ale když nepíšu pro tisk, nýbrž do svých memoárů, mohu si psát, jak chci.

A tak čert ví, proč jsem se do tohodle domu stěhoval. To je tím, že najmete byt za pět — za deset minut, a pak jej po měsíce, po léta proklínáte.

Vlastně pozoruji všechny jeho nehezké vlastnosti teprv nyní, když nám zavřeli Jubilejní, totiž výstavu. Dokud trvala, bydlel jsem skoro stále v ní, aspoň přes den, a přicházel jsem domů až po fontáně. A pak mi ten zbytek večera byl naprosto lhostejný. Ale teď!

Najímal jsem svůj pokoj za krásného, slunečného dne. Tenkráte bylo snad i ve sklepích světlo, a proto bylo světlo také v tomhle pokoji.

Ale zamračí-li se nebe, bydlím jako v žumpě. Hledím do dvora, kolkolem samé pavlače, nalepené na šedivých zdech.

Těšil jsem se, jak tiše budu bydlet. Ale byl jsem trulant. Jak má být ticho, když jsou kolkolem pavlače!

Na těch pavlačích celý den samá děvečka. (To slovo se mi jindy protivilo. Říkával jsem šetrně: služka; ale od těch dob, co jsem je poznal, vzdal jsem se všech ohledů. Jsou to děvečky. Konec!)

Ráno to začíná. Mlácení dveřmi, dusání po pavlačích, otloukání zábradlí. To je škopků, putýnek, hrnců! Kde se toho nabere! Jako by tu bydleli samí bednáři a hrnčíři. (Některé ty hrnce jsou také z porculánu. Lepší partaje!)

To je štěbotu! Z prvního patra do druhého a z druhého do třetího to ňafá, hihlá, ječí — a všecko nestojí za nic. Ty ženské dovedou křápat o ničem. A smějí se — čert ví, čemu se smějí. Slýchám je řehtati se a prask' bych zlostí. Já se nesměju!

„Pepino, slyšela v noci bouřku? Já myslela, že komín padá!" (Řehot!)

„Jo, komín! Ale naše paní šla pro hromničku a šlápla bosou nohou na švába!" (Řehot.)

„To budete mít zamaštěné povlaky na peřinách?" (Řehot.)

„To snad ne. Ale pán povídal: ‚Co pak ty

vypaluješ kapsle, stará?' — Ten šváb vybuch' jako rybí měchejř!" (Náramný řehot.)

Takové žvasty poslouchám od rána do večera. Zatracený byt! Stěhoval bych se hned, ale jsem rád, že zas jednou moje bibliotéka stojí. Má všecky čtyry nohy uražené a než je pod ní pokaždé při stěhování seštylizuju, zpotím se a ležím dva dny s polámaninou.

Ostatně — někdy mě ten žvakot baví.

Takhle večer, když mám po ouřadě.

Když jsem se přistěhoval, trvalo hezky dlouho, než jsem se v partajích vyznal.

„Poslouchejte (ptal jsem se jednou domovníka), tam proti mně v druhém patře bydlí ňáká mladá slečna?"

Domovník podíval se na mne, nemám-li ho za blázna, a vida moje vážné modré brejle zavrčel:

„Jo, ta byla mladá, ale o Prajzích! Bere penzi po nebožtíku otci majorovi..."

Po tom vysvětlení jsem si jí nevšímal. Ale má kuchtu, a ta je mladší než její paní.

Večer má kuchta majorské slečny pré. Večer tráví na pavlači jako na letním bytě, a pokřikuje do prvního patra. (Tam je taky mladá kuchta, u domácích. Čert ví, jako naschvál jsou tu samé mladé kuchty a jsou skoro chutnější než všecky ty slečinky z domu. Je to venkovská, nezkažená krev! Kdyby nebylo lidských hub, vzal bych si do služby také takovou kuchtu. Čert ví, nikdo by

mně na to nic nepřidal, ale svobodný člověk to nesmí udělat.)

Ale jak se připozdí — takhle k deváté hodině — ztichne ta kuchta oficírské slečny. Vypozoroval jsem, že tam za ní leze malířský tovaryš z přízemí. A ten jí patrně stačí za všecky děvečky z domu.

Sice taky ještě slyším, jak tam nahoře ženský hlas hihlá, špitá a šušňá — a někdy kuchta náhle zaječí. Čert ví, co jí to malíř povídá. Ale mám na něj zlost, na ničemu. Bydlí v přízemí — ať si tam zůstane.

To trvávalo v posledních měsících skoro do jedenácti — až se z výstaviště ozývalo hučení vejtruby: „Bhhhhúúúúú... húhú... bhhhú...!"

A po tomto smutném, táhlém zahučení cvakla špehýrka kteréhos okna slečnina bytu a rozkřapalý, mrzutý hlas ženský se ozval: „Máry — jděte spat — z vejstavy se troubí!" A toto napomenutí bylo provázeno ňafáním nějaké psí potvory — nerozlučného společníka slečnina.

„Slyšíte, Máry?"

Mrzutý hlas domluvil a špehýrka cvakla, zavřela se.

Máry bývala patrně v nejlepším na tmavé pavlači, když takovéto napomenutí zaznělo, nebo sotva že se špehýrka dovřela, pronesla zlostně:

„Neřádná trouba vejstavní! To jsou teď její (slečniny) hodiny. Jak dlouho to ještě bude trvat?"

Pak ještě trochu šušňání, nějaké zamlasknutí — v druhém patře vrzly za Máry dveře a se schodů dolů klopýtaly kroky malířského tovaryše.

Ať táhne, pacholek! Kdybych tam vylez' já, ouřadník, nebude se mnou Máry mluvit. To výstavní dunidlo měli by spouštět o hodinu dřív. Ty noční konference mě náramně dopalují. Čert ví, proč mám na toho malíře takový vztek!

A tak mrzutě volala slečna svou děvečku domů den co den. Ani jednou nepřeslechla vejtrubu.

Stál jsem zas předevčírem v pondělí u svého okna — poslouchal jsem Máry a jejího malířského tovaryše. Když poslouchám, shášim ve svém pokoji světlo, jakobych už spal. Jinak by byli opatrnější.

Povídali si — no, co si povídali, je pro mne k vzteku. Říkám vždy: ouřadník je politování hodné zvíře. Pro kuchtu jsem nobl já — holka s domem je zas nobl pro mne. To je taky jedna sociální otázka. A náramně palčivá. Mne pálí!

Povídali si, a já se chvílemi díval při měsíčku na hodinky. Byly tři čtvrti — bylo jedenáct, bylo půl dvanácté.

A když bylo dvanáct, povídala Máry svému malíři dušeně, zlomyslně:

„Koukej, Anton, čeká na troubu z vejstavy — aby mě potejrala. Ale dnes marně — ona neví,

že to včera zavřeli a že to bude troubit zas až za sto let...“

A v hihlání kuchtino vpadl nějaký mlaskot.

Počítám, kolik let jsem študýroval. A ten kujón malíř to má bez studií...

Sylvestrovská opice páně Burianova.

Malé rodinné tajemství.

1888

V jisté věci panovala mezi manžely Burianovými neshoda ode dávných let. Bylo nedlouho po líbánkách — a tomu je dobrých třicet roků — když paní Burianová, tehdá arci mladá paní Burianová, neomylně seznala, že její manžel, Matouš Burian, takto obratný a schopný obuvník, který teprv před svatbou se udělal mistrem, že tento její manžel poněkud přes míru holduje pití. Mladá panička nezáviděla choti svému nic, čím si mohl život oslazovati, ale přece ji tak trochu hnětlo, že milý Matouš obětuje více času zamilovanému korbelíku v pivovaře „u Celestýnů", než doma manželským svým povinnostem. Takové zkracování nese každá žena nejhůře, nejbolestněji, a paní Barbora Burianová nebyla z jiných. Vždyť nemá-li jí náležeti Matouš v prvních letech manželství ouplně a nadobro, jak teprv bude dále! Kam povede jeho pití! Nejen že se dobře nevyspí,

když co noc přichází od Celestýnů po dvanácté a to někdy i tak nejistě, že nemůže trefiti rovnou cestou do postele; že po takovém nevyspání nejde mu práce od ruky, jako kdyby si byl dokonale odpočinul: ale i kdyby konečně vstával ráno čerstvý jako ředkev a pracoval jako kůň — kam pak stačí několik těch párů bot za týden, a byť i propil denně jen padesát krejcarů! Na své pití aby měl na boty fabriku, nemá-li na stará kolena choditi po žebrotě. Vždyť pouhé dvě ruce nestačí vydělávati na byt a na stravu, na ošacení a k tomu i na věčně žíznivé hrdlo, které spotřebuje denně pětkráte tolik jako žaludek. A což dá-li pánbůh nějakou tu drobotinu! Kdož může vědět, kolik toho bude, ale řekněme, že pět, šest kousků — no ševci jsou v těchto věcech odjakživa nemírní — kam pak dříve s výdělkem?

A když paní Barbora o těchto věcech po několik neděl uvažovala, ustanovila se, že promluví svému manželu do duše. Neposlechne-li nyní, když ji má sotva několik měsíců, když je mladá a hezká a když mu dosud nezevšedněla, jak by ji poslechl později, až v tom svůdném božím daru naprosto utone!

A tak jednou v neděli, když se pan Matouš Burian chystal zase k Celestýnovům, vzala ho Barbora okolo krku a řekla mu důvěrně:

„Koukej, Matoušku, nemyslíš, že ti to tvoje paření nejde k duhu?“

Matouš Burian vyvinul se dosti drsně z ob-

jetí ženina, upřel na ni zelené oči své, strčil obě ruce do kapes a promluvil ostře, jako by brousil knejp:

„Já že p a ř í m, Bábi? Jaká pak je to od tebe řeč, Bábi? Viděla jsi mne už někdy napařeného, Bábi... co...?“

Paní Barbora pokusila se opět ovinouti ruku kolem šíje manželovu, ale mistr Burian ucouvl a hledě na ni stále pichlavým pohledem opakoval s důrazem:

„Já že pařím, Bábi? P o v ě z, ž e n o, v i d ě l a j s i m n e n ě k d y n a p a ř e n é h o...?“

Paní Burianová byla poněkud zaražena neočekávaně obrannou, ba výbojnou posicí manželovou, jeho ostrým, bodavým pohledem a drsnou, tvrdou řečí.

Již litovala, že začala právě dnes, a byla by ráda učinila slova svoje nepromluvenými. Avšak bylo pozdě a ona viděla, že se věc musí projednati. I stanula také pevně na patě proti muži a mluvila mírně sice, ale co nejpevněji mohla:

„Abych pravdu řekla, Matouši, tedy jsem tě neviděla napařeného, protože je vždycky tma jako v pytli, když se od Celestýnů vracíš. Ale já nespím pokaždé a cítívám někdy, že se ti podlaha hejbá pod nohama a že nemůžeš rovně trefiti k posteli, a když trefíš, že se do ní převalíš pokaždé jako žok, až mám strach, že se s tebou zboří, Matoušku. Vždyť máme postele jen z měkkého dřeva. A tak myslím, půjde-li to takhle dále...“

Matouš Burian nedal své ženě domluviti. Zarazil ruce ještě hlouběji do kapes, jako by se chtěl opříti o jejich dno, popozdvihl bradu a nespouštěje s ženy hrozný svůj pohled přerušil ji náhle:

„Tohle všecko ty cítíš, Bábi? No, ty máš cit jako oznobený prst, když to cítíš. Ale já ti povídám, že se ti to všecko pokaždé jen zdálo, rozumíš, Bábi? Já nebyl ještě nikdy napařen, Bábi, a chodím od Celestýnů domů rovně jako svíčka — a kdyby zde bylo tma jako v desíti pytlech, přece najdu postel jako svůj nos a nikdy nebloudím. Já bych si neměl za své dření dopřáti ani trochu toho mizerného piva? Mám snad pít ze svého škopíčku? Co?“

„No, to ne, Matoušku,“ namítala žena poněkud rozpačitě; „popřej si, popřej, já ti nezávidím žádnou radost a užití, ale stojí to mnoho peněz, a dá-li nám pánbůh ňáké děti, co pak pro ně zachováme...?“

„Dá-li nám je pánbůh, tak tu budou,“ odpovídal Burian tvrdě, „a ty se nestarej o konec světa, Bábi, rozumíš? A já ti dokážu, Bábi, že se nikdy nenapařím, kdybych zůstal u Celestýnů třebas do rána, víš? Dej si na mne pozor, aby se ti zas něco nezdálo!“

Potom už mistr Burian nepromluvil, narazil si čepici na hlavu a vyšel z domu. Mladá mistrová seděla dlouho do noci a trochu plakala. A té noci spala doma skoro sama, neboť Matouš se vracel

až za svítání. Bděla sice, když pod mužem stenaly staré dřevěné schody, viděla, že vchází do dveří jako kanon, ale pak již stiskla víčka, jako by tvrdě spala. Obávala se, aby nevznikl hovor nepříjemnější než včera večer.

A když Burian ráno vstal dávno po deváté a loudavě se nasnídal, podíval se na ženu a otázal se posměšně:

„Myslíš, Bábi, že jsem byl dnes napařen, co?"

„Já spala," odpovídala mistrová s nuceným klidem, stojíc u plotny a neobrátivši se.

„To je škoda," pokračoval Burian jízlivě. „Byla bys mohla vidět, že jdu jako z lázně, jak po samé vodě..."

Tohle byl počátek neshody mezi manžely Burianovými, která pak trvala celých třicet let. Panička stárnouc nebyla již tak trpěliva a snášeliva jako na počátku, a častěji vyčetla muži, že přišel domů „jako kanon". Ale Burian otevřel vždy tenké rty a zasyčel jen:

„Dokaž mi to, Bábi, dokaž! To by mohl každý říci!"

Ovšem důkaz byl těžký. Dokázal někdo už pijákovi, že byl nebo jest opilý?

Avšak o posledním Sylvestru, vlastně na Nový rok letošní z rána podařilo se paní Burianové provésti důkaz, proti němuž pan Matouš Burian oněměl jak ryba.

Dávno již nechodí k Celestýnům, poněvadž se

přestěhoval na Nové město a zapadá denně do pivovaru u Fleků.

A tam také zapadl posledního večera loňského roku, aby oslavil Sylvestra.

Kdy se vrátil domů, nevěděl sám a nevěděla to ani paní Burianová, která teď pravidelně tvrdě spává, ať přijde pan manžel, kdy chce.

Ráno na Nový rok poležela si také trochu déle. Bylo hezky zima a muž tak hned nevstane. S čím by spěchala! Ale konečně se vzchopila z teplých peřin, aby zatopila a připravila snídani. Z lože manželova ozývalo se chrápání, jako by řezali polena. Panička pohledla naň maně a viděla, že leží v peřinách jako mrtvola. Hlava se mu svezla s podušek a visela téměř s postele, svrchnice byla odhrnuta. V paničce hnul se starý cit, i přistoupila, aby muže srovnala. Poponesla mu hlavu zas na podušky a snažila se položiti ji na stranu, aby nechrápal. Pak ho přikryla peřinou, aby se nenastudil. Ale jak svrchnici přitahovala, odhrnula se trochu vzadu při stěně a něco se paní Burianové začernalo před očima. Popatřila, co to — a zůstala jako přimražena. Hned však se vzpamatovala, rozestřela peřinu přes postel a přes tělo mužovo a tvář její se náhle rozjasnila. Pohled její zářil vítězstvím, a již ani necítila ranního chladu. Zatápěla rychle, uvařila kávu a popíjejíc a přikusujíc vánočky hleděla uspokojeně na spícího manžela. Počkej, Matouši, až vstaneš!

Tentokráte se nemohla dočkati jeho procitnutí.

Chystala zase již oběd, když konečně — asi po jedenácté hodině — zapraštěla postel pod mistrem Burianem a kalné oči jeho otevřevše se upřely se na manželku, která kutila u plotny.

„No vstávej, Matouši, aby ses umyl z opice, kterou jsi do Nového roku přinesl.“

Paní Burianová pronesla ta slova vyzývavě, skoro kousavě.

„Ty brepto stará,“ chrochtal mistr Burian z postele, „já měl opici? Už jsem taky někdy měl opici, co?“

„Já nepočítala, kolikrát, co jsme spolu,“ odsekla paní Barbora, „ale dneska jsi přitáh' paviána, že se divím, jak jste oba prolezli dveřmi...!“

„A co pak je to, Bábi, takovéhle tremolo hned na Nový rok!“ rozkřikl se Burian, až mu chraptivý hlas selhal, a pracně se zdvíhal, aby se posadil. „Jen mi to dokaž!“

Paní Burianová hned neodpověděla, ale skokem byla u postele, odhrnula peřinu, okazovala ke stěně a volala vítězoslavně:

„Koukej, ty nestydo, co jsi udělal! Zalehl jsi našeho ubohého B r a b e n e č k a, našeho j e ž k a! A sáhni si na zadek, máš ho jak cedník propíchaný. A tos nebyl ožralý?“

Mistr Burian dosedl na posteli a hleděl přiblble na ubohé hovádko, které se bylo vydrápalo v noci do teplé postele a kteréž napilý obuvník zalehl, nic při tom necítě. Nešťastný B r a b e n e-

ček ležel tu s nožičkami roztaženými a s polámanými bodlinami, dávno již tuhý a vychladlý — nevinná oběť opice páně Buriánovy.

Pak se zpitomělý pohled mistrův svezl s ubohé mrtvoly a Burian kroutil krkem, chtěje se přesvědčiti o svém popíchání. Zahleděl se na pravý bok, odkud se šířila rudá záplava do zadu, veliká jako talíř. Jedna růžová tečka vedle druhé, jakoby dostával osutiny, a zde onde trčela v kůži dosud zlomená bodlina ježkova.

Matouš Burian již se neodvážil vzhlédnouti k ženě, které se podařil tak skvělý důkaz vlastním jeho přičiněním. Pojednou se mu zdálo, že měla žena jeho pravdu pokaždé, kdykoli tvrdila, že byl napařen.

Ke Flekům vybral se poprvé zas až na Tři Krále, kdy byl cedník na jeho zádech jakž takž zhojen. Ale byla to poslední jeho návštěva u pramene „černého, hustého". Byl přivítán ohromující, mnohonásobnou posměšnou otázkou, zdali si dal chudáka ježka již vycpat — celá hospoda věděla, co se u Burianů přihodilo. Matouš Burian má v podezření milou ženu svou, že se postarala, aby všichni jeho kamarádi nedopitové u Fleků zvěděli, jakým způsobem nešťastný Brabeneček zahynul.

Zkušenost v manželství.

Něco málo z korespondence mladé paní Boženy Makovičkové, provdané za koncipistu Makovičku, rozené Kulihráškovy, dcery starého pana Kulihráška, městského rady a bývalého soustružníka. Z kteréžto korespondence se vyrozumívá, jak bylo za krátký čas po svatbě a jak dále.

Nejmilejší Eminko!

Vidíš, Ty jsi ošklivá, že se na mne chceš zlobit. Stěžuješ si, že jsi mne od svatby neviděla — totiž celý týden. No víš, abych Ti upřímně řekla, nechtělo se mi při tom špatném počasí z domu, a pak jsem se tak trochu před Tebou ženýrovala, abych Vás hned po svatbě navštívila. Víš, připadám si teď zcela jinak, jako mladá paní, je Ti to podivná věc, jak se všecko za pár hodin změní. Pak jsem si myslila, že by ses byla na ledacos vyptávala — no víš, nestalo se nic zlého, ale člověk přece tak hned se do nového povolání nevpraví a neuvykne tomu.

Já Ti byla pár dní jak u vyjevení. Je to

podivná věc, jak Ti říkám, takové manželství, ale to Ti mohu oznámit, ať jsme si to všelijak za svobodna představovaly, že dopadá všecko přece docela jinak. Pamatuješ se asi, že jsme o tom někdy tuze dlouho hovořívaly, až jsem přišla pozdě do divadla nebo domů; ale věř mi, na všecko jsme nepřišly. Musím Ti říci, že za celých těch dvacet let dřívějších nenabude děvče takové zkušenosti, jako když se vdá, za týden, vlastně za několik hodin, totiž někdy za chvíli. Milá Eminko, Tys ještě svobodna a nerozumíš všemu, ale já Ti radím ze zkušenosti: dělej hodnou drahotu ze sebe a dobře se podívej na člověka, kterého by sis chtěla vzít. Nevíš ani, jak je to důležité a jak právě v té věci musí mít děvče dobré gusto. No, přesvědčíš se! Nemít já svého Ratibora tak ráda — nevím, jak by to bylo dopadalo. Jen to Ti povídám, že od ženské, sotva se vdá, náramně mnoho se požaduje.

Snad Ti nemusím ani povídat, že jsem teď jako v nebi. Ratibor mne má náramně rád — víš, to je velké slovo. Já věděla, že mne miluje, tos mohla také pozorovat, když Tě někdy naši nechali se mnou a s ním v pokoji, abychom tam nebyli tak docela samotni, viděla, jak na mne koukal a jen když se mohl mé ruky dotknouti. Ale já Ti říkám, Eminko, je to div, že jsem ještě na světě. Já myslila, že mne láskou sní, sní, povídám! A věř mi, bylo by mu jedno bývalo, s které strany by mne byl nakousl — tak je do mne za-

milován. Jen si myslím, zůstane-li to tak pořád. Ale proč by nezůstalo? On mi vždycky říkal tak upřímně, že jsem hezká, ale nyní mne ujišťuje, že teprva teď poznal, jak jsem příjemná a milá, a to se přec tak hned nezmění. Když budu šťastna, nebudu se trápit, a když se člověk netrápí, tedy nestárne tak rychle a neošklivi; myslím tedy, že to tak zůstane.

Někdy si na Tebe vzpomínám, Eminko, kdybys to všecko tak viděla — no ne, to vlastně si nemyslím. Ale přeji Ti, abys byla také tak šťastna. Něco je jisté, drahá Eminko, že může být člověk blaženým, když má toho, koho miluje. A jak je to hezké u večer, když tak spolu něco čítáme! Ratibor vždycky spustí rolety, aby nám nikdo nezevloval do oken, já obléknu svůj růžový župánek — Ratibor sám pokaždé mě zapíná — vezmu si čepeček na hlavu, snesu večeři na stůl — ani mi někdy není do jídla, jak mám o všecko starost, a jen aby Ratiborovi chutnalo — pak to honem uklidím, a mužíček vytáhne něco ze své knihovny a čteme. A vidíš, ve všem je děvče chytřejším, když je vdáno. Některým knihám rozumím teď docela jinak, než dříve. Dříve mi některé věci připadaly tak hloupými, teď vidím, že má všecko smysl.

No, myslím, že jsem Ti toho napsala dost a dost, a tak tedy se nehněvej, že jsem se Ti posud neokázala. Vlastně máš přijít ty ke mně, ale prosím Tě upřímně, teď ještě k nám nechoď, až

takhle asi za týden. Nemáme ještě všechno v pořádku.

Jsem Tvá upřímná, Tebe vroucně milující přítelkyně

Božena Makovičková,
roz. *Kulihrášková.*

Post skrip.: Až bude mít ten váš kanárek mladé. to bych Tě o jedno prosila.

*

Nejdražší Eminko!

Tuze ráda bych s Tebou mluvila, drahá Eminko. Mám tak ledacos na srdci, co bych ráda pověděla, a je to mrzuté, že tu máme v domě neštovice a že Tě k nám nechtějí pustit.

Když si pomyslím, že jsem už celý měsíc vdána! V prvních dnech bylo mi náramně podivné, když mi všichni říkali: milostpaní — až jsem se někdy styděla — ale teď pomaloučku uvykám. Ale také jsem už plakala, drahá Eminko! Musím říci, a také to jednou poznáš, že není lehká věc býti ženou a hospodyní, totiž že není tak snadno vyhověti mužům. Zdá se mi, že má Ratibor rozmary, jak říkáme, ale neměl by si ty rozmary schlazovat na mně! Vidíš, sotva si na to vzpomenu, už pláču! Stalo se mi asi třikrát nebo čtyrykrát — pochybuji, že to bylo vícekráte — že jsem utrousila do polévky o zrnko soli více. No, co pak na tom, Eminko, viď? Ale Ratibor hned se zakabonil. Vlastně poprvé ne, ani podruhé, to mě pohladil po tváři a řekl mi: Ženoušku, utrhla se

ti ruka se solením, podruhé dej raděj o zrnéčko méně! — No víš, Eminko, takovéhle připomenutí si dám líbit. Podruhé to také prošlo, ještě se smál. Potřetí už mlčel a polévku nedojedl; já mu nechtěla nic říci, ale mrzelo mne to — a tuhle posledně — bylo to včera — už vstal od stolu a povídá mi rozmrzele — ale jak rozmrzele! —: No, ženuško, s tou solí nemusíš provozovat takový luxus — já bych tu polévku taky někdy rád jedl!

Zrovna jsem se zajikla, když jsem tohle slyšela, věř mi, Eminko! To byl zcela jiný hlas, než jindy, to byl pohled strašlivý! Pro trochu soli! Šla jsem a v kuchyni jsem trochu plakala a maso jsem poslala do pokoje po Rézi. A myslíš, že mě po obědě odprosil? Toto! Dal si přinést do svého pokoje černou kávu, a když odcházel do ouřadu, políbil mě jen tak jako z donucení. Byla bych Ti psala hned včera odpoledne, hned jak se to stalo, ale nemohla jsem pro pláč. A to je měsíc po svatbě! Je mi náramně smutno, pomyslím-li, že by to mělo jíti tak dále. Slýchala jsem sice někdy, jak dělají mužové rámus, když jim nějaké to sousto není po chuti, ale že by to bylo tak zlé, jak to udělal můj Ratibor, nemyslila jsem.

Prosím Tě, když ke mně nemůžeš, piš mi aspoň, drahá Eminko, to se mi zavděčíš a mně se odlehčí, když budu číst několik řádků od soucitné duše. Já Ti pak také hned odpovím.

Jsem Tvá nejupřímnější přítelkyně

Božena Makovičková.

Douška. Prosím Tě, Eminko, nech tu slanou polévku mezi námi. To víš, tak brzy po svatbě...

*

Nejmilejší Eminko!

Odpusť mi, že jse Ti na poslední dopis hned neodpověděla, byla jsem trochu churava. Myslím, že to byla migréna. Myslím, že budu teď churava častěji, drahá Eminko, a pláču náramně často. Nejsem tak šťastna, milá Eminko, jak se mi s počátku zdálo, a nejzoufalejší je, že trpím často pro samé takové hlouposti, o nichž by se nemělo ani mluvit. Zklamala jsem se poněkud ve svém muži. Muž! Věř mi, Eminko, teď teprv cítím všecku tu tvrdost, jaká z toho slova vyznívá! Zdá se mi, že se Ratibor za svobodna přetvařoval. To bylo nějaké lásky, to bylo slibování — a je pravda, krásně to po svatbě začínalo. Ale, milá Eminko, oči bych si vyplakala, pomyslím-li, jak bude dále.

A příčinou všeho mého neštěstí v manželství bude jídlo, věř mi, jen jídlo! Je to hrozná věc, a svědčí přece jen o veliké necitelnosti a sobeckosti mužů, že pro jídlo mohou býti tak nesnesitelni. Můj bože, vzpomínám-li si, co všecko se mamince doma nepodařilo, a jak tatínek pěkně jedl, a když nejedl, aspoň nic neříkal — to si maminka dávno tak zařídila. Ale Ratibor je zcela jiný. On má hrozně pedantské mínění v některých věcech. Pekla jsem tuhle husu. No, já myslím, když je

husa půldruhé hodiny v troubě, že může být měkká, a měla by být měkká. Jakou jsem si dala práci, abych ji krásně rozkrájela a na mísu upravila! Měla jsem až mozoly na prstech, jak jsem na nůž tlačila, a pak jsem ji tedy přinesla do pokoje. Ratibor si vzal stehýnko, ale hned je vrátil, sotva do něho krojil. Pak si vzal prsíčka — ale šla také zas do mísy. Konečně si vyhledal podpažek a chtěl jíst. Ale jedva že zaryl do pečeně nůž, již jej zase vytáhl, udeřil jím o stůl a vykřikl: U všech čertů, toť je houžev a ne pečeně! — Přiznávám, že byla husa trochu tuhá, to je pravda, ale musí z toho být hned křik? Ale Ratibor spustil! Co prý tedy má jíst, když je polévka jako krušec a husa jako kůň! Co prý má žena na starosti, že nedovede uklohnit — považ, Eminko, uklohnit! — ani ten oběd! On prý celý den pracuje jako blázen — to je jeho věc, jak pracuje — a pak prý přijde a nemá co jíst. Toho prý se nejvíce obával, jak to bude s kuchařením! Považ, to musím slyšet za sedm neděl manželství, to musím slyšet já, kteráž jsem chodila celé čtyry neděle do hotelu „u Štěpána“ na vaření! Což pak si berou muži ženy jen pro vaření? To by jim stačily kuchařky. Můj bože, co má děvče ještě všechno umět? Maminka vždycky říkala, že sotva stačil čas, abych se tak trochu naučila frančtině — a musím se přiznat, že za pět let nemohla jsem se mnoho naučit; abych se oblomila na klavíru — prosím Tě, šest let klavíru,

může člověk za tu dobu všecko spolknout? — a jen že jsem tak ještě dochodila ten kurs pro vyšívání! A teď, co se ode mne všecko požaduje! Vždyť to přijde samo sebou, to se člověk naučí potřebou! Mohla jsem se naučit kuchařiti ze knih? A neměla jsem to andělskou trpělivost, když jsem chodila čtyry neděle ke „Štěpánu“? Nemohla jsem mu to smlčet a řekla jsem Ratiborovi, jak dlouho jsem k Štěpánu chodila, a tu se dal do smíchu, ale do smíchu tak zuřivého a urážlivého, až jsem se před Rézí styděla! To prý je zrovna tak, jako kdyby se hodinář učil čtyry dny řemeslu a pak se udělal mistrem — odpověděl mi Ratibor, který v prvních dnech nemohl se mne dost naobjímat a to ostatní — ano, už je to venku! Pro tohle jsme my ženské dobré, to umějí být páni zdvořilými — ale když se jim zdá, že se několikráte po chuti nenajedli, ztropí křik, až se člověk stydí.

A co mi ještě řekl! Že prý by všechnu tu mou frančtinu i s hrou na klavír daroval někomu, kdo by ze mne udělal dobrou kuchařku!... Ale pak jsem nemohla dále jíst. Hořklo mi všechno v ústech, musila jsem vstát a odejít do ložnice, abych se vyplakala. A když jsem se tak podívala na ty pokryvky na postelích, když jsem si vzpomněla na ty první dny a večery našeho manželství, bylo mi tak smutno, tak teskno u srdce, že jsem si div nezoufala! Tak se může změnit muž za sedm neděl. Tak to může začít a takhle to končí. Nebo musím se Ti svěřit, drahá Eminko,

zdá se mi, že jsou naše líbánky již ty tam! Ratibor již není takový, jaký býval, ano, on mi nyní na „dobrounoc“ dává již jen jednu hubičku, a pak usíná teď každodenně d ř í v e než já — ano, drahá Eminko!

Něco jsem si umínila: tak dlouho, dokud to půjde, budu trpět, ale až to překročí míru — vrátím se k rodičům. Můj bože, t a k h l e jsem si manželství nepředstavovala! Pro tuhou husu!

Jsem Tvá upřímná, ale nešťastná přítelkyně

Božena.

Post škri: Prosím Tě, Eminko, až budete u vás péci husu, podívej se na hodiny, jak dlouho to trvá, než je dost. Já ji tak hned péci nebudu, ale jen pro všecko.

*

Má nejdražší, nejmilejší Eminko!

Ani nepamatuju, kdy jsme se viděly naposled, a tenkráte jsem byla všechna roztržitá, poněvadž Jsi padla do naší domácnosti po výjevu, jaký zase ztropil můj muž. Styděla jsem se tehdáž, abych Ti povídala, co se přihodilo, nyní se Ti mohu svěřit.

Poručila jsem tenkráte mejt okna — víš, jak mě maminka vedla vždycky k čistotě — a Rézi se trochu pozdržela a dala se do oken teprve k poledni. Ratibor přišel domů po poledni, jako obyčejně, ale sotva vstoupil do pokoje, strhl křik.

Jaký prý to je nerozum, v takový listopadový den mejt okna! To prý se má topit, a zvláště v jeho pokoji prý se mělo zatopit, když vím, jak mnoho má práce. To prý by se člověk zbláznil, když se těší na teplý pokoj, a přijde domů a má okna vysazena, a v pokoji vlhko a zimu jako v psinci. A tak to šlo dál, až do oběda. Můžeš si pomyslit, jak se mi dovařoval oběd při takovém rádění! Uhlí ne a ne hořet, nákyp v troubě ne a ne se zvednout a z masa mi bylo úzko, jak se nedovářelo. Bylo stále tvrdší a tvrdší. To se rozumí, když už měl Ratibor jednou záminku, že nepřestal láteřit, a při obědě teprve mi toho napovídal. My ženské jsme prý k zoufání — v prvních dnech t o h l e neříkal — na nic prý nepamatujeme, aby se dělo v pravý čas. Když prý už chceme mejt okna, ať se to udělá hned, jak on odejde, a pak ať se zatopí. Já nevzala sousta do úst, nemohla jsem, jak se mi lítostí hrdlo stahovalo. A když už se řítí na někoho nehoda, nepřichází sama. Pak jsem mu vařila kávu a nalila jsem na ni nedopatřením vodu, v níž si rozpustila Rézi sodu na vyprání několika zástěr. Nu, teď byl teprve jako rozpoutaný — vidíš, jak si na to vzpomenu, musím plakat. Na toto psaní stále mi kapou slze. A to nejsme ani čtyry měsíce spolu!

Ale nejen to, já musím odnášet i za Rézi, co ona udělá nebo neudělá. Říkám mu vždy: vyhubuj si Rézi, když ti to ono špatně udělala, nebo když je nedbalá; ale to Ti máš pravé dopuštění.

Postaví se Ti pak do takové vážné posice a spustí: Poslyš, ženuško, já nemám s Rézí co mluvit, neřku-li s ní se vadit! Ty jsi hospodyně, tys mi odpovědna za všecko, co se v domácnosti děje! Ty máš dohlížet, aby řádně uklízela, aby metla, kde se mésti má, a aby mi nerozsypala popel po celém pokoji, když jej z popelníku vybírá — chceš-li příklad! Kam by to vedlo, kdyby se měl člověk vaditi taky ještě s čeledí! Co komu svěřeno, toho si má hledět! Já si musím vychovati tebe, ty si vychovávej službu. Pamatuj si, jaká paní, taková služka!

To víš, Eminko, já jsem celá hořela, když jsem pomyslila, že tohle všecko Rézi poslouchá, jak se jí pán ujímá. On si mne vychovává! Mýlí se, myslí-li, že si mne takhle vychová — já jsem, chvála pánubohu, řádně vychovaná z domu, a vím, že vždycky maminka říkávala: no, kdo naši Boženku dostane, dobře pochodí. Já mluvím francouzsky — to se rozumí, s Ratiborem ne, ten necita mi vždy říká, že by si přál, abych mluvila tak dobře česky, jak špatně mluvím francouzsky — věř mi, praskla bych! — Já hraji na klavír — ovšem teď nemám tolik času, jako dříve doma, a už mne to taky ani tak netěší — co pak ještě mám vědět? Je Ti to strašlivé, a jsem už skoro celá nervosní z toho, když on začne s tím hospodářstvím! To prý je první povinností ženy, když zrovna není hraběnkou anebo milionářkou, která může mít stádo služebnictva! V tom prý nás matky

špatně vychovávají a mužové prý pak to špatné vychování odpykávají.

Co ti mám ještě psáti, drahá Eminko! Vím, že Ti zasazuji jednu ránu za druhou, neboť Ti ukazuji, jak nešťastné manželství může být souzeno i děvčeti nejlépe vychovanému, a tohle všecko může Tě taky potkat. Máme snad chodit celý den s hadrem v ruce po domě? Máme pořád jen uklízet, utírat a oprašovat? To je celé povolání ženy? K čemu pak jsou služky? Zač pak já platím Rézi šest zlatých měsíčně a šesták na večeři s pivem? Abych za ni pracovala a se špinila?

Nepřeji Ti, abys byla starou pannou, milá, drahá Eminko, ale nežli takového divousa mít, jako já — radš zůstaň do smrti svobodna! Můj bože, já si vypláču oči z hlavy! Navštiv mne, až budeš moci, ale prosím Tě, nemluv nikdy na mne francouzsky, když je při tom Ratibor. To jakoby ho na šídla bral, a pak se vždycky posmívá, že prý říkáme: K*ch*ondición! Mluvíme prý tak francouzsky, jako ten žid, co říká: kchobyla kchopla kchopytem kchočího do kcholena! Tak si to pamatuj, prosím Tě.

Zůstávám Tvoje upřímná, ale nešťastně provdaná přítelkyně

Božena.

P. S. Jak je mi teď protivné, že se musím podpisovat: Makovičková!

*

Má drahá, dobrá Eminko!

Sedám, abych Ti zase několik řádků napsala — když k nám tak dlouho nepřicházíš — ale sedám v slzách a nehněvej se, když některé slovo bude rozmazáno, že ho nepřečteš. Slavím dnes jubileum — jsem totiž právě šest měsíců provdána — ale to je smutné jubileum! Myslila jsem si: když je tak památný den — a šest měsíců mého manželství je jistě něco památného, divím se, že jsem to přečkala — uděláš Ratiborovi — už pláču zase — něco dobrého. Koupila jsem svazeček chřestu — to víš, teďka špargle, jsou až odněkud z Portugalu a tedy drahé — a pěkně jsem je udělala, omastila, a po mase přinesla jsem je na stůl. Tos měla vidět, jak Ratibor koukal! Ptal se, co to znamená, a když jsem mu připomenula, že slavíme půlleté jubileum, usmál se a povídá: No, když tě to těší! Měla jsem radost, že mu přece jednou vyhovím, a doufala jsem, že při tom nastane nějaký příznivý obrat a že bude manželství naše šťastnější. Ale když si vzal Ratibor špargli na talíř, začne pojednou každý kousek obracet, oškrabuje z toho smaženou strouhanou žemličku a konečně se zeptá: Kde pak má ten chřest h l a v i č k y? — Hlavičky? ptám se já? To kostrbaté, co je nahoře? Ty jsem uřezala, to je nezralé, zelené, to není k jídlu... Ale, Eminko, tu se na mne Ratibor podíval a ušklíbl se tak, že mi bylo, jakoby do mne nůž vrážel. A pak vykřikl, a hlas se mu třásl: Tys uřezala hlavičky

chřestu? Viděla jsi už někdy vařený chřest? Jedla jsi chřest? Slyšelas někdy o něm? — A než jsem se mohla vzpamatovat, hartusil dále: Inu pro Krista Pána, já bych se zastřelil! Ona uřeže chřestu hlavičky! — A vyskočil Ti, přiskočil ke dveřím do kuchyně, vytrhl je, zavolal na Rézi, a když celá ustrašená přišla do pokoje, ptal se jí klidně sice, ale já slyšela, co v jeho hlase hřmělo: Rézi, viděla jste, jak paní krájí hlavičky chřestu? A Rézi na to: Neviděla, milostpane, já věšela celé dopoledne prádlo. — To je vaše štěstí! odvětil Ratibor zlostně a pak ukázal na misku se šparglem: Odneste to, abych se nezlobil...

Rézi odnesla špargl, a já myslila, že mi srdce upadne.

Pak jsme jedli dále — ale jaké pak to bylo jídlo! Nepromluvil již ani slova a po obědě vešel hned do svého pokoje, hodil tam sebou na kanape, až visutá lampa na stropě zachrastila, a četl noviny. Mne si nevšiml, a když jsem pila po obědě kávu samotna, pořád mi jí v šálku přibývalo, jak jsem do ní plakala.

To jsem měla jubileum! A kdo ví, co bude večer, až přijde z kanceláře.

Pro boha živého mi pověz Eminko, jak pak vy vaříte špargl? Viď, že mu také uřezáváte hlavičky?

Můj bože, můj bože — a to jsem chodila čtyry neděle k „Štěpánu"!

Už ani pro pláč nevidím, jak se podepisuji, že jsem Tvá nejupřímnější, ale nešťastná přítelkyně

Božena.

Ještě něco! Prosím Tě, Eminko, nevíš, zdali se zajíc škube nebo se paří?

*

Nejdražší Eminko!

Ty víš dobře, drahá Eminko, v jakém jsem teď stavu, ačkoli takovým věcem nerozumíš a také se Ti to před svatbou nemůže přihodit a pak vůbec Ti nepřeji, aby ses toho někdy dočkala. Víš, jsou to smutné konce krásných začátků a pak si ještě vezmi, v jakém jsem já nešťastném spojení živa. To však můžeš vědět, že v takovém postavení musí se každá ženská šetřit, a je také povinností všech mužů, aby se jemně chovali. Já nemluvím o nějakém shovívání, poněvadž vím — a Ty také budeš stejného mínění — že nikdy žádná žena ani nemůže zavdat příčinu, aby s ní byl manžel nespokojen, zvláště však ne, když je tak rozumně a pečlivě vychována, jako na příklad my. Ale ovšem, to musí být jemnější muž, než je můj Ratibor — — bohužel, že to tak musím říci, ale před Tebou již nemám žádného tajemství. — Už jsem Ti tak mnohokrát ledacos poradila ze své zkušenosti, když jsem s Tebou mluvila, dnes Tě mohu zase na něco upozornit, o čem abys přemýšlela, velice Ti kladu na srdce.

Nevím, jaký je Tvůj Soběslav, ale dej si všechnu práci, abys vyzkoumala, j e-l i t a k é t a-

k o v ý b l á z e n, c o s e k n i h a č t e n í t ý k á, jako můj Ratibor.

Dost těžce jsem nesla a nesu dále, že tolik času promarní stálým ležením ve knihách, místo co bychom si pěkně mohli něco povídat nebo dámu hrát, ale neříkala jsem nikdy nic. Ať si čte, když ho to těší, a ať si vyhazuje peníze za knihy, má-li jich tolik. Ovšem, dostane-li člověk děvče s desíti tisíci, jako jsem byla já, je pak lehko vyhazovat peníze za potištěný papír. Víš, že když se jednalo o kupování nábytku, a tedy také tak zvané b i-b l i o t é k y, že jsme s maminkou navrhovaly co nejmenší, jen tak pro okrasu pokoje. Ne, Ratibor musil mít almaru jako varhany — a naplnil ji sotva do polovice, když tam všechny své knihy srovnal. Ale teď už je almara plna, jako u antikváře, a pořád ještě kupuje knihy, a nevím, kdy tomu bude konec. Říká ovšem, že na to obrací všechen honorář, jejž dostává za své literární pokusy — nevím, co tím myslí: literární pokusy — ale mám strach, aby nenakoupil knih za všecky m o j e peníze. No dobře tedy; mlčím, ať kupuje knihy — ač si myslím, že to nemá žádnou cenu, když to všecko sestárne — jen si vzpomeň, že můj strýc Severin nezabaluje do ničeho jiného cerbuláty a párky, než do takového potištěného papíru. Ale c o on také chce, Ratibor? I m n e donutit, abych v tom hledala zábavu, a abych prý všechny p r á z d n é chvíle věnovala čtení, poněvadž prý jen tím člověk se vzdělává. Já myslím, co se na mně

vzdělat dalo, to že se vzdělalo, dřív než si pan Ratibor pomyslil. A jako bych měla nějaké prázdné chvíle! Ale i kdyby, což je to nějaká rozkoš, mořit se pořád čtením? Však já jsem se už něco načtla za svobodna — vždyť se pamatuješ na ty ročníky „Beilagen zum Bazar", s těmi pěknými novelami a obrázky — to jsem všechno přečetla doma, a Luisu Mühlbachovou jsem také přečetla — kdo ví, zdali on ji četl! A tu on Ti tedy začal s takovou politikou brzy po svatbě. Kladl mi knihy na stůl a nic při tom neříkal. Já zas mu je strkala do almary a neříkala jsem taky nic — až se mne jednou zeptal: Nu, jak se ti líbí Božena Němcová? — Koukala jsem na něj chvilku, poněvadž jsem nevěděla, o kom mluví. A on zase: nu, já myslím, jak se ti líbí „Babička"? Teď jsem věděla, že to byla kniha, kterou mi nějaký čas před tím položil na šicí stolek. A když slyšel, že jsem knihu nečetla a že jsem nečetla žádnou z oněch, co mi je kladl na stolek, neřekl nic, ale pohleděl na mě tak, ale tak, a pak šel do svého pokoje, zavřel za sebou, a já slyšela jen polohlasné — a zrovna jako zoufalé, věř mi! — zamumlání: můj bože, bože — husa, husa pro celý život! To jsou ženy — to jsou budoucí matky! — Dělala jsem tenkrát, jako bych nevěděla, co si povídal, protože mi to neřekl do očí, ale můžeš si pomyslit, jak mi bylo! Platila-li ta „husa" mně — a já myslím, že platila — tedy uznáš, že do smrti nemůže být řeči o smíření!

Tak vidíš, jak při všem svém snažení nemohu mu vyhovět: není spokojen s vařením, posmívá se mi, že neumím francouzsky, spustím-li na klavír, oblekne se a jde z domu, a není mu vhod, že nemařím čas čtením!

Vypozoruj si dobře Soběslava, drahá Eminko, ať nepláčeš tak, jako já! Hlavně co se těch knih týče — Ratibor mluví vždycky o literatuře — vyzvěď, jak o nich Soběslav soudí, nebo budeš mít muka do smrti.

Je mi tak lítostivě u srdce, zpomenu-li si na domov! Jak to bývalo krásné! Tatínek s maminkou hrával večer v karty a o knihách nikdy nemluvil. A co se při hře nasmáli! Já si to představovala také tak, ale zklamala jsem se. Měj se dobře, Eminko, a máš-li ve svém notenbeheltru „Klosterglocken", půjč mi je. Ztratily se mi nedávno, nevím kam, a já bych si je tak ráda zahrála.

Těším se, že Tě brzy uvidím, a jsem Tvá upřímná

Božena.

Douška: *Máš-li* snad i „Gebet der Jungfrau", pošli mi to taky. Při tom se člověk může vyplakat.

*

Nejmilejší Eminko!

Tak Ti zas píšu poprvé, sotva se mohu na posteli posadit. Už to beztoho víš, že k nám přiletěla vrána — víš, to se tak říká — a máme synáčka. Byla jsem nemocna, nepřála bych Ti tu

zkušenost, ale teď je mi už dobře. Také mám veselejší život. Každou chvíli nějaká návštěva a pak je u nás maminka a vaří. Ratibor je teď mnohem mírnější. Má radost z chlapce a stále mu říká: ty moje živobytí, ty moje štěstí! Jen s tím protivným čtením se nezměnil. Kluk sotva kouká, a už mluví Ratibor o tom, jakou mu koupí za rok knížku a jak s ním bude slabikovat a tak dále. Jakoby chudáčka nečekalo dost velké trápení ve škole! S vařením maminčiným je spokojen — to se divím! A mne vždycky objímá a ptá se, co mi má přinést. Jak Ti říkám, jako milius! Ale neobešlo se to bez rámusu! Maminka chtěla vzít kojnou, Ratibor ani slyšet o tom a pošťouchl i doktora, aby proti kojné mluvil — doktor to prorazil, víš, jak oni mají vždy pro všecko vytáčky a výmluvy. Jsem prý silná dost. A pak se jménem! To bylo hádek, než se kluk pokřtil! Mně se líbilo R o b e r t a mamince také, ale Ratibor byl proti tomu a chtěl mít Břetislava — a také svou vůli provedl. Ubohý chlapec! Ne dost na tom, že se jmenuje nadosmrti M a k o v i č k a, ještě ke všemu B ř e t i s l a v! Ale já a maminka říkáme mu Robert — ovšem, když při tom není Ratibor.

Tak odpusť, kluk už zase křičí, má hlad. Ještě k nám nechoď, drahá Eminko, páchne to u nás všecko karbolem a jalovcem. Budu Ti zas brzy psát. Do té doby jsem Tvá upřímná přítelkyně, nyní mladá maminka

Božena Makovičková.

P. S. Klavír mi strčil Ratibor do alkovny a na jeho místo postavil klukovi postýlku. To se ví, můj klavír musil ustoupit, jeho bibliotéka ne. Však až budu chodit, já to přestavím. Ještě něco! Ty, tohle s tím Břetislavem si pamatuj a vyjednej si to se svým Soběslavem před svatbou — mně to tenkrát nenapadlo! S bohem!

*

Nejmilejší Eminko!

Vidíš, Eminko, Ty jsi ošklivá, že na mne tak docela zapomínáš — nebyla jsi u nás už celé dva měsíce. Nu, když se to vezme kolem dokola, nemohu Ti ani tak mít za zlé, že se Ti k nám nechce, protože je s těmi malými dětmi náramný kříž a pro svobodné děvče není to docela nic pěkné podívání. Pořád to křičí a každou chvíli aby to člověk převinoval. To bůh ví, kde se to v těch dětech bere, pořád jsou švrňata mokrá a já jsem už celá zoufalá — není plinek k dobrání! A to jsem vlastní matka! Proto pochopuji, že se Ti na to nechce dívat. Já sama, když pomyslím, že bych byla měla mít takové pískle za svobodna — ale to víš, to se nemůže ani stát — jistě bych se s tím byla zbláznila. U nás to vypadá jako v sušárně. Kde jaká židle, kde jaký stůl, kde jaká rohatinka nebo věšák, všude se suší pleny. A nejen že to dá tolik práce, ale ještě musím zakoušet neuznalost. Víš, jak jsem Ti psala a pak také povídala, že byl Ratibor po narození Břetislava — Ježíš Marjá, to

je jméno, to je jméno! — jako milius. Byl, to je pravda, ale dlouho to netrvalo! Už zase spouští bandurskou a nemá pražádný ohled, že tu běží o jeho syna. Tak na příklad s těmi plenami. To Ti tuhle už nebylo nikde místečka, kam by se pověsily, aby vyschly, a tak tedy jsem jich několik dala také do pokoje Ratiborova. Má tam slunečnou stranu a myslila jsem, že tam uschnou nejdříve. Navěsila jsem je na okna, na lenochy židlí a několik na takovou malou štelážku na knihy — to víš, jeho bibliotéka už mu nestačí, každou chvíli se přihrne truhlář s ňákou novou šibenicí na ty zbytečné knihy. No dobře. Pak se na to nějak trochu zapomnělo a najednou přišel Ratibor v poledne domů a přivedl si nějakou návštěvu, pána, spisovatele jakéhos, jak jsem se později dověděla. No ale ten Ti způsobil rámus pro to prádýlko! Přišel najednou ke mně do pokoje s náručí plenek a hodil je všecky na podlahu, a podíval se na mne tak, jakoby mě chtěl probodnout. Byl zlostí bledý, ale neříkal nic. Vrátil se do svého pokoje, a pak jsem slyšela, jak tam s tím pánem mluví. Už jsem tak tušila nějakou bouři — a neklamala jsem se. Když neznámý pán odešel, přišel Ratibor znova a teď začal. To prý si vyprosí, aby se mu hadry rozvěšovaly po pokoji. To prý by tak scházelo, aby se mu v jeho pracovně sušilo prádlo. Jaká prý to jest ostuda! Přivede si hosta, s nímž má důležité jednání — ráda bych věděla, jaké! — a nemohou si sednout na židli ani na

pohovku; kam se podívali, všude mokré pleny — a některé ani ne čisté!

Jen jsem se tak trochu osmělila říci mu, že nebylo nikde místa a že je to pro Břetislávka — tím ho ještě vždy ukrotím — že bych neměla chuděrku do čeho zabalit; ale tu se Ratibor rozkřikl: „To není žádná omluva! Kam pak bys to věšela, kdybychom tak měli šest dětí, co! To byste pokladly také zábradlí u schodů a snad bys věšela ty hadry i na lampu a na obrazy!“ (No, já bych se poděkovala za šest dětí; zkusím už s tímhle jedním jako mučednice!) A tak to šlo dále. „To jest ostuda, nesmím si nikoho domů přivést, když se mi takhle pokoj čalounuje! Co si pak lidé pomyslí! A ne dosti na tom, že znešvaříš pokoj, pověsíš to i na šteláž s knihami, ani těch mi nešetříš!...“

Dořekl, vešel do svého pokoje a práskl za sebou dveřmi, až se dům otřásl. Pro tohle jeho mlácení dveřmi dostaneme ještě výpověď, uvidíš, Eminko! A ty knihy — to je vždy jeho poslední slovo! Já, moje maminka, tatínek, Břetislávek — všichni bychom mohli pomřít, to by jím nehnulo, ale před jeho knihami aby měl celý svět rešpekt! Vždycky si myslím, že snad Ratibor ani nemá dobrý rozum, co s těmi knihami nadělá. Vždyť je to potištěný papír! Nic jiného! Myslívám si vždycky, že se měl Ratibor učit knihařem, když jsou mu ty povídačky tak nade všecko, a ne studovat na doktora. Myslím si, že

kdo je doktorem, má už všechno vědět ze školy a do smrti nemusí číst žádné knihy. Ale Ratibor se asi špatně učil a teď mu to v ouřadě schází — musí dohánět. Můj bože, co já se napláču, když si tak vzpomenu na to pokojné živobytí doma! Tatínek nevzal knihu do ruky celý rok — ani jsme žádných neměli — a je přece městským radou, a městští rádové také snad nejsou žádní bulíci — že to tak musím říci!

Měj se dobře, drahá Eminko, a piš mi aspoň, když k nám celý čas nejdeš. Já pořád na Tebe vzpomínám a závidím Ti, že jsi ještě svobodna. Věř mi, těch několik krásných neděl po vdavkách nestojí za ten dlouhý, strastiplný život pozdější — věř, mám z toho smutnou zkušenost!

Tvá upřímná, stále uplakaná

Božena.

Posts: Kript: Teď pochopuji, proč se vždycky nadělá tolik řečí, slaví-li někdo stříbrnou nebo zlatou svatbu. Vždyť je co říci, vydrží-li to žena s mužem pětadvacet nebo dokonce padesát let! Já bych si toho ani nepřála!

*

Má nejmilejší, mnohem šťastnější Eminko!

Zase tak dlouho nepíšeš, milá Eminko — inu, vidím, že na mne zapomíná celý svět, i lidé, o nichž bych si to do nejdelší smrti nebyla pomyslila. A tak jsem docela opuštěna a vydána na milost a nemilost svému muži, Ratiborovi.

Ratiborovi! Jindy se mi to jméno tak líbivalo, zdálo se mi tak rytířským, romantickým — ale teď mi připadá tak hromotluckým, hřmotným, jakoby se psalo s desíti *r*! Rrrrratiborrrrr!

Ach, já se Ti napláču, Eminko! Odjakživa jsem slýchala a také někdy četla, že manželství bezdětné nebývá šťastné, ale jednu věc vím nyní docela jistě: jsou-li děti, není manželství také šťastné! Myslíš, že si teď všímá Ratibor taky trochu mne? I toto! Sotva přijde domů, hned letí ke chlapci, popadne ho, líbá ho, hraje s ním, tancuje s ním po pokoji — a mě odbude takovou nemastnou, neslanou hubičkou! Tuhle už jsem se nemohla zdržet a dala jsem se do pláče, když jsem viděla, že jsem pátým kolem u vozu. A Ratibor na mne spustí: Co brečíš? Víš, jindy neříkal „co brečíš“, to byl jemnější, něžnější. Nemohla jsem samým vzlykotem skoro ani odpovědět, ale konečně přece jsem mu to řekla. To jsi ho měla vidět! Dal se do takového jízlivého smíchu a spustil: Ale ženo, ženo milá — (na začátku říkával ženuško, a ani to mu nebylo dost jemné, vymýšlel si ženulinku, žendulinku, ženoušk a atd.) — snad bys nežárlila na to malé robátko! Vždyť patří nám oběma — (to si moh' nechat, to já taky vím) — je malé, bez pomoci, nemůžeme ho ani dost milovat. Jiná žena by byla šťastna, kdyby se muž takhle s dítětem obíral...

No, já si myslím, že se má každý muž s dětmi obírat, jenže všeho mnoho škodí. Ale v noci,

víš, to k němu nevstává, když pláče, to jsem já dobrá, abych s ním běhala po světnici a trmácela se. Pěkně se odstěhoval do třetího pokoje, aby ho ani neslyšel. Ano, muži, ti mají srdce! Kdo by si za svobodna tohle všecko byl pomyslil! To mu nic nebylo obtížným, žádná cesta dost dlouhá. Když mě doprovázíval domů, litovával, že nebydlíme na Strahově, aby mě prý měl co nejdéle. V největších parnech mi nosíval pléd nebo paleto až do Hvězdy, do Šárky, a kdybych ho byla denně třikrát poslala až do Libně, byl by tam šel. Ale jak nás mají, hned se změní! Ach, Eminko, dej si pozor se svým Soběslavem! Neoddávej se žádným snům, probudila bysi se strašlivě. A ještě jak je zlomyslný, Ratibor. Když vidí, že nemohu mařit čas knihami, strká mi aspoň nedělní „Národní", abych si přečetla fajleton. Četla jsem jej asi dvakrát, ale pak jsem poznala, proč mi to dává. To si tam vždycky ten spisovatel dobírá ženské, ale tak posměšně, tak uštěpačně, jakoby všemu na světě nejlépe rozuměl. Jmenuje prý se Neruda, je prý to starý mládenec — no bodejť, aby starý mládenec mluvil o ženských dobře! Ale Ratiborovi jakoby z duše mluvil. Ten se vždycky řehtá v neděli při snídaní, když čte noviny, až pod ním pohovka skáče. Já na tom nenalézám pranic k smíchu, spíše se zlobím, ač to za zlost nestojí...

Už zas je konec, musím dopsat, Eminko, kluk řve jako na louce — cucá si palec a má zlost,

že mu z něho nic neteče. Já Ti budu jako došek, než toho nenasytu odstavím, věř mi...

Prosím Tě, piš mi brzo, ať se aspoň s Tebou potěším. A buď ujištěna, že Ti co nejdříve odpoví

Tvoje upřímná

Božena.

Douška: Prosím Tě, kdybys mi tak mohla vyzvědět adresu toho Nerudy, já bych mu napsala několik řádek, ale to by měl dost, to by ho přešly žerty o ženských. Ať on si běhá s dítětem celé noci, ať on si je převinuje — to by něco viděl a zkusil! Takhle ono se pohodlně píše v lenošce, to vím!

*

Nejmilejší Eminko!

Tvůj dopis mě náramně překvapil, milá Eminko! Do smrti bych se nebyla nadála, že také Ty budeš proti mně. Já mám mít rozum, píšeš mi? Abych šetřila a nehněvala Ratibora, radíš mně? Inu, vlastnímu zraku jsem nevěřila, když jsem psaní přečetla. Takhle píše moje nejmilejší, nejvěrnější přítelkyně? Kde se to v Tobě vzalo? Tak daleko už Tě Soběslav přepracoval? Vždyť Ty ke mně mluvíš tak, jako bych křivdila Ratiborovi, a říkáš mi „dětino". Já nejsem dětina, víš, já jsem matka, mám už dítě a tedy také zkušenost. Až Ty budeš matkou — a jak nezkušeně a lehkomyslně koukáš do světa, můžeš se toho také dočkat — vzpomeneš si na mne a pochopíš, jak je nyní mně. Nepřeji nikomu nic zlého, věř mi, ale když

mi děláš takové kázání, dobře: vezmi si toho svého Soběslava, udělej mu každé pomyšlení — uvidíš, jak se Ti odmění!

A přece se na Tebe do opravdy hněvat nemohu. Jsi nezkušené děvče — bývala jsem také taková. Je to zvláštní, že se každému jinému na světě Ratibor líbí, že na něm nikdo chybičky nevidí. Tobě se ani nedivím, ale když i ona moje maminka má před ním jakýsi rešpekt; o tatínkovi ani nemluvím, tomu teprv připadá Ratibor jako náramný mudrc. Mluvit on umí, to je pravda, sama někdy nevím, kde se v něm všecko bere, a tím také každého opentlí. Ovšem, když mluví s maminkou nebo s tatínkem, tu rozpráví tak vážně, má tolik důkazů a důvodů, a maminka s tatínkem stále přikyvují. Ale kdyby ho znali jako já! Můžeš si pomyslit, že pro mne ty jeho „důvody" neplatí. Každá žena si musí udělat sama jakési zákony a těch se drží.

To je tak vše, co jsem Ti chtěla říci na ten Tvůj dopis, ač by toho bylo víc, kdyby ten kluk pořád neřval.

Víš, Eminko, s počátku má člověk z těch dětí radost, ale později to omrzí, omrzí! Nyní nemohu na piano ani sáhnout, a také by se mi tak chtělo hrát potmě, když mi je Ratibor strčil do alkovny. Vyšívati také nemohu a s frančtinou už je docela konec — zdá se mi, že ze všeho neumím už nic, co jsem se naučila. Zdá se mi, že jsem docela šťastně nevolila, když jsem si vzala Ratibora. Pro-

sím Tě, s desíti tisíci mohla jsem dostat někoho s jinším karakterem, a aspoň o jednu služku více. Není taky dobře, když se člověk řídí jenom srdcem.

Měj se dobře, Eminko, a piš mi brzo. Ostatně bys mě mohla zas jednou navštívit. — Břetislav je teď už způsobnější. Můj ty bože, Břetislav! Kluk jako dvoukrejcarová houska, a jmenuje se Břetislav! Zrovna tak, jakoby mu říkali Goliáš! Přece jsem neměla připustit, aby Ratibor provedl svou — měli jsme ho pokřít na Roberta. Však já mu mezi čtyrma očima jinak neříkám.

Tvá upřímná, ale trochu rozhněvaná

Božena.

P. S. Tu Nerudovu adresu jsi mi neposlala. Já na něj nezapomenu. Já mu budu psát. A to si jistě do fajletonu nedá, co mu napíšu!

Ještě něco. Prosím Tě, jak vy zaděláváte na knedlíky? To se zas tuhle Ratibor nastuchal, že jsou knedlíky jako klíh. A jak je zavářite? Do studené vody nebo do vařící?

*

Má nejdražší Eminko!

Vidíš, Ty jsi ošklivá, Eminko! Ty ses na mne hněvala pro ten můj poslední dopis a toho se musím dověděti od jiných lidí. Vždyť jsem Ti psala, že to tak nemyslím! A právě jsi mě opustila, když mi bylo útěchy nejvíc třeba. To jsem Ti zas měla krásné dvě zábavy s Ratiborem. To bylo brzy potom,

když jsem Ti odeslala poslední dopis. Už jsem Ti řekla a psala, že se mi to jméno Břetislav nelíbí, a podnes nepochopuji, jak mohl pan páter chlapce takhle pokřtít. Vždyť to není v žádném kalendáři. Tak jsem říkala chlapečkovi Robertku — ovšem, jen když Ratibor nebyl doma. A naše holka Rézi také mu tak říkala — to víš, kdyby ještě ta se mnou nedržela, byla bych jako prodaná. Tak se Ti jednou stane, právě v poledne, že přijde Rézi ke mně do pokoje a povídá: Milostpaní, jdu dolů pro vodu, máme ještě moučku pro Robertka? Nebudu ji kupovat? — Já se dívám do almárky, je-li tam v krabici ještě nějaká moučka — víš, ta Nestlova, ta je tuze dobrá — a ono je skoro tak na dně. Dávám tedy Rézi peníze a ona se tak nakloní nad chlapcem — zrovna si hrál s fialkovým kořínkem — a povídá mu: No, no, Robertku, on je ňáký žrout, tolik moučky spořádá! V tom se tak maně kouknu do dveří druhého pokoje, a na prahu Ti stojí — Ratibor. Víš, on chodí svým zvláštním vchodem, a tehda přišel tak tiše, že ho nikdo neslyšel. A podívá se na Rézi a povídá: O kom pak to mluvíte, kdo pak je to Robertek? Rézi se zapálila a já už tušila, co přijde. Zkrátka a dobře, Rézi vyplácla, že tak říkáme Břetislávkovi. Ratibor ji poslal dolů a pak spustil na mne, docela klidně na pohled, ale byl zlostí bledý, to jsem viděla: Ženo, toho jsem se do tebe přece nenadál, že ve své pošetilosti tak se zapomeneš, abys i služku naváděla k pitomostem. Chlapec je křtěn B ř e t i s l a v a Břetislav se

jmenuje pro každého! Byl bych se od tebe nadál lepšího porozumění, nemyslil jsem, že jsi tak nemoudrá. Činíš směšnou sebe tímto odporem, ale činíš směšným i mne před tou hloupou husou Rézi. Robert se ti líbí, ale krásné, čisté, české jméno Břetislav je ti odporné! Nuže, přihodí-li se mi to ještě jednou, uvidíš, jak zjednám tomu jménu platnost. Nehněvej mne a nečiň směšnou sebe, dceru poctivého českého Kulihráška!

Dořekl, odešel — a neobědval doma. Já Ti plakala do polívky, až mi talíř přetékal. A víš, co se dále stalo? Rézi musila z domu a Ratibor sám přijal novou služku, sám s ní všecko vyjednal a konečně jí řekl s důrazem: Zvláště si přeji, abyste pečlivě nakládala s naším Břetislávkem, spoléhám se na vás docela!

A já při tom stála jak školačka — taková ostuda, on si přijímá holku! Od té doby neříkám tedy Břetislávkovi Robert — když mi Ratibor dělá takovéhle násilí.

Než to druhé — to bylo ještě horší.

Bylo to před týdnem — právě půldruhého roku od naší svatby. Viď, to je doba! Myslila jsem si, když je tak památný den, že Ratibora o něco požádám. Když pořád chce, abych četla, tak jsem si umínila, že mu udělám radost, a také se mi po nějaké zábavě stýskalo. Dala jsem si záležet na obědě a po jídle tedy jsem ho prosila, aby mi předplatil „Gartenlaube“. Víš, tam jsou pěkné obrázky a hezké povídky. Ratibor se na mne

chvíli díval a pak se zeptal: A k čemu to chceš, ženuško? Inu ke čtení, povídám. — Ratibor mávl rukou po pokoji a okazuje na své knihy, povídá: A tohle ti nestačí, co já tu mám?

Inu víš, mužíčku, řekla jsem potom, když ty německé věci jsou přece lepší. Je to mnohem zábavnější.

Ratibor se zadíval na mne, zadíval se na knihy na almaře a na šteléžích a začal vážně, skoro hrobově: A to mi povídáš ty, dcera českých rodičů, Božena Kulihrášková, žena Čecha, matka české rodiny? Ty se neostýcháš vynášeti německé věci nad naše? Byť to i doslova pravda bylo, neměla bys to říci, ale ono to není pravda! Máme již, chvála bohu, českou literaturu, máme zdařilé, vynikající věci téměř ve všech oborech, a tobě to nestačí? A takovýmto ženám, jako jsi ty, je svěřen osud národa našeho? Neboť na ženách, na našich matkách záleží, aby vychováno bylo zdárné plémě! Co zmůže škola, co zmůže všechna práce spisovatelů, náš politický zápas, když ženy tvého postavení, tvých povinností budou takhle smýšlet a takhle mluvit! Slyšelas někdy o Polkách? Slyšela jsi o Vlaškách? A s tebou jsem se spojil, abych založil českou rodinu — myslil jsem, že tě dobře prozkoumávám, a přece jsem se tak omýlil. Toť je k zoufání!... Nuže, hlásejme pak vlastenectví! Zakládejme si na české rodině!

A takhle, milá Eminko, mluvil Ti ještě půl hodiny a hlas jeho se třásl potlačovanou zlostí. V ta-

kovém rozčilení jsem ho ještě nikdy neviděla. No, konec si můžeš pomyslit: „Gartenlaube“ mi necitelně odepřel a pořád mne týral tím vlastenectvím. Já si myslím, kde běží o zábavu, tam že přestává vlastenectví, viď? Myslím, že vlastenectví nejde tak daleko, aby člověk musil číst české knihy. Proč jich tolik píšou? Spisovatelé, bodejť! Proč pak se neučí nějakému řádnému řemeslu! Ale to se rozumí, každý chce jen pokojně sedět doma v lenošce a psát, co ho napadne. To je lehká práce a lehké výdělky!

Prosím Tě, nehněvej se, že Ti všecko to píšu, nerada bych Tě rozladila, ale chci jen, abys viděla, jaký je ten můj Ratibor — blázen, no, už je to venku! Tohle je bláznovství, to si nedám vymluvit! Ale má to tuze vážnou stránku, holenku. Je mi do pláče, když vzpomenu na toho nevinného drobečka, na Břetislávka, a pomyslím-li, že tyhle všecky přemrštěnosti bude Ratibor také do něho vtloukat! Já mu v tom pomáhat nebudu — ať si každý mluví a myslí, jak chce.

Tohle je můj život, milá Eminko, a to jsem půldruhého roku vdána. Nejen, že nikam nemohu, poněvadž to malé pískle mne od sebe nepustí, ale ještě musím poslouchat takovéhle kázání. Jsem z toho již celá dešperát. Je-li ten Tvůj Soběslav také takový národnosta — to Tě čeká pěkné živobytí!

Měj se dobře, milá Eminko, a navštiv mě, až budeš moci. Je mi někdy ukrutně smutno.

Tvoje upřímná

Božena Makovičková.

P: škr: Děkuji Ti za tu Nerudovu adresu, ale teď mu nebudu psát. Kdyby mě dal do toho fajletonu, nevydržela bych s Ratiborem. Ale nezapomenu mu to. Tuhle měl fajletón o samém jídle. No ano, jíst a pít, to oni umějí, muži, ale nám ženským jen se pošklebovat!

*

Nejmilejší Eminko!

Neodpověděla jsi mi do dneška na můj poslední dopis, a to mne velice mrzí, drahá Eminko! Je mi líto, že mě i nejmilejší moje přítelkyně opouští, a vidím, že měla pravdu stará naše chůva doma, která vždycky říkávala: „Když se ženská vdá, ztrácí své svobodné kamarádky, protože jsou v manželství docela jiné potahy! Ale za to zas pak vdaná žena panuje!“

Tu první polovici proroctví jsem staré Madleně nikdy nevěřila, a ona měla zatím pravdu. A tu druhou polovičku — s tím panováním — jsem jí docela jistě věřila, a to zas n e m ě l a Madlena pravdu, jak to všecko pozoruju. Stará Madlena byla s t a r á t l a ch a l k a, to vím dnes docela jistě. Já pěkně panuju! Musím se přiznat, že jsem si tak dělala naději, že budu „svou paní“, až se

vdám, ale jak už víš ze všeho, co jsem Ti kdy řekla a napsala, jsem zpropadeně smutná paní při tom svém tyranu, při Ratiborovi! Ach bože, milá Eminko, ono je to den ode dne horší, a věř mi, že ten život nepřečkám!

Kdybych si chtěla na vše postěžovat, co mě v manželství potkává, musila bych Ti psát každodenně, drahá Eminko, a ani bych nestačila, a Ty bys nestačila číst — ačkoli by to byla velmi, velmi poučná historie pro všechny vdavekchtivé holky na světě. Mohlo by se to pro ně i vytisknout — ty by se pak měly na pozoru před tím úlisným, dvorným plemenem mužským za svobodna! Ale nebudu Ti o všem psát. Nejen proto, že k tomu nemám času, když mám tolik starostí a práce s Břetislávkem — pro Ježíše Krista, jak mi vždycky je, když tohle strašlivé jméno musím vypustit z úst nebo napsat! — ale i proto, že bych se ani Tobě nezavděčila, neboť pozoruji, že nějak pozbývám Tvého přátelství — stará Madlena měla pravdu. Myslila jsem vždy, že bychom my ženy měly být co nejtěsněji spojeny, že bychom měly — jak se říká — táhnout za jeden provaz. Pak bychom se postavily mužům, pak bychom jim vyvzdorovaly! Ale takto, budou-li všecky tak jemnocitné, poddajné a trpělivé, jako jsem já, dopadne to s námi ovšem vždycky zle.

Dneska si nebudu mnoho stýskat! Jsem již tak na polo otupělá, vím, že Ratibora nepředělám, a polykám všechnu tu žluč, která mi do hrdla

vstupuje. Ale něco Ti dnes musím říci, abys viděla, že ten můj Ratibor nemá snad ani dobrý rozum.

Sotva jsem se Ti po narození Břetislávka — bože, bože, ti pohanští Čechové si dávali jména! — mohla na nohy postavit, už Ti hartusil Ratibor, aby se s dítětem chodilo na procházku, aby prý užilo co nejvíc čerstvého vzduchu, tím prý se okysličuje krev — a kdo ví, co ještě povídal. Chodila jsem tedy a chodím stále. Ale najednou zase mu chodím mnoho! Včera — celá se třesu, když na to vzpomenu — byla jsem s novou naší služkou na procházce a zašla jsem si k mamince domů, potom k tetě Vavřínkové a pak jsem se podívala k sestřenici Vackovic, víš, abych si prohlédla, jak mají vymalovaný přední pokoj, protože mě už dávno na to zvala. Věř mi, sotva jsem to všecko sběhala — je přece všady pěkný kousek cesty — a pak jsem se hnala domů, holka mi sotva stačila. No, nebylo zrovna tak pozdě, snad asi devět hodin — ale ani ne, tři čtvrti na devět mohlo být. Ale holenku! to bych Ti přála, abys byla bývala na mém místě — a sobě bych to také byla přála. Ratibor byl už doma, jakoby byl cítil, že já doma nejsem. Stál na chodbě přede dveřmi a mračil se ti, no, jako lidojed. On si totiž nevzal po obědě klíč od svých zvláštních dveří a nemohl teď domů. Ve mně Ti už tak trochu hrklo, ale dělala jsem jakoby nic a pozdravila jsem co nejpřívětivěji, ale sotva že zabručel: Dobrý večer! — No, bylo tři

čtvrtě na devět, nebyl to večer. Otevírala jsem prapomalounku — ani se mi nechtělo do pokoje, neboť už jsem si myslila, že Ratibor mlčet nebude. Ale drahá Eminko, zrovna se všecka třesu, jak si na to vzpomenu, co bylo. Jak jsme vešli, poručil holce, aby šla pro pivo — a považ si, poslal ji co nejdál mohl, aby brzy nepřišla, a když už ji nebylo slyšet, spustil najednou — a koukal, jakoby mě chtěl probodnout:

„Poslouchej, ženo, máš ty rozum? *Máš* rozum?"

Odpověděla jsem mu docela klidně, ale d o c e l a k l i d n ě, abych ho nadarmo nepodráždila: „Nu, co pak zase?"

„Co pak zase?!" rozkřikl se Ratibor — ale co pak říkám, rozkřikl: rozeřval se, až jsem se ulekla. „Ty se ptáš: co pak zase? Je to nějaký způsob, chodit s dítětem do noci po městě? Čekám tu u dveří již hodinu, jako nějaký žebrák, h o d i n u, pravím; mám hlad, žízeň, chci pracovat, ale nemohu domů, poněvadž moje milostpaní žena běhá po Praze do tmy tmoucí, a já mohu čumět přede dveřmi!..."

Tu vidíš, Eminko, že teď už pranic nevybírá výrazy, když se mnou mluví; já mu „běhám" a on si „čumí". Odhodlala jsem se, že ho na to upozorním, aby věděl, že má mluvit s větší vážností, když mluví se mnou, ale sotva jsem ústa otevřela, zavrčel na mne: „Ženo, Boženo, neodmlouvej mi ke všemu tomu! Pro tohle tvé jednání

není omluvy." Povídám Ti, Eminko, zavrčel to, takovým divným hlasem, jako to dělávají na divadle, když se má něco hrozného stát, víš? Až jsem se třásla úzkostí, že snad mi nějak ublíží. Ale to přece neudělal. A potom tím hrobovým hlasem pokračoval: „To jsi žena a matka? To jsi hospodyně? Víš, kdy přicházím domů, a jak se těším, abych ten svůj domov našel v pořádku, všady uklizeno, mír a klid. Vždyť proto jsem se oženil, doufaje, že si zakládám šťastný útulek. A tu se vrátím, v domě jak po pohřbu, nikde nikdo. Ale pak mi nebylo třeba ženy, pak jsem si mohl vzíti pouhou služku. (To se divíš, Eminko, co? Ale co by tomu řekl svět, aby si svobodný člověk držel služku!) Ta by mi stejně pečovala o domácnost. A když bych přišel k zamčeným dveřím, aspoň bych věděl, že ji najdu někde u kašny. Ale kudy ty se touláš, nemohu věděti. (Pozoruj tu noblessu, Eminko: já se mu toulám. Kdyby mi to byl řekl za svobodna, na místě bych byla umřela!) Ale buď si, když tebe ta domácnost tak málo těší, choď si, se vším se smiřuji. Ale ty taháš i to nebohé nemluvně Prahou do noci, a toho nemohu strpěti!" — Teď jsem se přece jen vzmužila, Eminko, a povídám: Ale Ratibore, vždyť jsi mi nakazoval, abych byla s dítětem hodně na vzduchu, šla jsem tedy na procházku... A tu on se Ti tak hořce zasmál a povídá jedovatě: „Ano, Boženo, ve dne! Dopoledne, odpoledne, když slunce svítí! Pravda. Ale do čiré noci, kdy má děcko

býti dávno v postýlce, o tom jsem nehovořil. Pověz mi, ženo, kterou jsem si tak radostně domů přiváděl, kdo vás to vychovával? K čemu vás to vedly vaše matky — —"

Tu jsem vykřikla: „Ratibore, nech na pokoji maminku! Vzal sis mne a — —"

„Ano, Boženo, vzal jsem si tebe!" To Ti řekl, jako když z hrobu mluví, a podíval se na mne, že jsem až oči klopila. Povídám Ti upřímně, dobře mi při tom nebylo.

Pak usedl do lenošky a založil si hlavu do rukou. V tom začal Břetislávek plakat a Ratibor vstal a běžel k němu. „Můj ty chlapečku," volal, „a tebe tahají tak dlouho po světě, ač bys měl už dávno spát!" A pak ho rozvinoval. A teď přišel dodatek. Břetislávek byl trochu mokrý a ještě něco tam bylo v plenkách — prosím Tě, jak pak ne, když jsme s ním čtyry hodiny chodily — a Ratibor mi to přines' a stuchal se: „Ubohé dítě, do jaké jsi to přišlo rodiny! Takhle se s tebou nakládá — pak nemají děti mřít!" A potom přiskočil Ratibor k mému prádelníku, co tam popad', to popad', chlapce utíral a pořád ho litoval. A kluk se k němu lísal a kocal, jakoby s ním proti mně souhlasil. A tu, Eminko, tu mi to mohlo srdce utrhnout. V tu chvíli se mi zdálo, že mám dva proti sobě. Konečně se zvonilo, byla tu holka s pivem. Ještě jsem se divila, že před ní umlkl, ale na mne již po celý večer nepromluvil...

Teď prosím Tě, Eminko, posuď, jaké to mám živobytí. Nejdu-li na procházku s chlapcem — a někdy opravdu nemohu, chci-li si trochu na piano zahrát nebo „Frauenzeitung“ přečíst — hubuje, že se dítěti nedostane čerstvého vzduchu; a jdu-li někdy a zdržím-li se o chvilku déle, hubuje a křičí zase, že tam jsem dlouho. Řekni mi na své dobré svědomí, Eminko: mohla bys Ty takovému muži vyhovět? Myslím, že ne, a že vůbec takové ženy není na světě. Vidíš, to je to mé *panování*! Takhle já panuju! Ano, my se vdáváme, opouštíme tatínka a maminku, a pak se dostaneme do rukou takovým mužům, jako je můj Ratibor. Co nám vyslipují stále tu „*domácnost*“! Což pak je domácnost žalář? Naše maminka taky vede domácnost, ale tatínka nikdy nenapadlo, aby nějak proti tomu reptal — to by si maminka líbit nedala. Kdybych byla věděla, že je Ratibor *takový*, nebyla bych se vdávala. To náš tatínek je doma jako pěna a je rád, že *maminka* nehubuje, když on přichází někdy později z Besedy. To by koukal Ratibor, kdyby byl dostal maminku! Jen jednou jsem se ho ptala, kde byl, když přišel pozdě domů — ten mě odbyl!

„Ve schůzi, ženuško, ve schůzi,“ řekl tenkrát docela krátce.

„A v jaké, mužíčku?“ ptala jsem se dále.

„Když ti to i řeknu — povídal — nebudeš zas vědět v jaké, ženuško. Ve spolkové.“

„A co jste tam vyjednávali?" ptala jsem se ještě.

„Mnoho věcí, ženuško; pozejtří si to přečti v novinách, naznačím ti to. A na ostatním nezáleží, nezajímalo by tě to."

Ano, to jsou s námi hned hotovi. Nás by nezajímalo, když oni něco mezi sebou mají a dlouho se zdrží, ale my máme být doma jako vojáci v kasárnách! Musím se Ti vyznat, Eminko, že si opravdu myslím, že to dlouho nevydržím a že se vrátím domů k rodičům. Ovšem, moje věno bude snad pomalu u knihkupců za všeliké škváry a nesrozumitelné knihy — ale ať, půjdu. Je to sice ostuda, odejít od muže, ale raděj kousek ostudy, než takovou sekaturu do smrti. To je moje zásada. Ty ovšem žiješ v růžových obláčcích se svým Soběslavem — nepřála bych Ti, aby byl také takový, až si ho vezmeš, ale on bude, věř mi, bude!

Měj se tedy dobře a píš mně. Piš, co chceš, ale piš, neboť takhle se mi zdá, že jsem ode všech opuštěna, že žiju jako Barbora Ubrykova.* A to mi věř, snad ani ta Ubrykova neměla tak zle.

Tvá nešťastně provdaná přítelkyně

Božena Makovičková.

---

* Paní Božena Makovičková naráží tu na příšerný zločin klášterní, který byl tehda ještě v čerstvé paměti. Někdy v léta sedmdesátá min. století byl ve kterémsi klášteře haličském odhalen skutek nelidský. Jistá řeholnice, Barbora Ubrykova, která se dopustila poklesku proti slibu a řádu řeholnímu (vyprávělo se, že se v klášterních zdech

Post. škr. Víš, když vidím tenhle podpis, *Makovičková,* tak si připadám jako nějaká zelenářka z trhu. *Makovičková!* Také na to jsem měla pomyslit, než jsem se vdala. Ale prosím Tě, mladá, nerozumná holka ledacos přehlídne. Teď, když už jsem *zmoudřelá a rozumná,* hleděla bych na to jinak. Ale je pozdě.

Ještě něco:

Prosím Tě, jak pak u vás vaříte kávu? Prolejváte ji cedítkem nebo skrz punčochu? To zas onehdy Ratibor povykoval, když viděl, že ji slévám skrze punčochu. To prý je nechutné! A ne abys myslela, že to snad byla punčocha služčina — moje to byla, a čistě vypraná! Za svobodna by mně ji byl zlíbal — teď je mu nechutná! Ach, změní se tak muži, změní, až je to k neuvěření!

stala matkou), byla za trest svými „sestrami" — s abatyší v čele — zavřena v těsné sklepení beze světla, beze vzduchu, bez lůžka, a tam na shnilé slámě deset či patnáct let vězněna. Když tento středověký zločin klášterních panen byl úřadům konečně vyzrazen a Barbora Ubrykova z hrozného doupěte vyproštěna, shledána ve stavu strašlivém, téměř zvířecím. Zvěst o nelidském činu jeptišek způsobila tehda sensaci světovou.

Můj spolupracovník.

Příspěvek k historii „duševního tvoření".

1887

„Milý kolego!..." ozvalo se jednou v sobotu odpoledne od protějšího stolku redakčního, kde sedí muž v nejlepších letech a v lehkém letním kabátě, s bujným plnovousem a se zlatými okuláry.

„Milý kolego!..."

Tvářil jsem se, jako bych neslyšel. Miluji sice velice svého staršího a zasloužilého kolegu, ale kdykoli zvolá „milý kolego", dělám, jakobych měl uši zalehlé, neboť tu vždycky něco chce. A v nesnesitelných červencových parnech je mi velice nepříjemno, když i nejmilejší kolegové něco na mně chtějí. Jsem rád, když si mne ani nevšímají. Pak se vytratím z redakce beze všeho šramotu a plazím se k Vltavě, odkud si denně odnáším příjemný klam, že jsem se v ní „osvěžil". Ano, osvěžte se ve vodě, když už má dvacet a čtyři stupně dle Réaumura.

Avšak vážený můj protějšek v redakci byl vytrvalý a zahlaholil konečně své „milý kolego“ tak zvučně, že jsem již nemohl neslyšeti.

„Ráčíte poroučet?“ táži se jakobych se byl probudil z hlubokých myšlenek.

„Odpusťte, že vás vytrhuji,“ mluvil vážený „—a“ přívětivě, „avšak nemohu si pomoci. Víte dobře, že náš milý mistr „△“ má dovolenou a že musím za něj napsati nedělní fejton. Budete tedy tak laskav a napíšete zase za mne do zítřejší nedělní přílohy nějaký žert, neboť uznáte, že mi na dva články nezbývá času...“

Proč jsem zůstal sedět v redakci! Chtěl jsem se vykrásti již před hodinou, ale sladká lenivost zdržela mne na židli. Byl jsem již dávno hotov — kriminální referát byl napsán a já mohl jíti po svých. Těšil jsem se, kterak si po obědě pohovím. Vytřeštil jsem na staršího kolegu dokonale pitomě ospalé oči, ale on hleděl na mne tak vážně, že jsem je ihned zase sklopil. Říká-li mně „milý kolego“ a hledí-li tak otcovsky vážně, nemohu odporovati. Kývl jsem hlavou, sebral jsem klobouk a slunečník a šel jsem domů, abych se „připravil“.

A když jsem v poledne dojedl poslední sousto, řekl jsem také zcela přívětivě, ale s vážným otcovským pohledem k ženě:

„Milá ženuško, hleď, abych nebyl odpoledne vytrhován, poněvadž musím psáti článek pro nedělní přílohu našeho listu. Hlavně drž ta klíšťata na uzdě a nedopouštěj, aby mi přede dveřmi řvala.

Lidčinu harmoniku můžeš vyhodit z okna a Daliborův buben strč třeba do pece. Na všechen způsob musí oba odpolední svůj koncert odložit až na zítřek.“

Žena se zapálila až po první knoflík na živůtku. Tušil jsem, že je v nějakých rozpacích. — A skoro šeptem odpovídala:

„Já myslila, mužíčku, že dnes nebudeš psát.“

„Myslil jsem to také,“ pronesl jsem s mučednickým výrazem, „ale musím, neboť náš milý mistr „△“ je na dovolené, vážený pan kolega „—a“ píše za něj nedělní fejton a na mně jest, abych opatřil zábavný článek pro přílohu. Máš-li obavu, že neukrotíš náruživost našich roztomilých, ale nevázaných dětí, jdi s nimi na procházku. Jdi buď k mé tchyni aneb o ke své tchyni. Vyber si. Je to skoro stejné.“

Žena byla v rozpacích ještě větších a po malé pomlčce řekla:

„Odpusť, mužíčku, ale domnívajíc se, že nebudeš psát, objednala jsem na dnešek kamnáře, aby přestavěl ve tvém pokoji kamna. Posledně, když se v nich topilo, kouřila už nesnesitelně — a nechci to nechat zas až na zimu...“

Tato zpráva mne ohromila. Mám psáti humoresku — a kamnář mi bude za zády přestavovati kamna. Myslím, že všichni bratři v péře pochopí moje postavení. Kamnáři jsou sice dobří a užiteční řemeslníci, ale do „duševních dílen“ spisovatelů nepatří.

Mlčel jsem po vyslechnutí děsné zprávy ženiny. Družka moje, kteréž osud uložil, aby hověla po celý život mým rozmarům a aby se dala ode mne týrati, kdy mi libo, vzmohla se na radu:

„Což pak, muži, abys ses posadil do jiného pokoje?...“

Mlčel jsem opět, abych se nerozhorlil. Jak medle se mám posaditi do jiného pokoje, když mám jen jeden kalamář a když tento kalamář stojí právě na stole v mém pokoji! A když v těch našich ostatních komnatách je tma a ukrutně těsno! A když vůbec nemohu psát jinde než právě ve své světnici, na svém stole, ve svém obvyklém okolí!

Utěšoval jsem se jedinou myšlenkou: snad kamnář nepřijde. Neboť kamnáři nepřicházejí nikdy v den, na který byli objednáni. Zkusil jsem to při „kuřlavých“ kamnech již asi desetkrát. Pro kamnáře musí se pravidelně poslat pětkráte, aby konečně po šesté přišel.

Avšak žena moje padla nešťastnou náhodou na kamnáře svědomitého. Neboť sotva jsem usedl ku psaní, ozvaly se na schodech těžké kroky, zvonek zadrnčel, do dveří předsíně zaznělo drsné: „Pánbu dobré odpoledne...“ a za okamžik potom vstoupil mistr Lahoda do mé pracovny. Opakoval svoje „Pánbu dobré odpoledne“, hodil na zem ranec s hlinou, pískem a bílou hlinkou, praštil tam i kladivem, opřel o židli své kolo rákosu s ohromnou učerněnou štětkou, svlékl si kabát, vyhrnul rukávy a přeměřiv kamna řekl:

„Tak tyhle ty budeme bourat?“

On bude bourat kamna — a tomu říká moje žena „tichá práce“, jak poznamenala, když postřehla mé zděšení nad zprávou, že přijde kamnář. Ano, ujišťuji vás, že jsou ženy, kteréž zcela chladnokrevně i tureckou muziku prohlásí za „tichou práci“, když se jim to hodí.

Ale aby mi aspoň částečně ulevila, sebrala se žena a šla s dětmi na procházku. Nevím, šla-li k mé tchyni nebo ke své tchyni. V tu chvíli bylo mi na světě vše lhostejno.

Pozdravil jsem kamnáře nějakým zavrčením a sklonil jsem se nad svými čtvrtkami papíru, požádav dříve mistra, aby pracoval co nejtišeji. Kamnář Lahoda přisvědčil, ujišťoval mne, že ho nebudu ani slyšet, a rozvazoval uzel s hlinou.

Napsal jsem právě titulek k výborné humoresce, když si kamnář vypůjčil od stolu pletenou židli, aby mohl sejmouti nejsvrchnější kachle kamen. Vystoupil, začal drobiti nahoře mazanici a já byl asi v polovici prvního řádku, když se ozvalo neobyčejné zarachocení. Mistr kamnář prošlápl rákosové pletení židle, propadl se na podlahu a hned za ním zřítily se asi dva kachle, jichž se v nesnázi zachytil. Sloup sazí a prachu vznesl se ke stropu.

Musil jsem vstáti, abych kamnáře z pasti vytáhl. Zatím jsem zapomněl, jak jsem chtěl řádek dokončiti.

Kamnář se oprášil a hledě na zničenou židli mumlal rozmrzele:

„Říkám vždycky, že tyhle sesle nejsou k ničemu. Člověk se na ně nemůže ani postavit. Tohle se mi stalo už asi dvacetkrát. Jindy se dělaly solidnější néble!“

Nekáral jsem ho, abych ho nerozmrzel. Kamnář musí být udržován v rozmaru nejlepším, sice ho nedostanete z bytu. Zeptal jsem se ho, zda-li se neporanil.

Prý ne. Ale musí prý mít nějakou pevnou, plnou židli, nebo lavici. Je-li někde nějaká.

Fortepiano máme, ale lavici ne. Vzpomněl jsem si, že by ji mohla mít domovnice. Sešel jsem tedy se čtvrtého patra, abych si ji vypůjčil. Domovnice jí neměla, ale poslala mě k hokynáři vedle. Ten prý má dvě. Skutečně hokynář měl dvě a jednu mi půjčil. Z vděčnosti koupil jsem u něho dva syrečky.

Přinesl jsem kamnáři lavici a usedl jsem. Nohy se mi třásly po chvatném zlézání schodů do čtvrtého patra, ruce se mi třásly po těžké lavici. Horko bylo nesnesitelné — v kapse mi páchly dva proleželé syrečky. Zapomněl jsem již dávno, co jsem chtěl psáti.

Kamnář se šťáral pomalu v kamnech, drobil mazanici kousek po kousku a skládal kachle na podlahu. Po chvilce žádal mne, zdali bych si mohl stůl trochu odstrčit. Potřebuje prý více místa.

Jak bych mu nevyhověl! Kdyby mně byl nařídil, abych se vystěhoval, byl bych to taky učinil, jen aby už byl z domu.

Když kamna rozebral, vytáhl opatrně dýmku z kapsy, ze druhé váček s tabákem, nacpal si a zapálil. Libý zápach sprostého tabáku nesl se pokojem a závodil usilovně se zápachem mých syrečků.

Vybafl jednou, dvakráte, obrátel se ke mně a řekl pojednou:

„Milostpán líbí psát?“

Zdálo se mu, že píšu, ač jsem jen zoufale hryzl násadku.

„Já taky rád píšu,“ pokračoval kamnář. „To je moje radost, když mohu psát. Ale když musím pořád stavět kamna! Při našem řemesle se špatně píše. Člověk má na to těžkou ruku...“

Neodpovídal jsem. Pronikalo mne tušení, že se dnes v tomto bytě stane nějaké neštěstí. Buď zastřelím ze zoufalství sebe, nebo ze vzteku kamnáře.

Žvýkal jsem násadku dále. Kamnář cítě, že snad mi není do řeči, rýpal se dále v čistotné své práci. Po mých kamnech nebylo již ani památky. Byla tu hromada rumu a všecko v pokoji pokrývalo se prachem i sazemi, kterážto směs mi padala i do vlasů, štípala v očích, dráždila v nose a chrastila v zubech.

Za chvíli obrátil se kamnář zase:

„Mně se zdá, že to milostpánovi nejde od ruky. Já bych se s tím nezdržoval v tomhle horku...“

Proklatý kamnáři! Taky bych se s tím nezdržoval, mazale, kdybych nemusil! Ale mlčel jsem. Znám kamnáře. Odpoví-li se jim slovem, nechají

kamen a hovořili by do večera. Ono se jim tak pěkně povídá.

Drápal se, drápal, po čtvrt hodině pak se zas obrátil:

„Milostpane, potřeboval bych nějaký hrnec na vodu. Hezky veliký...“

Vstal jsem, vypotácel jsem se do kuchyně a hledal jsem starý, veliký hrnec. Máme sice dosti starých hrnců, víc než nových, ale takový, jakého potřeboval kamnář, nebyl k nalezení. Proč jen jsem pouštěl ženu z domu! Teď má kamnář mne a bude se mne držet. A což když bude „pracovat“ do večera? Co se stane se mnou a s mým článkem?

Přinesl jsem mu konečně hrnec na prádlo, kamnář si natočil v kuchyni vody, ponořil do ní kus hlíny a rozmačkal ji. Než se dokonale rozpustí, udělá si zatím něco jiného — povídal. Rozpletl si rákosové kolo se štětkou a oznamoval:

„Teď si vymetu komín a rouru; milostpán by mi mohl dole podržet nějaký plech. Mají tu nějaký plech nebo lopatku na smetí?“

Máme plech na vdolky a lopatku na smetí. Nevěděl jsem, co z toho dvojího lépe se hodí na saze, a přinesl jsem obojí. Kamnář si vybral lopatku a dal mi stručný návod, jak ji mám držet. Snad jsem mu nerozumněl, snad k tomu nemám vlohy — zkrátka, držel jsem lopatku tak, že když kamnář vytáhl z komína štětku, neletěly saze na lopatku, ale mně za krk, do očí, do úst, za rozhalenou košili...

Račte odpustit — tuto končí moje historie s kamnářem, neboť hned potom letěl mistr Lahoda ze dveří s pozváním, aby to přišel dodělat zítra, až budou ženské doma, a já letím, abych se v nejbližších lázních vykoupal. Jsem v takovém zoufalství, že se snad utopím — neboť bez rukopisu nesmím do redakce.

Štědrovečerní honba páně Skořepova

Tak zvaná „Štědrovečerní povídka".

1885

I.

Mohlo být asi k deváté, nebo dokonce již po deváté hodině, když se pan Skořepa probudil. Přispával si dnes trochu. Byl předně chladný, zimní den, a prostředky páně Skořepovy nedovolovaly mu té chvíle topiti jinak než teplem vlastního těla v peřinách. Poněvadž pak postel svou vytápěl tímto způsobem teprv od jedné hodiny s půlnoci, chtěl vzácného tepla také užiti a ležel hezky dlouho. Aby mu při tom nebyla dlouhá chvíle, spal. Za druhé pak byl Štědrý den, a proto pan Skořepa mohl déle spáti, neboť — za třetí — byl si umínil, že dnes do úřadu nepůjde. Proto se pan Skořepa probudil až o deváté hodině.

II.

Je dobře, že spisovatel může ve druhé kapitole říci, nač v první zapomněl. My jsme neřekli, čím pan Skořepa jest.

Pan Skořepa jest úředníkem účetního oddělení jistého zemského úřadu, jehož místnosti se rozkládají ve starobylém jednom domě Menšího města pražského. Pan Skořepa je pětatřicátník, má dvanáct set služného, ale nemívá při dvacátém v měsíci již ani krejcaru. To se opakuje s takovou pravidelností, s jakou slunce vychází a zapadá. Dokázáno tím jen, že jest pan Skořepa muž pořádku a že je dochvilný. On je dochvilný, pokud se týče postrádání peněz. Pokud se týče placení dluhů, jest méně dochvilný. Z čehož vysvítá, že člověk mívá pro jisté věci zálibu větší, pro některé pak menší. Pan Otakar Skořepa bydlí v ulici Komenského na Vinohradech. V té ulici také a to ve třetím patře, v pravo od schodů, podotčeného Štědrého dne se probudil, poněvadž bylo jeho zvykem spávati doma.

III.

Probudiv se zívl, načež se podíval na zeď na lístkový kalendář, kterýž ukazoval, že je dnes dvacátého čtvrtého prosince, totiž Štědrý den — jak jsme již jednou podotkli, nemýlíme-li se. Pan Otakar Skořepa zívl ještě jednou a protáhl se, načež zahučel, jakoby mluvil k peřině: „To je štěstí, že jsem na dnešní večeři pozván ke Kalouskovům.

S těmi pěti šestáky, co mně zbyly z gáže, špatně bych se vyčastoval v hospodě! Ty tak stačí nanejvýš na zpropitné — prezent pro Kalouskovou musím vzít na dluh!“

Vidíme, že tentokráte proti všemu zvyku měl Otakar Skořepa ještě padesát krejcarů, ač bylo již dvacátého čtvrtého. V lidském životě bývají všeliké neshody a nepravidelnosti.

IV.

Sotva že Skořepa k sobě domluvil a právě když se chystal, aby s postele seskočil, otevřely se druhé dveře pokoje, vedoucí dále do bytu paní Strakamakaté, jež pronajímala druhý svůj pokoj se zvláštním vchodem svobodným pánům, a v nich se objevila jmenovaná dáma. Byla již oblečena, šedivý čepeček na hlavě, přinášela tác se snídaní pro pana Skořepu a na táce nesla mimo kávu ještě malé psaníčko. Přála panu Skořepovi dobrého jitra, postavila snídani na stolek blíž okna, vzala dopisek, podala jej panu Skořepovi do postele a řekla:

„Tohle přinesl nahoru domovník, dodal prý to nějaký expres.“

„Děkuji,“ řekl Otakar Skořepa a vztáhl ruku po lístku, načež se paní Strakamakatá vzdálila. Sotva že se vzdálila, roztrhl pan Skořepa obálku, vyňal z ní navštívenku a četl ji s počátku nedbale, ale potom ještě jednou pozorněji.

V.

„Zatracená duše!“ zaklel pan Skořepa, když dočetl, a mrštil visitkou do noh postele. Pak se po ní natáhl a četl ještě jednou. Na jedné straně navštívenky bylo vytištěno *Horovtip Kalousek*, na druhé pak bylo napsáno: *„Milý příteli! Odpustíš dojista, prosím-li Tě, abys nás dnes nenavštěvoval. Dvě děti — Doubravka a Kochánek — roznemohly se nám na neštovice, nemohu tedy připustit, aby k nám někdo přišel a nemoc po případě dále zavlekl. Jsem zoufalý, děti jsou u velikém nebezpečenství — nestrojíme ani večeři, máme po Štědrém dnu! Omluv nás — napřesrok si to vynahradíme!*

Tvůj ./.“

„Zatracená duše!“ zaklel Otakar Skořepa ještě jednou. „To mi nemohl oznámit aspoň včera? Vždyť se mu nerozstonaly teprv dnes! Mohl jsem se o něco postarat — mohl jsem se včera někam pozvat! Tisíc hromů — kam teď půjdu! S pěti šestáky — to bych se měl! Může-li pak se člověk spolehnout, když někomu prokážeme ochotu a slíbíme, že přijdeme k večeři! Já se mu chtěl na celé svátky obětovat, a on mne takhle... Inu hrome, já bych se...“

A pan Otakar Skořepa vyskočil rovnýma nohama, oblékal podvlékačky, myl se rychle a sedal rozzloben k snídani. Káva již pomalu stydla. Ne-

bylať uvyklá chladnému počasí, jaké v komnatě páně Skořepově panovalo.

VI.

Když Skořepa posnídal, oblékl se rychle a pobíhaje po pokoji brumlal vztekle:

„Milionský život! Štědrý večer a já bez večeře! Nemohla-li se ta škvrňata Kalouskovic rozstonati před šesti nedělmi — mohla být už zase zdráva a já bez starosti! Ti Kalouskovic, čistá rodina! Nechají si neštovice na Štědrý den! To je prohnanost! Teď bych rád věděl, kam půjdu? Kde kdo, každý má už někoho na krku. Kdo pak si na mne vzpomene! Ostatně jsem všude oznamoval, že jsem na Štědrý den u Kalousků! Zvali mne u Štádlerů, u Bechyňků, u Kohoutků, u Hofmanů — všude jsem odřekl, poněvadž jsem už v duchu pojídal Kalouskovic třeboňského candáta, poněvadž jsem už cítil vůni hlemýžďů, jež paní Kalousková umí tak výborně připravovat — a bývá jich tam vždycky hodně, člověk si nemusí při pátém věšet hubu na petlici — a poněvadž jsem již viděl, jak Kalousek vyvaluje baterie svého mělnického z knížecích sklepů! Teď vyvaluji já — ale oči! Hrom do toho!“

VII.

Při posledních slovech byl pan Skořepa hotov s oblékáním, otevřel prudce dveře, zarazil do nich klíč, otočil, a již hřměl se schodů. Bylť zatím

vymyslil chvalitebný válečný plán. Poletí teď do Prahy a honem od jednoho známého ke druhému, z jedné domácnosti do druhé, snad ho někde pozvou! Zajde nejdříve ke Štádlerovům, potom k Bechyňkovům, ke Kohoutkům, k Hofmanovům, a když tu nikde neuvázne, staví se ještě u Hadrabů, u Helmonů a snad ještě u Kasalického. Někde přece budou mít rozumný nápad a pozvou ho!

VIII.

Všecek udýchán se octl před třípatrovým domem v Lipové ulici — kde bydlil profesor Štádler, jehož jídelní lístek štědrovečerní kladl Skořepa podle domyslu hned po onom Kalouskovic. Okamžik odpočíval před domem, načež dobyl útokem třetího patra, zaklepal na dveře kuchyně a čekal, až se ozve „dále“. Neozvalo se, ale ihned se otevřely dveře a v nich se objevila paní Štádlerová v nedbálkách právě štědrodenních s vyhrnutými rukávy noční kazajky a se zakrvácenými prsty. Trhala právě kapra. Jakmile uviděla, kdo přichází, vzkřikla leknutím a uskočila. Pan Skořepa nevěděl, má-li jíti dále či má-li zůstati přede dveřmi. Vzpomněl na večeři — rozhodl se, že vstoupí. Učinil tak s velkými poklonami, se sklopenými zraky, aby paní Štádlerové nepůsobil přílišných rozpaků. Když konečně povznesl hlavu, viděl, že je v kuchyni sám — panička byla prchla do pokoje. Ale již se vracela s rukama trochu

otřenýma, v modrém županě, vzpamatovavši se z prvního leknutí.

„Ach, pan Skořepa, to jsou hosti," a přikročila ku plotně, pod níž praskal a hučel oheň, aby něčím zamíchala. Plotna byla přeplněna rozličnými hrnky, rendlíky, pražidlem a jiným nádobím. — V každé nádobě se něco vařilo, dusilo, pražilo, hřálo, a desaterá vůně šlehala v nos páně Skořepův.

„Přicházím jen, abych složil poklonu, milostivá paní, a přináším přání na šťastné a veselé svátky. Nesmíte se hněvati, že jdu tak nevhod, to víte, milostivá paní, povolání, úřad — a to je ňáké práce před svátky! Sotva že jsem si tu chvíli ukradl!"

„Vy jste laskav, vy jste laskav," mluvila panička roztržitě, míchajíc něčím v hrnci, až to prskalo na plotnu. „Škoda, že není Štádler doma, ten by měl radost, že jste přišel. Nemá dnes školu, vyšel trochu do města, staví se pak někde na posnídávce — neobědváme, to víte — a řekl, že se podívá po nějakých škeblích. Víte, on rád mušle — to je holka, to je holka, kde mi chodí s těmi mandlemi! — přidělává mi s těmi škeblemi vždy jen práce, jako by jí nebylo na Štědrý den tak dost."

Odtáhla dva hrnce na kraj plotny, přistrčila na kolo velký kastrol s vodou a přistupujíc ke stolu, chápala se opět sekáčku, aby dotrhala rybu. A obrácena k panu Skořepovi zády, pokračovala:

„Vy se dnes budete dobře bavit u Kalousků, tam bývá veselo! Škoda, že jste nemohl přijít k nám, to by bylo Štádlera těšilo!“

„Ano, ano, milostivá paní, pozvali mne u Kalousků — byl jsem tam již po dvakrát. Byl bych velmi rád přijal vaše pozvání. Ale dneska...“

„Inu ano, toť vím, pane Skořepo, každý je rád, když má veselého hosta. — Když jsme se nemohli těšiti na vás, přizval Štádler jednoho pana kolegu i s paničkou.“

Bylo po řeči — Skořepa viděl, že může jít. Již se chtěl poroučet, když se otevřely s rachotem dveře a služka Rozárka přinášela putnu uhlí a náruč jiných věcí. Vrazila do Skořepy, až ho na štoudev přimáčkla, při čemž několik kusů uhlí z nakloněné putny spadlo mu přes ramena na boty, a jak vrazil do štoudve, vyšplíchla mu voda až do rukávů. Poroučel se honem všecek zmaten, panička se mu poroučela se sekáčkem v jedné, s paličkou v druhé ruce — a Skořepa již zase hřměl s třetího patra.

IX.

Když vyrazil z domu, odbíjelo u svatého Štěpána půl jedenácté. Oprašoval s ramene skvrnu po uhlí, otíral šátkem postříknutý kabát a cítil, že ho mokrý rukáv košile hanebně studí. Chvíli rozmýšlel, načež se rozběhl na Karlovo náměstí, kde bydlili Bechyňkovic. Vyrachotil se po tmavých, křivolakých, úzkých dřevěných schodech do dru-

hého patra a zaklepal. Otevřela mu stará Katy. Vstoupil do kuchyně — bylo v ní studeno, nikde žádných příprav na večer. Zarazil se. Ale Katy již ho strkala do salonu a oznámila do druhých dveří návštěvu. Dověděl se od paní Bechyňkové, že nebudou večer doma. Když prý jim odřekl, dali se pozvati k mužovým rodičům — jdou tam i s Katy, bude prý jim tam veseleji, než by bylo samotným doma.

Když se Skořepa řítil od Bechyňků, přehlédl v prvém patře odstavec asi čtyř schodů, kročil chybně a letěl až dolů do průjezdu. Chtěje se zachytit, strhl kus vyhnilého zábradlí, jež pak letělo s ním zároveň. Nechal je ležet ve tmavém průjezdě a vyskočil z domu pobílen a zamazán. Neklel již, ale zuřil. Zaklínal Kalouskovy do věčných pekel, nadával v duchu profesoru Štádlerovi a Bechyňku by byl nejraděj zastřelil.

X.

Na třetí stanici — ke Kohoutkům — ani se neodvážil. Bydlili na Nábřeží Františkově. Doběhl tam právě o půl dvanácté. Již na schodech slyšel, že se paní vadí se služkou, a to velmi hlučně. Postál chvíli v síni a zaslechl asi tato slova paní Kohoutkové:

„Tohle nám scházelo! Ten náš pán taky nemá rozum! Pozve si hnedle tři hosty, nenechá mi zde dost peněz a ty mi ke všemu vysypeš marinovaného úhoře na salát do škopku! Jsi ty jedno

kopyto! Honem ho vyber a trochu oper — aby se nemusil vyhodit!"

Pan Skořepa ani nezaklepal; obrátil se a skákal dolů, bera schody po čtyřech. Prchal, aby ho zde nikdo nespatřil.

XI.

Seběhl s Nábřeží po schodech do Divadelní ulice a ubíhaje dále Krocínovou ulicí řval k sobě v duchu:

„Já se měl dnes propůjčit za výpomocného listonoše. Tolik schodů jsem jakživ neviděl! Nezblázním-li se vztekem, tedy se zastřelím. Naposledy půjdu večer do některé ohřívárny nebo do útulny! Po druhé se dám pozvat na tři místa do zásoby — abych nezůstal na suchu — a vyberu si pak!"

Takto a podobně hubuje doběhl všecek zpocen až na Senovážné náměstí, kdež bydlil přítel Hofman. Nebyl doma, jako všichni manželové toho dne. Ale tu mu počal svítati paprslek naděje. Paní jej uvedla do salonu, kdež nějaký vzdálený příbuzný upravoval, olepoval a ověšoval vánoční stromek. Skořepa odbyv vánoční své přání nabídl se ihned, že pomůže „mladému pánu", a již svlékal svrchník. Stříhal zlatý a stříbrný papír, lepil řetězy a zdobil větvičky jako nějaký řemeslník. Ukázalo se, že je řetězů málo. Pan Skořepa vytáhl tři šestáky a dal je mladému pánu, aby ještě nějaký zlatý papír přinesl — načež stříhal, mazal

a lepil dále, až byl uklížen jako truhlář. Ale pozván přece nebyl.

Paní Hofmanová nabídla mu sice čerstvý lívaneček a nalila mu sklenku žernoseckého, při čemž litovala, „že pan Skořepa odmítl, když jej Hofman zval“.

„Teď nebo nikdy!“ myslil si pan Skořepa, a zcela klidně, jako bez úmyslu, počal vypravět, že byl ráno u Kalousků, že tam děti mají neštovice a že tedy večer ke Kalouskovům nepůjde. Ale ani nedomluvil.

„Ježíš Maria!“ ulekla se paní Hofmanová, „snad to není zlé — aby to tak naše dostaly také!...“

Náš lovec viděl, že v nejlepší chvíli vyvedl největší oslovství a že je čas, aby šel, neboť obličej hospodyně jevil nesmírnou úzkost, aby tu nerozšířil nákazu. Poroučel se.

XII.

„Jsem já ke všemu notný bulík!“ rozkřikl se Otakar Skořepa sám na sebe, když vycházel z domu jak zmoklá slepice. „Proč jsem žvanil, že jsem byl u Kalousků! Vždyť jsem tam nebyl! A k čemu jsem vlastně dával peníze na řetězy? Teď mám dva šestáky — a pořád ještě žádnou večeři!“

Rafije na ciferníku Jindřišské věže okazovaly půl třetí — Skořepa si u Hofmanů pobyl.

Pana Otakara zmáhal se chvílemi pekelně šibeničný humor.

„Jsou-li pak také na Štědrý večer obecní kuchyně otevřeny — tam se jí za patnáct krejcarů, zbylo by mi ještě na kuba!“

Byl unaven a zpocená jeho košile dosud neuschla — mrazilo ho po těle. Rozhodl se, že vleze do tramvaje a pojede domů, že si trochu odpočine a pak že vyjde znova na honbu. Snad potká nějakého známého, který jej vezme s sebou..

XIII.

Doma se převlékl, ulehl na pohovku, jejíž povlak z voskovaného plátna nepříjemně zvyšoval chlad nevytápěného pokoje a — usnul. Když se probudil, bylo tma jako v hrobě. Skořepa vyskočil, rozsvítil, pohledl na hodiny — bylo právě šest.. Šest hodin!... Pana Skořepy zmocnila se nyní naprostá, drtivá beznaděj... Tu stál v ledové světnici, bez peněz, s hladovým, vyběhaným žaludkem a — s patnácti krejcary. Vyhlédl maně oknem na protější řadu domů — všude zářila světla, všude viděl stromky, všude rodiny kolem stolů — toho večera nespouštějí se tak úzkostlivě záclony — všady tušil teplo, útulno za těmi osvětlenými okny. A tak je po celém městě, jen on tu stojí sám, opuštěn, a mrzne! Byl by se dal do breku vzteky, lítostí — byl by se pohlavkoval, ještě raději však by byl pohlavkoval celý svět.

Ne, doma nezůstane, to věděl. Svlékl chatrný župan a počal si uvazovati nejlepší svůj nákrčník. Pojednou zaklepáno z bytu paní Strakamakaté a

ctihodná vdova vkročila do pokoje se slavnostní tváří.

„Co pak je?“ tázal se pan Skořepa.

„Byla zde před hodinou panská od domácích, že se pan domácí dává uctivě poroučet, že jim schází čtvrtý pán do taroků — chtějí si po večeři zahrát — a poněvadž pan domácí ví, že pan Skořepa hrává někdy u Havlíků, zda-li prý by tedy nechtěl přijíti, nemá-li již něco jiného, a to hned o půl sedmé také na talíř polévky, na kousek pečeného úhoře a modré štiky a co právě ještě bude. Že by se pan Skořepa panu domácímu tuze velice zavděčil...“

„Proč pak jste mi to hned neřekla!“ zvolal Skořepa, a byl by to nejraději zařval, kdyby nebyl měl před vdovou veliký respekt.

„Byla jsem zde, ale pan Skořepa ráčil tvrdě spát,“ poznamenala paní Strakamakatá vážně. „Ale dovolila jsem si tedy vzkázat, že se tam pan Skořepa na všechen způsob zastaví — osmělila jsem se přečísti ráno lístek, jejž pan Skořepa od pana Kalouska dostal...“

Ale teď pan Skořepa do opravdy zařval:

„A proč pak mi to u všech čertů pan domácí nevzkázal hned ráno — já bych nebyl —“

Zarazil. Vždyť nikdo nemusí vědět, jaké honby dnes užil.

Nebude zajisté nikoho, kdo by myslil, že pan Skořepa nešel k domácím, kdež se přesvědčil, že někteří lidé strojí ještě slavnější štědrovečerní

tabuli, než Kalouskovic. Byli tam nejenom nadívaní hlemýždi, ale také ústřice a kaviár, a takové věci dovedl pan Skořepa jak náleží oceniti.

A ještě o Hromnicích dokuřoval britanika z bedničky, již pan domácí na Štědrý večer s ostýchavým úsměvem postavil pod strůmek pro svého čtvrtého tarokáře.

OBSAH:

„NÁRODNÍ DEMOKRACIE“ ze dne 27. července 1921 uveřejnila tento feuilleton o novém vydání Herrmannova „Příběhu dušičkového“:

Mezi knihami.

Příběh dušičkový. Napsal Ignát Herrmann. Rodinná historka z let sedmdesátých. Druhé vydání. Sebraných spisů Ignáta Herrmanna díl 21. (Nákl. F. Topiče v Praze.) — Poněvadž je to historka ze starších časů, přidává jí autor také podle dávných předloh podtitul, vystihující plně obsah: „čili vypsání, kterak se paní Petronila Konopková zpronevěřila choti svému Vavřinci a krbu domácímu, tíhnouc za novým klamným štěstím, a jaké byly zpozdilého toho dobrodružství osudné následky.“ Románek ženské manželské nevěry. Látka ve všech literaturách nekonečně „obráběná“. Denní sousto života. Neboť člověk není stvořen k věrnosti, ale je k ní uměle vychován a do nejlepšího vychování není nic, když „zařve hlas přírody“. Paní Petronila byla s Vavřincem Konopkou 15 let. Neměli dětí. Proto měli těžký život. Konopka je „ouřada“, nějaký oficiál; přesná kancelářská síla, v životě člověk nezkušený, jmenovitě v ženách se nevyzná. Někdo ho nějak ožení a žena si s ním zatáčí po libosti. Konopka se stává tichým pantoflovým trpitelem. O Dušičkách Petronila uteče, uchvácena byvší vášní ženy čtyřicítileté k cirkusákovi Chramostejlovi. Konopka je z toho nemile překvapen pro vnějškovou změnu ve vedení domácnosti, ale mile ulahoděn v nitru nenadálou svobodou v každém ohledu. Proti první nepříjemnosti vezme si hospodyni, něžnou a milou Trpalovou, a s ní teprve dojde pravého štěstí života rodinného:

oddané lásky a dítěte. Zatím úřady provedou rozvod, po pí. Petronile není stopy. Ale o příštích Dušičkách se vrátí. Sklamána, opuštěna a ošizena bezcharakterním dobrodruhem, ale nekajícná a nenapravená. Chce začíti život po staru, t. j. poroučet a Vavřince komandovat. Vyhodí Trpalovou, ale Vavřinec v památné scéně jí přečte úřední výnos o rozvodě a nepovolí ani procesu, ani prosbám. Obratný advokát přivodí smír, pí. Petronila anonymní pomocí Vavřincovou dostane trafiku, Vavřinec opět přistěhuje k sobě Trpalovou, dítěti dá své jméno a život všech osob usmířených, nerozkotaných pokračuje v nových kolejích. V rukou Herrmannových nemůže ani taková vzrušujíci, tragická věc vyvolati jiné osudné následky, než malou změnu, přemístění životního osudu osob zúčastněných. Herrmann nikdy (kromě v Žemlovi) nenašel v životě, jako jevu světovém, neštěstí, nýbrž dobráckou blahovůli a poměr všech lidí k životu jako pouhé motání po spletitých cestičkách, po nichž se trefí konečně vždycky k nějakému kladu, dobru života.

Herrmann má všecky vlastnosti nejlepších pohádkářů. Venku je tma, v té tmě jistě číhá plno tajemství, hrozných i krásných, čekajících na kouzelný prst, aby je vyvábil do teplé a osvětlené sednice před zraky vzrušených dětí, sedících kolem vyprávěče. Vyprávěč Herrmann ta tajemství vyvábí, ale hrůzu musejí nechat za dveřmi. Do jeho světnice, před jeho děti smějí vstupovati zjevy jen prosvětlené, dosahu jejich smyslů a duší přístupné, na lidech a věcech se sice rozmanitě prohřešující, ale nikdy na životě. Ve vášních jejich bývá nedorozumění, z nich rostou zápletky, nepříjemnosti, tekou slzy žalu, schyluje se k dramatům. Ale Herrmann počká, až nával vášně přejde, až se dostaví zase rozvaha, až se lidé moudře a lidsky dohodnou a nabudou v sebe důvěry. Herrmann dociluje humoristického účinu způsobem docela zvláštním; jakž se dá stopovati v přítomné historce. Zastihuje své osoby v situaci choulostivě dramatické: nevěra! Z tisíce autorů 999 bude ji řešiti jako „problem" pohlaví a společenské smlouvy (manželství) s hledisek co nejvíce vzrušujících a složitých. Zoufání, niterné boje, vzplanutí hněvu, revolvery, souboje —, kdyby to byly figury románové. Ale u Herrmanna jsou to figurky skutečné. U nich také ke všem těm dojmům, pocitům, vzrušením dochází. Ale život je stále silnější a pravdivější nad literární

fikce. A čtenář tedy, který srovnává v mysli a očekává hrůzy dramatu, musí se smát sobě i své nezkušenosti, neboť Herrmann mu dokáže, že život je jiný, že je velmi šosácký, velmi „nepapírový“, a co on zařídí, život, že je výborné, jen ať se mu lidé svěří. Je to jakýsi Rousseauism. Nad životem „historek“ Herrmannových sluníčko nezapadá. Ale je takové milé, domácké, do každé dušičky jeho románků a románů je ho vložen kousek, aby byl osvětlen člověk, ukrytý pod vnějším nánosem. I v tomto příběhu vystupuje chef v kanceláři, potom kolega, dále advokát „břitva“ v rozvodech — Herrmann z každého vykřísne tu lidskou jiskru pro svůj výsek života. Možná, že jindy jsou to nesnesitelní pedanti, zavilí sobci, bezcitní mamlasové; zde jde o život a proto musejí všichni pomáhati, aby se život udržel a nově, pěkně zase rozehrál. — Současně uveřejňuje Herrmann v „N. L.“ románek pana Artura a slečny Leontýny. Sešli se onehdy dva kritikové z profese, opravdu také profesoři. Jeden neúprosný kritik — estét, druhý hodnotitel literárně-vědecký. Postěžovali si do literární stagnace, že se nevydává téměř nic cenného. Stěžovali si do slabých nedělních příloh literárních, plných módního zboží, větším dílem bezvýrazového, přepjatého, nepravdivého, nebo dávno známého a znovu jen přemílaného. A neúprosný kritik-estét řekl: „Já se v neděli těším už jen na Herrmanna. To se člověk poraduje. Je to poutavé, neumělkované, mile domácké, nepřetěžující, zkrátka — n a š e, pane n a š e!“ Uvádím to slovo, neboť Herrmanna opravdu vystihlo. *K. J.*